

МИНИСТАРСТВО СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ И ЕКОНОМСКИХ ОДНОСА БОСНЕ И
ХЕРЦЕГОВИНЕ

ИЗВЈЕШТАЈ

из области пољопривреде за Босну и Херцеговину за 2010. годину

Годишњи извјештај о стању у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја

Мај, 2011. година

ПРЕДГОВОР

Бх. политика у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја развија се у складу са циљевима и потребама за припрему и прикључење ЕУ. Краткорочни и средњерочни приоритети у области пољопривреде и рибарства предложени су у ревидираном партнерству, а на основу налаза Извјештаја о напретку БиХ за 2007. годину Комисије.

Закон о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 50/08) је оквирни и уређује циљеве, принципе и механизме за развој политика и стратегија, структуру и надлежности на свим нивоима власти, њихове улоге и везе, механизме мониторинга и евалуације, те управни инспекцијски надзор. Овај Закон, такође, треба да олакша напредак у европске интеграције и усклађивање сектора, те припремне фазе за предприступну помоћ.

Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине (МСТЕО БиХ) је уз подршку ЕК припремило Стратешки план БиХ за хармонизацију пољопривреде, исхране и руралног развоја 2008-2011 и Оперативни програм БиХ за хармонизацију пољопривреде, исхране и руралног развоја 2008-2011.

Стратешки план пружа оквир за постепену хармонизацију политика, програма, институција, закона, спроведбених прописа, система и служби у БиХ са условима који су по овим елементима на снази у ЕУ, док Оперативни програм представља детаљни акциони план за имплементацију Стратешког плана. Намјера је да овај план обезбиједи платформу и оквир за имплементацију пред IPARD активности што би требало омогућити да се до 2011. године успоставе основни услови за прихватање фондова ЕУ намијењених руралном развоју.

Поред мјера политике у пољопривреди, исхрани и руралном развоју у 2010. години које су предложене у Извјештају из области пољопривреде за БиХ за 2009. годину, МСТЕО БиХ је израдило Приједлог мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији БиХ (двадесетпет мјера) које је Савјет министара БиХ размотрио и усвојио на 109. сједници одржаној 22.12.2009. године, а Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ на 73. сједници одржаној 23.03.2010. године.

Извјештај из области пољопривреде за БиХ за 2010. годину припремило је МСТЕО БиХ - Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја у сарадњи са ентитетским министарствима пољопривреде и Одсјеком за пољопривреду, водопривреду и шумарство Брчко Дистрикта БиХ, у складу са чланом 23. Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ.

Овај Извјештај углавном слиједи структуру извјештаја из претходних година и укратко даје преглед и оцјену стања у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја, те мјере секторске политике које су предузете у 2010. години. Поред тога, Извјештај садржи и приједлог мјера секторске политике и начин реализације у 2011. години.

У припреми овог Извјештаја кориштени су, између осталог, сљедећи извори података:

- Документ за дискусију, 3. састанак Привременог пододбора за пољопривреду и рибарство, март 2011, Бањалука;
- „Млијеко у БиХ у периоду 2000-2010“, Milkprocessing, март 2011, Сарајево;
- Извјештај о раду Одбора за координацију информација у пољопривреди за 2010. годину, март 2011, Сарајево;
- Извјештај о раду Савјетодавног вијећа за пољопривреду, исхрану и рурални развој БиХ, мај 2010, Сарајево.

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР	1
ПОЉОПРИВРЕДА У 2010. ГОДИНИ	5
Структурни показатељи за сектор пољопривреде, лова, шумарства и рибарства	5
Производња житарица	6
Производња индустријског биља	8
Крмно биље	9
Производња поврћа	9
Производња воћа и грожђа	11
Сточарска производња	14
Откуп и реализација / директна продаја производа пољопривреде	15
Цијене житарица	17
Цијене индустријског биља	17
Цијене поврћа	17
Цијене воћа	17
Цијене стоке за клање	17
Сточарски производи	18
Продаја производа пољопривреде на пијацама	18
Житарице	19
Поврће	19
Воће	19
Сточарски производи	19
Производња млијека и млијечних производа	19
ПОЛИТИКЕ У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ, ИСХРАНЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА	23
Институционални оквир и административни капацитети	23
Институционални оквир	23
Административни капацитети	24
Имплементација Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ	26
Успостава компоненти Пољопривредног информационог система у пољопривреди	26
Одбор за координацију информација у пољопривреди	29
Савјетодавно вијеће за пољопривреду, исхрану и рурални развој	29
Инфраструктура квалитета	30
Савјетодавне службе и инспекције	31
Систем мониторинга и евалуације за сектор пољопривреде, исхране и руралног развоја	32

Подршка пољопривредним произвођачима и прерађивачима	33
Регулатива.....	34
Политика у области безбједности хране	35
Институционални и административни капацитети укључујући и контролне структуре.....	35
Приближавање законодавства БиХ законодавству ЕУ	35
Ветеринарска политика.....	41
Институционални и административни капацитети укључујући и контролне структуре.....	41
Приближавање законодавства БиХ законодавству ЕУ	41
Фитосанитарна политика.....	45
Институционални и административни капацитети укључујући и контролне структуре.....	45
Приближавање законодавства БиХ законодавству ЕУ	46
Рибарство.....	48
Рурални развој	49
Документи руралног развоја.....	50
Увођење LEADER програма у БиХ.....	52
Управљачки орган.....	52
Подстицаји	53
Укупна издвајања за пољопривреду и рурални развој – структура по ентитетима	53
Структура подршке по групама мјера.....	54
Структура мјера подршке у оквиру појединачних група	57
Приоритети сектора	62
ТРГОВИНА.....	63
Структура робне размјене БиХ пољопривредни-прехранбеним производима.....	64
Структура дефицита у трговини пољопривредним производима	65
Робна размјена БиХ пољопривредним производима по регионима.....	66
Размјена пољопривредним производима са Хрватском и Србијом.....	70
ИНТЕГРАЦИЈЕ И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА.....	72
Приближавање ЕУ (ССП, Европско партнерство)	72
Трговинске политике.....	73
Приступање Свјетској трговинској организацији.....	73
Споразум СЕФТА 2006.....	73
Планирање и координација међународне помоћи у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја у БиХ.....	74

Координација рада донатора у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја.....	75
Преглед текућих програма и пројеката у 2010. години	75
Пројекат пољопривреде и руралног развоја за БиХ (ARDP)	75
Финансијска помоћ Европске уније.....	76
Инструмент предприступне помоћи - IPA	76
Корисници	76
Пројекти из програма IPA 2008, 2009 и 2010	78
Инструмент техничке помоћи Европске комисије - TAIEХ.....	78
Инструмент техничке помоћи SIGMA OECD/EU.....	79
Билатерални и мултилатерални програми и пројекти међународне помоћи	79
МЈЕРЕ ПОЛИТИКЕ У ПОЉОПРИВРЕДИ, ИСХРАНИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ И НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 2011. ГОДИНИ	81

ПОЉОПРИВРЕДА У 2010. ГОДИНИ

Структурни показатељи за сектор пољопривреде, лова, шумарства и рибарства

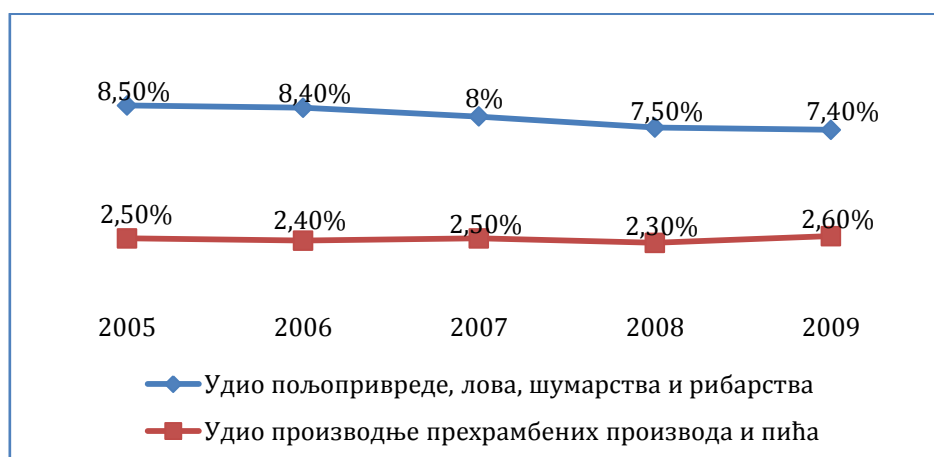
Бруто домаћи производ (БДП), обрачунат према производном приступу у текућим цијенама, процијењен је у износу од 24.004 милиона КМ у 2009¹. години са номиналним падом од 2,9% у односу на 2008. годину. Бруто домаћи производ по становнику у 2009. години износио је 6.246 КМ. Укупна вриједност пољопривреде, лова, шумарства, рибарства и производње прехранбених производа и пића у 2009. години износила је 2.398.373 милиона КМ, што је за 30.707 хиљада КМ мање у односу на 2008. годину када је износила 2.429.080 милиона КМ. У процентуалним износива пољопривреда, лов, шумарство, рибарство заједно са производњом прехранбених производа и пића учествовала је 9,99% у БДП што је свега 0,17% више у односу на 2008. годину када је наведени проценат износио 9,82%.

Табела 1. Вриједност пољопривредног сектора и удио у БДП (2005-2009)

Вриједност пољопривреде, лова, шумарства и рибарства (000 КМ)	2005	2006	2007	2008	2009	
Удио у БДП (%)	8,5	8,39	8	7,48	7,37	
Вриједност производње прехранбених производа и пића (000 КМ)	434.7	460.7	530.3	578.4	628.5	
Удио у БДП (%)	2,53	2,39	2,44	2,34	2,62	
Укупно	Вриједност (000 КМ)	1.892	2.078	2.273	2.429	2.339
	Удио у БДП-у (%)	11,03	10,78	10,44	9,82	9,99

Извор: Агенција за статистику БиХ

На основу података приказаних у табели видљив је тренд смањења удјела сектора пољопривреде, лова, шумарства и рибарства у укупном БДП-у у периоду од пет година. Удио сектора производње прехранбених производа и пића у БДП варира у незнатном проценту, посматрано по годинама.

Графикон 1. Удио сектора пољопривреде, лова, шумарства и рибарства у укупном БДП

Пољопривредни сектор у БиХ већ дуги низ година запошљава највећи број становништва. Према подацима Анкете о радној снази за 2010. годину, коју је спровела Агенција за статистику у сарадњи са ентитетским заводима за статистику, сектор пољопривреде запошљава 166.000 запослених. Удио запослених у пољопривредном сектору за 2010. годину износио је око 20%.

¹Подаци БДП за 2010. годину нису били доступни у вријеме припреме извјештаја.

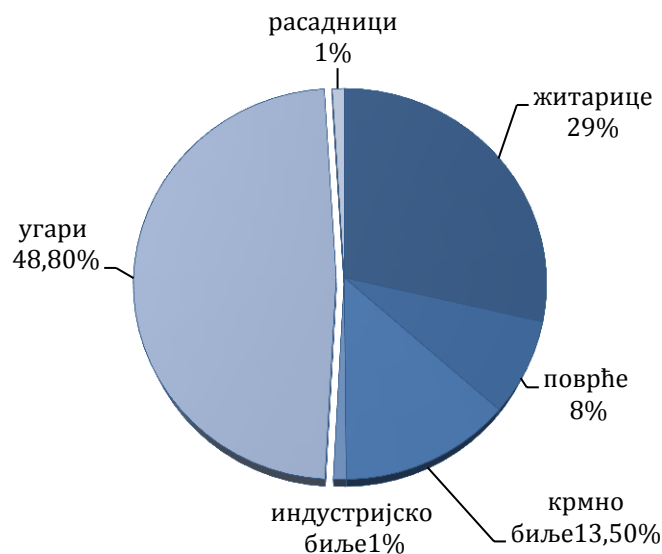
Табела 2. Запослени према групама подручја дјелатности (2007-2010)

	Укупно			
	2007	2008	2009	2010
Укупно (000)	850	890	859	843
<i>Пољопривредна</i>	168	183	182	166
<i>Непољопривредне</i>	277	289	270	261
<i>Услужна дјелатност</i>	404	418	406	416
	Структура (%)			
Укупно	100	100	100	100
<i>Пољопривредна</i>	19,8	20,6	21,2	19,7
<i>Непољопривредне</i>	32,6	32,5	31,5	31,0
<i>Услужна дјелатност</i>	47,6	47,0	47,3	49,3

Извор: Агенција за статистику БиХ

Према статистичким подацима за 2010. годину ораничне површине према начину кориштења износиле су 1.007.000 ха, од чега засијане површине 512.000 ха, угари и необрађене оранице 492.000 ха и расадници и остало на ораницама 3.000 ха.

Ораничне површине према начину кориштења у БиХ (2010)

Графикон 2. Ораничне површине према начину кориштења у БиХ (2010)

Извор: Агенција за статистику БиХ

Површине засијане житарицама у 2010. години износиле су 293.000 ха, крмним биљем 136.000 ха, поврћем 76.000 ха и индустријским биљем 7.000 ха. У структури производње евидентно је смањење површина засијаних житарицама за 5,48%, док су површине засијане поврћем и индустријским биљем остале непромијењене у поређењу са претходном годином. Површине засијане крмним биљем су повећане и то свега 3%.

Производња житарица

Засијане површине житарицама у 2010. години износиле су 293.000 ха што је 29% од укупно засијаних површина. Укупна остварена производња износила је 1.104.091 т. Кукуруз и пшеница у структури сјетве учествују 77,3%, односно 13%, док је удио осталих ратарских култура свега 9,7%.

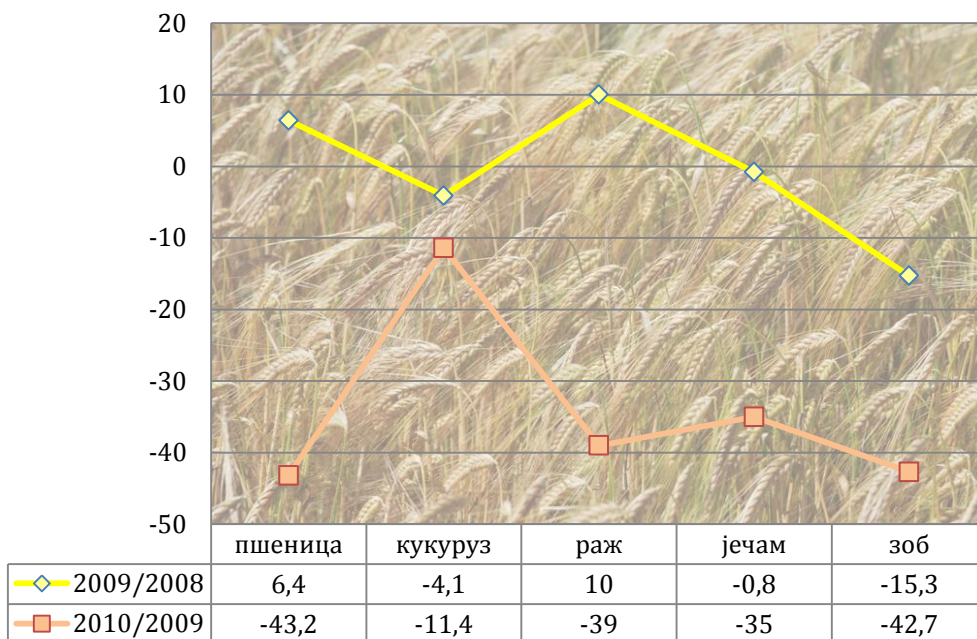
Табела 3. Производња житарица у БиХ (2010)

Житарице	Површина (ха)	Производња (т)	Тона по ха	Индекс (%)
Пшеница	55.445	145.412	2,7	-43,2
Раж	3.052	7.424	2,5	-39,1
Јечам	20.754	50.183	2,7	-35
Зоб	10.231	19.843	2,0	-42,7
Кукуруз	191.671	853.376	4,5	-11,4
Тритикале	11.367	27.853	2,5	-33,1
Укупно	292.520	1.104.091	/	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

Индекс промјене производње житарица у односу на претходну годину има негативан тренд раста. Производња кукуруза у 2010. години је мања 11,4%, пшенице 43,2%, ражи 39,1%, јечма 35% и тритикалеа 33,1%.

Индекс промјене производње житарица у % (2010)

Графикон 3. Индекс промјене производње житарица у % (2010)

У структури производње житарица, производња кукуруза и пшенице је, традиционално, најзаступљенија. На основу података за период од пет година производња кукуруз и пшенице има варијабилан тренд. Производња пшенице, у протеклих пет година, кретала се од 232 до 257 хиљада т. Опадајући тренд производње евидентно је најизраженији 2010. године када је и забиљежена најмања производња од остварених 145.412 т. Поређењем података производње кукуруза по годинама најмања производња забиљежена је 2007. године када је износила 635 хиљада т, односно 2010. године када је износила 853 хиљада т што је за 100 хиљада т мање у односу на претходну годину. Варирање производње наведених култура последица је временских непогода које се јављају у последњих пар година.

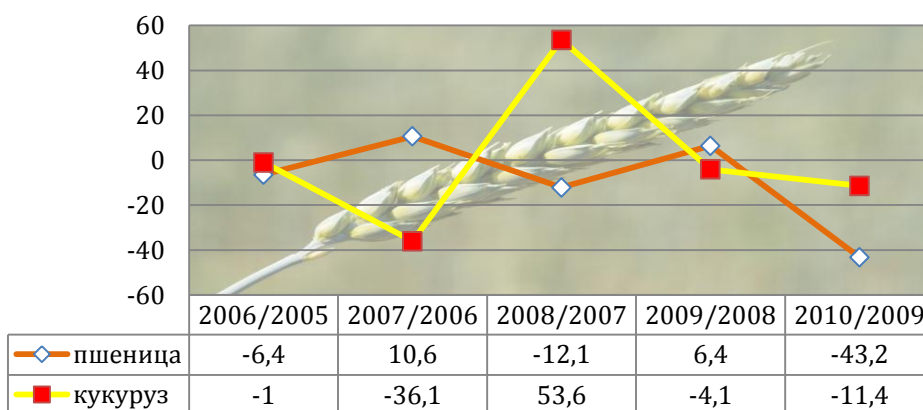
Табела 4. Производња пшенице и кукуруза (2006-2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Пшеница	232.496	257.112	240.533	255.848	145.412
Кукуруз	993.850	635.344	1.004.359	962.921	853.376

Извор: Агенција за статистику БиХ

Индекс промјене производње пшенице и кукуруза у % (2010)

Графикон 4. Индекс промјене производње пшенице и кукуруза у % (2010)

Производња индустријског биља

Производња индустријских култура у 2010. години одвијала се на површини од 7.000 ха. Укупна производња индустријских култура износила је 11.394 т. У структури производње доминирају соја која се узгаја на површини од 4.190 ха и дуван који се узгаја на површини од 1.523 ха. Уљана репица и сунцокрет су мање заступљени и узгајају се на површини од 639, односно 462 ха.

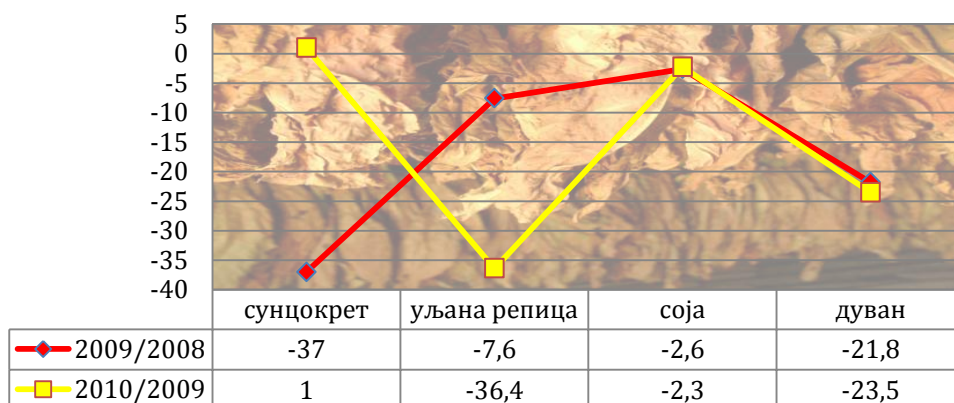
Табела 5. Производња индустријских култура (2010)

	Површина (ха)	Производња (т)	Тона по ха	Индекс (%)
Сунцокрет	462	366	0,8	+101
Уљана репица	639	1.167	1,8	-36,4
Соја	4.190	8.007	2,0	-2,3
Дуван	1.523	1.854	1,3	-23,5
Укупно	6.814	11.394	/	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

Према индексу промјене производње, производња индустријских култура у 2010. години има негативан тренд раста осим сунцокрета чија је производња незнатно већа, свега 1%.

Индекс промјене производње индустријских култура у % (2010)

Графикон 5. Индекс промјене производње индустријских култура у % (2010)

Крмно биље

Површина под крмним културама, према статистичким подацима у 2010. години, износила је 133.107 ха, што је 13,5% од укупно засијаних површина.

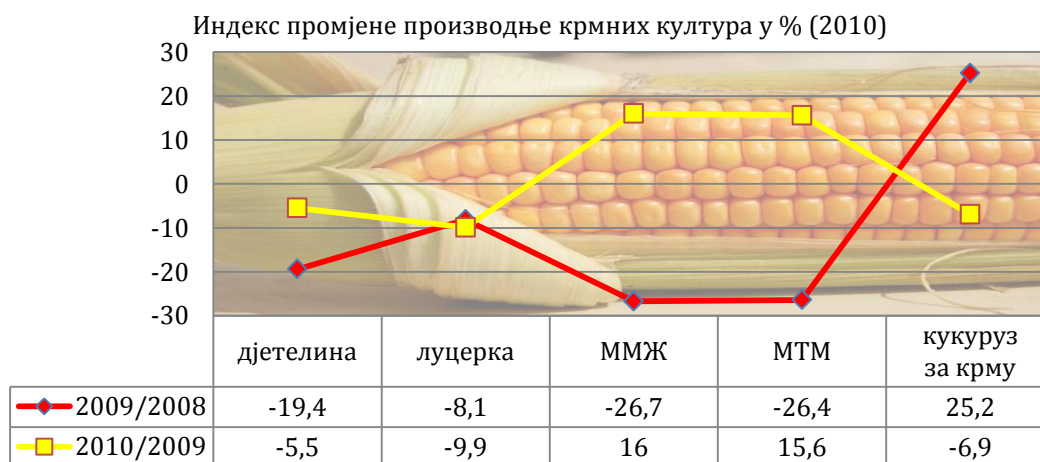
У структури производње доминирају дјетелина која се узгаја на 43.608 ха, луцерка која се узгаја на 34.523 ха и травно дјетелинске смјесе које се узгајају на 26.599 ха. Површина под осталим крмним биљем износила је 28.377 ха.

Табела 6. Производња крмних култура (2010)

	Површина (ха)	Производња (т)	Тона по ха	Индекс (%)
Дјетелина	43.608	130.924	3,0	-5,5
Луцерка	34.523	120.277	3,6	-9,9
Грахорица	468	1.210	3,4	+9,1
Мјешавина махуњача и жита	1.429	3.709	2,7	+16
Мјешавина трава и махуњача	1.428	3.696	2,6	+15,6
ТДС	26.599	91.926	3,5	-6,3
Кукурузу за крму	23.715	438.510	19,4	-6,9
Сточна репа	1.337	14.295	10,9	-4,5
Укупно	133.107	804.547	/	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

Према индексу промјене производње, производња крмних култура у 2010. години има негативан тренд раста и то, између осталог, дјетелине 5,5%, луцерке 9,9%, сточне репе 4,5%, кукуруза за крму 6,9%, травно-дјетелинске смјесе 6,3%. Позитиван тренд производње евидентан је код производње грахорица и то 9,1%, мјешавине махуњача и жита 16%, мјешавина трава и махуњача 15,6%.

Графикон 6. Индекс промјене производње крмних култура у % (2010)

Производња поврћа

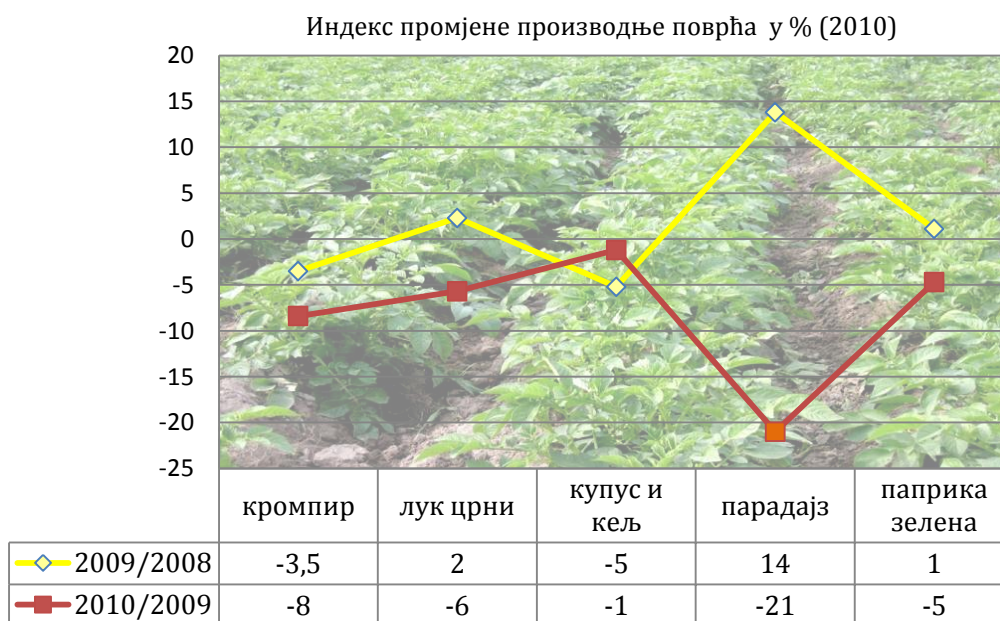
Засијане површине поврћем у 2010. години износиле су 71.642 ха, што је 8% од укупно засијаних површина. Укупна производња поврћа износила је 644.496 т. У структури производње доминира кромпир који се узгаја на површини од 36.447 ха са просјечном производњом од 378.707 т. Површина под осталим поврћем износила је 35.195 ха са просјечном производњом од 265.789 т разноврсног поврћа.

Табела 7. Производња поврћа у БиХ (2010)

	Површина (ха)	Производња (т)	Тона по ха	Индекс (%)
Кромпир	36.447	378.707	10,5	-8,4
Мрква	2.073	22.858	12,4	+9
Лук црни	4.903	37.156	7,6	-5,7
Лук бијели	1.640	6.319	3,9	-9,2
Грашак	9.195	12.647	1,4	-15,2
Грашак	1.476	3.524	2,5	+1,1
Купус и кељ	5.857	80.689	13,9	-1,2
Парадајз	3.582	36.362	10,3	-21
Паприка зелена	3.526	38.397	10,9	-4,7
Краставац	2.943	27.567	9,4	+7,1
Укупно	71.642	644.496	/	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

Према индексу промјене производње поврћа евидентан је негативан тренд производње готово свих повртних култура и то кромпира 8,4%, лука 5,7%, пасуља 15%, бијелог лука 9,2%, парадајза 21%, паприке зелене 4,7%.

Графикон 7. Индекс промјене производње поврћа у % (2010)

У повртларској производњи међу најзначајније повртне културе поред кромпира спадају купус и кељ, потом парадајз, зелена паприка и црни лук. Према подацима за период од пет година евидентно је да нема великих варијација у производњи наведених повртних култура. Варијације, иако незнатне, најизраженије су код производње купуса и кеља.

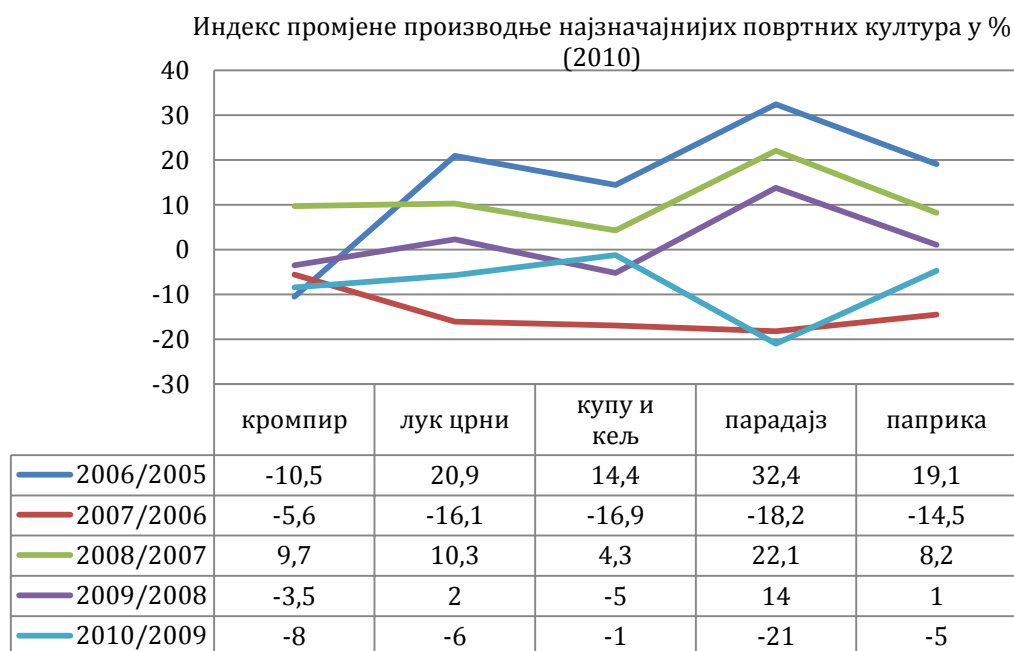
Табела 8. Производња најзначајнијих повртних култура (2006-2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Кромпир	410.422	387.239	428.635	413.658	378.707
Купус и кељ	99.182	82.599	86.131	81.684	80.689
Парадајз	40.700	33.287	40.722	46.333	36.362
Зелена паприка	43.013	36.780	39.890	40.310	38.397
Црни лук	41.520	34.822	38.543	39.420	37.156

Извор: Агенција за статистику БиХ

Индекс промјене производње најзначајнијих повртних култура за период од пет година показује да се негативан тренд код производње кромпира кретао у просјеку од 3 до 5%,

купуса и кеља, као и лука у просјеку око 8%, парадајза 10% и паприке 5%. Код осталих повртних култура негативан тренд производње је најизражејнији током 2007. године када је износио 16,1% код производње лука, купуса и кеља 17%, парадајза 18% и паприке 14,5%.

Графикон 8. Индекс промјене производње најзначајнијих повртних култура у % (2010)

Производња воћа и грожђа

У БиХ постоје врло добри услови за гајење дрвенастог воћа и јагодастих воћних врста, што се углавном односи на повољне земљишне, климатске, комуникацијске и демографске услове. Према статистичким подацима за 2010. годину укупан броја стабала различитог воћа износио је 21,5 милиона, од чега су најзаступљеније воћне врсте шљива (11,7 милиона), јабуке (4,8 милиона) и крушке (2 милиона). Укупна производња износила је 282.734 т.

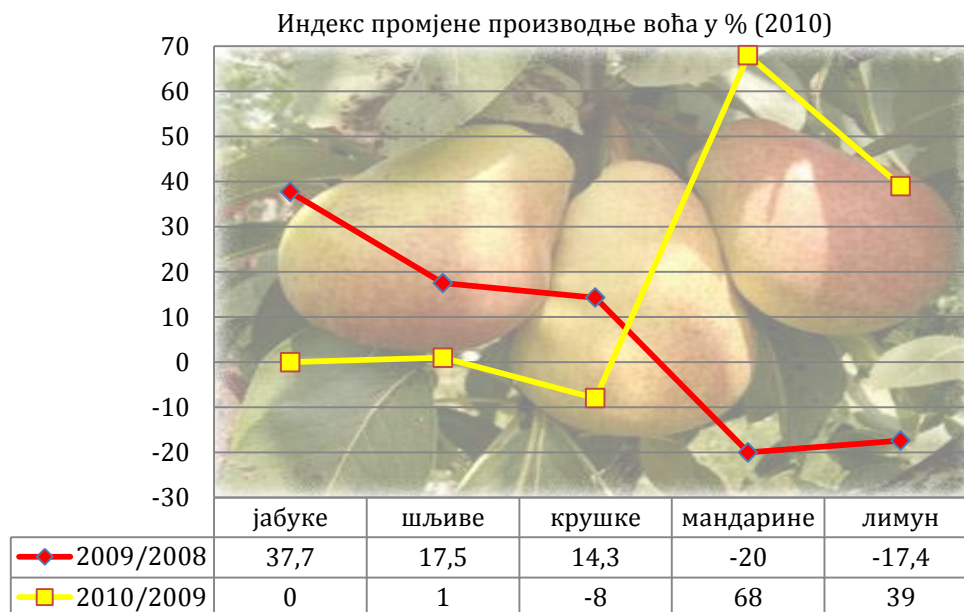
Табела 9. Производња воћа у БиХ (2010)

Воће	Број стабала	Производња (т)	Кг по стаблу	Индекс (%)
Трешња	773.985	9.838	12,7	-8
Вишње	632.067	3.811	6,0	-4
Кајсије	106.168	1.242	11,7	+15
Јабуре	4.812.681	71.659	14,9	=
Крушке	2.152.797	22.908	10,6	-8
Шљиве	11.715.900	157.562	13,4	+1
Брескве	618.313	8.707	14,1	-2
Дуње	112.729	1.147	10,2	-13
Ораси	556.160	4.907	8,8	-14
Бадеми	12.528	80	6,4	+6
Мандарине	3.500	26	7,4	+68
Лимун	3.580	22	6,0	+39
Смокове	62.270	725	11,6	+7
Маслине	16.055	100	6,2	+3
Укупно	21.578.733	282.734	/	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

Индекс промјене производње воћа у 2010. години у односу на претходну годину има позитиван тренд раста. Позитиван тренд раста производње воћа нарочито је изражен код производње мандарине која је већа за 68%, лимуна 39%, и касије за 15% и других воћних врста у мањем проценту.

Негативан тренд раста производње евидентан је код производње ораха чија је производња у односу на претходну годину мања за 14%, дуње за 13%, крушке 8% и других воћних врста у мањем проценту.

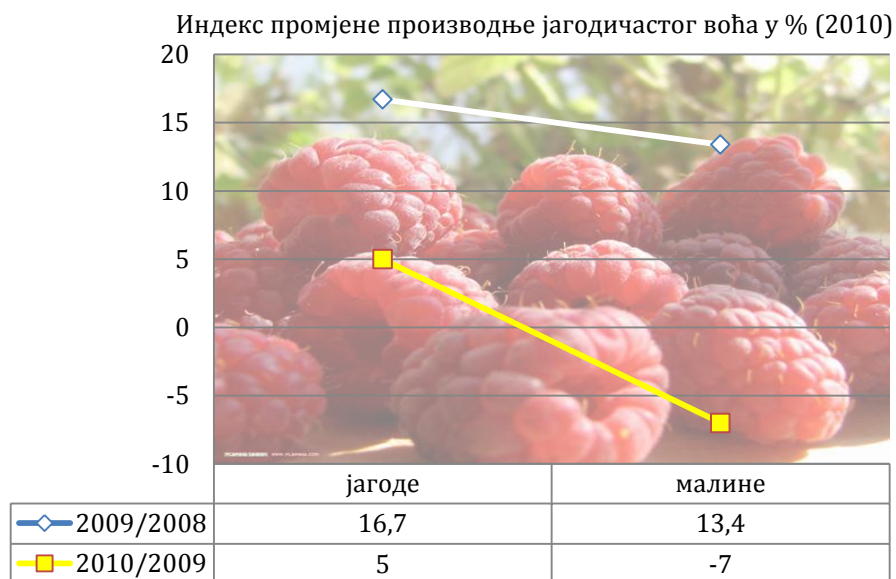
Графикон 9. Индекс промјене производње воћа у % (2010)

Према статистичким подацима површине под јагодичастим воћем у 2010. години износиле су 2.358 ха. Укупна производња јагодичастог воћа износила је 18.235 т. Индекс промјене производње јагоде има позитиван тренд раста, те је производња јагоде у 2010. година била већа за 5% у односу на претходну годину. Производња малине у 2010. години има негативан тренд раста и производња је мања 7% у односу на претходну годину.

Табела 10. Производња јагодичастог воћа (2010)

Воће	Пожњевена површина (ха)	Производња (т)	Принос по ха (т)	Индекс (%)
Јагоде	1.244	10.298	8,3	+5
Малине	1.114	7.937	7,1	-7
Укупно	2.358	18.235	/	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

Графикон 10. Индекс промјене производње јагодичастог воћа у % (2010)

У воћарској производњи међу најзначајније воћне врсте убрајају се шљиве, јабуке, крушке, а у последњих неколико година јагодичасто воће и то јагоде и малине.

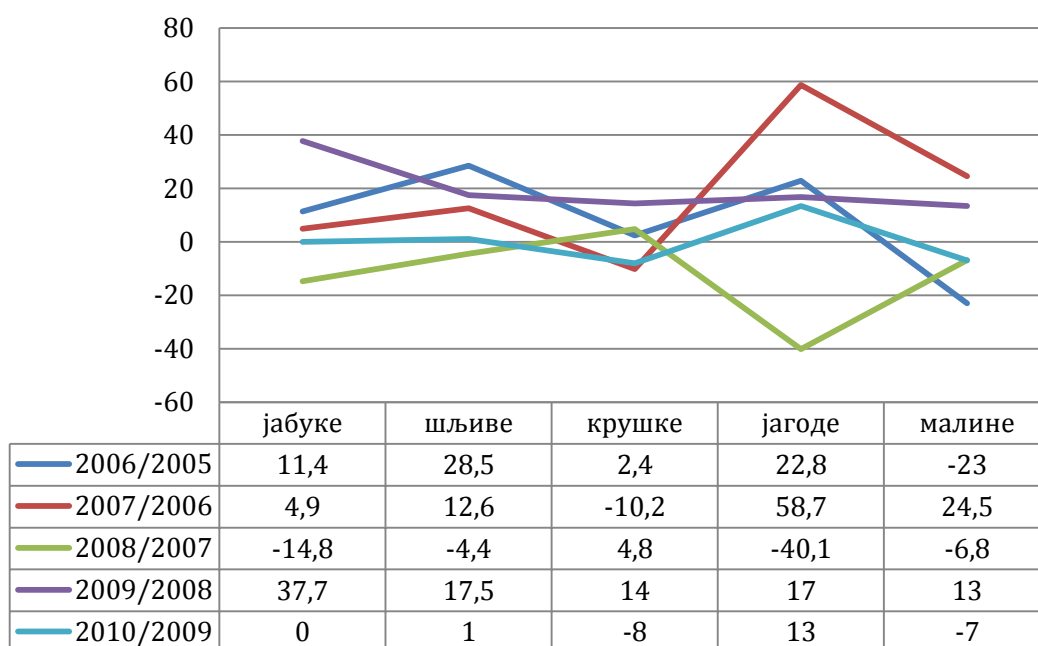
Табела 11. Производња најзначајних воћних врста (2006-2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Шљиве	123.234	138.700	132.000	155.767	157.562
Јабукe	85.109	60.900	51.900	71.507	71.659
Крушке	23.034	20.600	21.600	24.784	22.908
Јагоде	8.409	13.344	19.107	9.250	10.298
Малине	6.452	8.032	9.433	8.487	7.937

Извор: Агенција за статистику БиХ

Индекс промјене производње јабуке, шљиве, јагоде и малине током 2008. године има негативан тренд раста, те је и производња јабуке била мања 14,8%, шљиве 4,4%, јагоде 40,1% и малине 6,8%. Позитиван тренд производње према индексу промјене производње забиљежен је током 2009. године када је производња јабуке била већа 37,7%, шљиве 17,5%, крушке 14,3%, јагоде 16,7%, односно малине 13,4%. Током осталих година производња наведених воћних врста је варијала, односно евидентни су и позитиван и негативан тренд производње.

Индекс промјене производње најзначајнијих воћних врста у % (2010)

Графикон 11. Индекс промјене производње најзначајнијих воћних врста у % (2010)

Укупна производња грожђа у 2010. години износила је 23.163 т, а просјечна производња по чокоту 2,0 кг. Производња грожђа према индексу промјене производње има негативан тренд и мања је за 10% у односу на претходну годину.

Табела 12. Производња грожђа у БиХ (2010)

Број родних чокота (000 ком)	Производња (т)	Принос по чокоту (кг)	Индекс (%)
11.303	23.163	2,0	-10

Извор: Агенција за статистику БиХ

Сточарска производња

Производња млијека, меса и јаја, чију вриједност према статистичким подацима представљамо у табелама, као и сточни фонд најбоље осликавају стање у сточарству.

Табела 13. Бројно стање стоке (2010)

	Број	Индекс (%)
Говеда	462.368	+1
Краве и стеоне јунице	319.552	-6,3
Овце	1.046.035	-0,8
Овце за приплод	747.307	-3,9
Свиње	590.431	+11,6
Крмаче и супрасне назимице	97.483	-3
Коњи	19.261	-9,9
Перад	21.802.235	+16,3
Коке носилице	3.777.045	-4,3
Козе	63.250	-19,4
Кунићи	18.941	+1,6
Кошнице пчела	366.571	+5,6

Извор: Агенција за статистику БиХ

Производња вуне и јаја у 2010. години има негативан тренд раста, односно производња вуне је мања за 3,9%, јаја за 11,7%. Производња меда има позитиван тренд раста, односно производња је већа за 2,4%.

Табела 14. Сточна производња (2010)

	Укупно	Индекс (%)
Вуна (т)	1.3828	-3,9
Број стрижених оваца	42.180	-8,3
По овци (кг)	1,6	+4,8
Јаја (000 комада)	694.125	-11,7
Број кока носилица (000 комада)	3.795	-2,7
По носилици (комада)	183	-9,3
Мед (т)	3.340	+2,4
По кошници (кг)	9,1	-3

Извор: Агенција за статистику БиХ

Табела 15. Заклана стока и живина (2010)

	Укупно	Индекс (%)
Говеда (укупно)	151.995	+4,1
Телад	79.457	+8,7
Јунад	62.510	+6,3
Краве	9.763	-22,3
Остала говеда	292	-80,7
Овце (укупно)	129.475	+31,4
Јагњад	98.085	+39
Остале овце	31.390	+12
Свиње (укупно)	189.365	+31
Прасад	29.746	+8
Остале свиње	159.619	+36,3
Перад укупно(000)	26.977	+12
Товљени пилићи	26.638	+12
Остала перад	339	+22

Извор: Агенција за статистику БиХ

Откуп и реализација/директна продаја производа пољопривреде

Подаци о откупу и реализацији/директној продаји пољопривредних производа добијени су агреговањем података упоредивих статистичких истраживања на основу кварталних извјештаја о откупу пољопривредних производа од индивидуалних пољопривредних произвођача и кварталних извјештаја о реализацији/директној продаји пољопривредних производа властите производње пољопривредних пословних субјеката и земљорадничких задруга.

Табела 16. Вриједност откупљених и продатих пољопривредних производа према групама производа (2009-2010)

	Вриједност у КМ (2009)		Вриједност у КМ (2010)	
	Откуп	Продаја	Откуп	Продаја
Житарице	11.639.997	10.063.096	5.806.436	8.304.942
Индустријско биље	7.275.171	3.249.952	8.471.468	3.555.716
Поврће	177.760	630.377	5.761.190	3.032.773
Кромпир	5.925.335	2.799.117	884.136	802.771
Сточно крмно биље	654.767	1.077.968	172.728	517.890
Воће	6.937.241	8.043.859	6.965.351	11.159.052
Животиње	17.372.747	67.032.926	17.851.319	88.254.195
Производи животиња	106.642.260	26.886.072	107.728.265	30.901.651
Укупно	156.679.277	119.783.367	153.640.896	146.528.989

Извор: Агенција за статистику БиХ

У 2010. години забиљежено је повећање вриједности откупа кромпира за 35,03% и индустријског биља за 16,44%, док се смањење вриједности откупа житарица биљежи за 50,35%, поврћа 2,77% у односу на 2009. годину. Повећање реализације/ директне продаје у 2010. години у односу на 2009. годину биљежи се код воћа за 44,65%, животиња за 42,89% и животињских производа за 14,90%, док се смањење вриједности реализације/директне продаје биљежи код житарица за 17,47%, кромпира за 25,53% и сточног крмног биља за 17,48%.

Табела 17. Индекс вриједности 2010/2009. година

Откуп	Продаја
49,65	82,53
116,44	109,41
97,23	108,35
135,03	74,47
97,17	82,16
100,41	144,65
102,75	142,9
101,02	114,90
98,06	128,32

Извор: Агенција за статистику БиХ

Табела 18. Просјечне цијене одабраних пољопривредних производа у 2010. години

	Просјечне цијене у КМ	
	Откуп	Продаја
Пшеница, меркантилана (т)	298,71	311,25
Раж (т)	412,95	305,05
Кукуруз у зрну (т)	304,88	297,51
Уљана репица (кг)	0,49	0,64
Соја (кг)	0,60	0,59
Дуван -суви лист (кг)	2,60	5,33
Пасуљ (кг)	2,98	3,20
Црни лук (кг)	0,85	0,83
Бијели лук (кг)	0,87	0,00
Купус(кг)	0,44	0,37
Мрква (кг)	0,49	0,92
Парадајз (кг)	1,25	1,26
Свјежа паприка (кг)	1,17	1,22
Кромпир, (кг)	0,51	0,51
Сточна репа (кг)	0,00	1,35
Шљиве (кг)	0,43	0,42
Јабуре (кг)	0,37	0,39
Крушке(кг)	0,65	1,00
Малине(кг)	2,29	3,06
Грожђе (кг)	1,72	0,91
Товљена јунад, стока за клање (кг)	3,50	3,55
Меснате свиње, стока за клање (кг)	2,60	2,88
Товљена јагњад, стока за клање (кг)	4,66	5,14
Јунад за тов, стока за клање (кг)	3,44	3,37
Телад за приполд, стока за клање	4,87	6,32

(кг)		
Товљени пилићи (кг)	1,87	2,27
Товљени ћурићи (кг)	5,48	6,00
Јаја (ком)	0,19	0,13
Свјеже млијеко, кравље (л)	0,51	0,63
Мед (кг)	7,06	8,13

Извор: Агенција за статистику БиХ

Цијене житарица

Према статистичким подацима о просјечним цијенама одабраних пољопривредних производа за 2010. годину просјечна откупна цијена килограма пшенице износила је 0,29 КМ, а продајна цијена 0,31 КМ. Просјечна откупна цијена кукуруза износила је 0,30 КМ а продајна 0,29 КМ. Раж, за разлику од пшенице и кукуруза, имала је већу откупну цијену 0,41 КМ по килограму, док је просјечна продајна цијена била на нивоу пшенице и кукуруза у вриједности од 0,30КМ.

Цијене индустријског биља

Према статистичким подацима о просјечним цијенама одабраног индустријског биља за 2010. годину откупна цијена дувана износила је 2,60 КМ, уљане репице 0,49 КМ, и соје 0,60 КМ по килограму. Продајне цијене су нешто веће и то нарочито код дувана чија је продајна цијена износила 5,33 КМ што је за 2,73 КМ више у односу на откупну. Продајна цијена уљане репице била је већа у односу на откупну за 0,15 КМ, док код продаје соје је та разлика незнатна.

Цијене поврћа

Према статистичким подацима о просјечним цијенама повртних култура за 2010. годину просјечне откупне цијене кретале су се у распону од 0,44 до 2,98 КМ, а просјечне продајне цијене од 0,37 до 3,20 КМ. Највећа просјечна откупна цијена евидентна је код откупа пасуља и износила је 2,98, односно најнижа просјечна откупна цијена евидентна је код откупа купуса и износила је 0,44 КМ. Просјечна откупна цијена црног лука износила је 0,85 КМ, бијелог лука 0,87 КМ, мркве 0,49 КМ, парадајза 1,25 и паприке 1,17 КМ. Просјечна продајна цијена црног лука износила је 3,20 КМ, мркве 0,92 КМ, парадајза 1,26, паприке 1,22 КМ, док код продаје бијелог лука продајна цијена је била иста као и откупна.

Цијене воћа

Према статистичким подацима о просјечним цијанама одабраног воћа за 2010. годину просјечне откупне цијене кретале су се у распону од 0,37 до 2,29 КМ, а просјечне продајне цијене од 0,39 до 3,06 КМ. Највиша просјечна откупна цијена евидентна је код откупа малине и износила је 2,29 КМ/кг, док је просјечна продајна цијена износила 3,06 КМ/кг што је за 0,77 КМ више.

Најнижа просјечна откупна цијена евидентна је код откупа јабуке и износила је 0,37КМ/кг, док је просјечна продајна цијена износила 0,39 КМ/кг што је незнатно више за 0,2 КМ. Просјечна откупна цијена шљиве износила је 0,43 КМ/кг, а продајна само 0,1 КМ више. Откупна цијена крушке износила је 0,65 КМ/кг док је продајна цијена била виша за 0,45 КМ. За разлику од крушке, просјечна откупна цијена грожђа износила је 1,72 КМ/кг док је продајна била нижа за 0,81КМ.

Цијене стоке за клање

- Јунад

Просјечна откупна цијена товљене јунади износила је 3,50КМ/кг, а просјечна продајна цијена 3,55 КМ/кг, што је незнатна разлика од 0,5 КМ. Откупна цијена јунади за тов износила је 3,44 КМ, односно просјечна продајна 3,37 КМ/кг.

- Свиње

Просјечна откупна и продајна цијена меснатих свиња разликују се за 0,28 КМ/кг, односно, откупна цијена меснатих свиња по кг је износила 2,60, а продајна 2,88 КМ.

- Јагњад

За разлику од товљене јунади и меснатих свиња, цијене товљене јагњади су знатно више како откупна тако и продајна. Просјечна откупна цијена товљене јагњади по кг износила је 4,66 КМ, а просјечна продајна 5,14 КМ.

- Перад

Просјечна откупна цијена товљених пилића износила је 1,87 КМ/кг, а просјечна продајна цијена 2,27 КМ/кг. Цијене товљених ћурића су знатно више у поређењу са цијенама товљених пилића, те је откупна цијана товљених ћурића по кг износила је 5,48 КМ, а продајна 6,00 КМ.

Сточарски производи

Откупна цијена јаја по комаду износила је 0,19 КМ, а продајна 0,13 КМ. Откуп свјежег крављег млијека вршен је по цијени од 0,51 КМ по литру, док је продаја вршена по цијени од 0,63 КМ по литру. Откупна цијена килограма меда износила је 7,06 КМ, а продајна 8,13 КМ.

Продаја производа пољопривреде на пијацама

У 2010. години биљежи се повећање вриједности продаје житарица за 8,53% и кромпира за 1,69%, док је смањена вриједност продаје забиљежена код поврћа за 4,63%, воћа за 6,69% и производа од животиња за 11,66% у односу на 2009.годину.

Табела 19. Вриједност пољопривредних производа продатих на пијацама према групама производа (2010)

	Вриједност (КМ)	Индекс вриједности 2010/2009
Житарице	944.924	108,53
Поврће	21.600.245	95,37
Кромпир	3.355.898	101,69
Воће	16.146.605	93,04
Животиње	3.124.003	100,28
Производи животиња	16.849.369	88,34
Укупно	62.021.042	93,46

Извор: Агенција за статистику БиХ

Табела 20. Продаја одабраних пољопривредних производа продатих на пијацама (2010)

	Количина	Вриједност (КМ)	Просјечна цијена	Индекс вриједности 2010/2009
Пшеница, меркантилана (т)	358	199.571	557,47	98,29
Раж (т)	13	10.486	822,40	95,25
Кукуруз у зрну (т)	1.194	554.656	464,48	100,74
Пасуљ (кг)	691.868	2.769.664	4,00	87,96
Црни лук (кг)	1.448.606	1.911.177	1,32	113,12
Бијели лук (кг)	269.771	1.589.309	5,89	109,15
Купус(кг)	2.418.334	1.814.042	0,75	109,15
Мрква (кг)	729.358	1.174.689	1,61	80,78
Парадајз (кг)	1.256.726	2.616.209	2,08	102,61
Свјежа паприка (кг)	1.076.919	2.169.951	2,01	91,12
Кромпир, (кг)	3.993.103	3.355.898	0,84	101,69
Шљиве (кг)	932.776	1.748.413	1,87	105,47
Јабукe (кг)	2.378.370	3.015.088	1,27	90,19
Крушке	520.180	1.222.184	2,35	77,16
Ораси(кг)	366.235	3.343.223	9,13	97,80

Заклана и очишћена кокош (кг)	582.516	2.840.327	4,88	102,14
Јаја (ком)	14.705.859	3.249.184	0,22	82,81
Свјеже млијеко (л)	2.190.627	2.397.500	1,09	110,25

Извор: Агенција за статистику БиХ

Житарице

Током 2010. године на пијацама је продато 358 т пшенице, са просјечном цијеном од 557,4 КМ/т у вриједности од 199.571 КМ што је 1,71% мање у односу на претходну годину. Раж је продата у количини од 13 т са просјечном цијеном од 822,4 КМ/т у вриједности од 10.486 КМ, те је вриједоносно продаја смањена 5%. Количина продатог кукуруза у зрну износила је 1.194 т са просјечном цијеном од 464,48 КМ/т у вриједности 554.656 КМ, те је продаја вриједоносно већа 0,7%.

Поврће

Током 2010. године на пијацама је продато 11.884 т одабраног поврћа у вриједности од 17.400.939 КМ. Просјечне цијене поврћа износиле су 4КМ/кг пасуља, црног лука 1,32 КМ/кг, бијелог лука 5,89 КМ/кг, купуса 0,70 КМ /кг, мркве 1,61 КМ/кг, парадајза 2,08 КМ/кг, паприке 2,01 КМ/кг и кромпира 0,84 КМ /кг. На пијацама је највише продато црног лука у количини од 1.448.606 кг у вриједности 1.911.177 КМ те је и продаја у односу на претходну годину већа за 13,12%. Вриједоносно продаја пасуља током 2010. године је мања 12,04%, мркве 19,22% и паприке 8,22%. Код осталог поврћа вриједност продаје је већа и то бијелог лука 9,15%, парадајза 2,61% и кромпира 1,7%.

Воће

Током 2010. године на пијацама је продато 4.197,5 т одабраног воћа у вриједности од 9.328.908 КМ. Просјечна цијена шљиве износила је 1,87 КМ/кг, јабуке 1,27 КМ/кг, крушке 2,35 КМ/кг и ораха 9,13 КМ/кг. Повећање вриједности продаје од 5,5% током 2010. године забиљежено је код продаје шљиве, док је код осталог воћа вриједност продаје смањена и то јабуке 9,81%, крушке 22,84% и ораха 2,2%.

Сточарски производи

Током 2010. године од одабраних сточарских производа на пијацама је остварена продајна вриједност у износу од 8.487.011 КМ. Од сточарских производа на пијацама је највише продато јаја у количини од 14.705.859 комада са просјечном цијеном од 0,22 КМ у вриједности 3.249.184 КМ. Количина продатог млијека износила је 2.190.627 литара са просјечном цијеном од 1,09 КМ у вриједности 2.397.500 КМ.

Производња млијека и млијечних производа

Према статистичким подацима број музних крава у 2010. години износио је 277.386, док је производња млијека износила 693.158.000 литара што је за 5,5% мање у односу на претходну годину. Принос млијека по грлу износио је 2.499 литара.

Табела 21. Број музних крава и производња млијека (2009-2010)

	Производња (000 л)		Индекс 08/09	Индекс 09/10
	2009	2010		
Млијеко	733.779	693.158	99,5	94,5
Број музних крава	293.169	277.386	98,8	94,6
Литара по музној крави	2.503	2.499	100,7	99,8

Извор: Агенција за статистику БиХ

У 2010. години мљекаре су од пољопривредних произвођача откупили 214,4 милиона литара млијека од чега у ФБиХ 46,5%, РС 52,5% и БД 1,3%. Пад откупа млијека настављен

је и у 2010. години и износио је 3,7% што је посљедица погоршаног економског положаја произвођача млијека и смањења броја произвођача млијека у посљедње двије године.

Табела 22. Преглед откупа млијека (2009-2010)

	Откуп (000 л)	
	2009	2010
ФБиХ	107.272	99.950
РС	112.796	111.992
ДБ БиХ	2.542	2.614
Укупно	222.610	214.556

Извор података: Milkprocessing

У БиХ током 2009/2010. године у функцији је било 33 мљекаре, и то 20 у ФБиХ и 13 у РС. Поред регистрованих мљекара, дјелује и један број малих породичних мљекара, које су искључиво оријентисане на уже локално тржиште. Производни програми малих мљекара су једностранни и оријентисани на конвенционалне млијечне производе, што их чини врло рањивим на тржишту у конкуренцији коју често не могу издржати.

Табела 23. Капацитети мљекарске индустрије у БиХ (2009-2010)

Капацитет л/дан	Број мљекара	Прерада милиона л	%
>100.000	5	152,7	66,7
50.000-100.000	4	37,1	16,1
20.000-50.000	4	12,4	5,4
10.000-20.000	9	17,9	7,8
до 10.000	11	9,3	4,0
Укупно	33	229,4	/

Извор података: Milkprocessing

Инсталирани капацитети прераде млијека у мљекарама БиХ процјењују се на око 420 милиона литара, од чега у ФБиХ 275 милиона литара и РС 145 милиона литара. Искориштеност инсталираних капацитета прераде млијека у мљекарама током 2009/2010. године износила је 55%. Производни програм мљекара садрже 12 врста млијечних производа са око 35 производа.

Табела 24. Преглед производног програма мљекара у БиХ (2009-2010)

	Број произвођача - мљекара		
	ФБиХ	РС	БиХ
Слатко пастеризовано млијеко	13	14	27
УХТ стерилизовано млијеко	5	2	7
Јогурт	16	11	27
Кисело млијеко	5	-	5
Остали напитци			
кефир	4	-	4
млаћеница	6	6	6
Павлака			
кисела павлака и милерам	15	11	26
слатка павлака за домаћинство	1	1	2
Сир			
свјежи	18	16	34
крем	2	1	3
кришка крављи	12	12	24
кришка овчији	2	2	4
полутврди	9	6	15
тврди	6	1	7
сир из мијеха	-	2	2
мозарела	-	1	1

<i>димљени</i>	1	1	2
<i>пуњена паприка са сиром и павлаком</i>	3	2	5
Млијечни намази			
<i>млијечни и сирни намаз</i>	7	2	9
<i>кајмак</i>	4	7	11
Маслац	3	1	4
Млијеко у праху	1	-	1

Извор података: Milkprocessing

Производни програм мљекара орјентисан је на краткотрајне конзумне производе. Основни производни програм 27 мљекара садржи конзумне краткотрајне млијечне производе као што су павлака, јогурт и свјежи сир. Производни програм сира орјентисан је на свјежи, саламурни и полутврде/тврде сиреве. Остале мљекаре су претежно орјентисане на производњу трајних сирева полутврди, тврди и саламурни сиреви, чији је асортиман узак и садржи 4 до 6 врста сира. Топљени, плави, оплемењени полутврди и слични сиреви нису заступљени у производном програму домаћих мљекара, иако значајно учествују у увозу сира у БиХ, што указује да постоји одговарајуће тржиште за ове производе.

Учешће савремених млијечно-кисели напитака је још увијек недовољно (ниско масни јогурт, био јогурти, воћни јогурт и сл.) у односу на стране мљекаре које извозе млијечно-киселе напитке у БиХ. Производња павлаке је оријентисана на киселе ферментирание производе. Слатка павлака за различите намјене (угоститељство, домаћинство и сл.) налази се у производном програму двије мљекаре. Неколико малих мљекара укључиле су у производни програм неке аутохтоне млијечне производе, који имају традиционални бренд као што су сир из мијеха, пуњена паприка са сиром и др. Ови производи могли би бити једна од развојних могућности малих мљекара у неким руралним подручјима.

Глобалну структуру прераде млијека у мљекарама БиХ чине конзумни течни млијечни производи 76,4%, сир 21,1% и остали производи 2,5%. Током 2010. године структура прераде млијека је благо побољшана у корист сира и осталих трајних производа.

Табела 25. Производња млијечних производа у мљекарама БиХ (2009-2010)

	Јединица мјере	2009	2010	Индекс 2010/2009
Слатко пастеризовано млијеко	000 л	4.853	6.359	131
УНТ стерилизовано млијеко	000 л	130.656	119.974	92
Јогурт и остали напсици	000 л	32.494	31.613	97
Павлака, милерам	т	15.868	14.571	92
Сир				
<i>тврди и полутврди</i>	т	2.004	1.725	86
<i>свијежи ситни</i>	т	3.284	4.527	138
<i>кришка, фета и сл.</i>	т	335	1.065	318
Укупно сир	т	5.623	7.317	130
Млијеко у праху	т	-	13	-
Млијечни намази	т	880	1.141	130
Маслац	т	520	729	140
Прерађено млијеко	000 л	229.513	225.646	98

Извор података: Milkprocessing

У односу на претходну годину производња већине стратешких производа има пад што је првенствено посљедица смањеног откупа млијека. Производња УНТ стерилизованог млијека као и павлаке и милерама је мања 8%, јогурта и осталих напитака 3%, те прерађеног млијека 2%. Највећи раст производње остварен је код производње маслаца чак 40%, потом млијечних намаза и сира 30% и производње слатког пастеризованог млијека 31%.

Индекс промјене производње млијечних производа у % (2010)

Графикон 12. Индекс промјене производње млијечних производа у % (2010)

ПОЛИТИКЕ У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ, ИСХРАНЕ И РУРАЛНОГ РАЗВОЈА

У овом дијелу извјештаја дајемо преглед политика и активности у области пољопривреде, исхране и руралног развоја које су, између осталог, у складу са преузетим обавезама у вези са придруживањем БиХ у ЕУ, стратешким документима и плановима, Приједлогом мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији БиХ, те мјерама политике у пољопривреди, исхрани и руралном развоју које су предложене у Извјештају из области пољопривреде за БиХ за 2009. годину.

Мјере политике у пољопривреди, исхрани и руралном развоју предложене у Извјештају из области пољопривреде за БиХ за 2009. годину биле су:

1. Припремити Закон о вину БиХ,
2. Обезбиједити усклађивање законодавства и доношења подзаконских аката посебно из области ветеринарства, безбједности хране и заштите здравља биља и јачати институције на нивоу државе одговорне за пољопривреду, исхрану и рурални развој у циљу убрзаног усклађивања прописа са *acquis*-ом,
3. Стално јачати капацитете у државним и ентитетским институцијама, посебно аналитичких способности, те јачање координације и сарадње у циљу дјелотворнијег и ефикаснијег спровођење активности и избјегавања преклапања у надлежностима и активностима,
4. Интензивирање активности на успостављању информационих система у пољопривреди,
5. Досљедно спроводити политике карантина, ажурирати листе објеката из којих је дозвољен увоз намирница животињског поријекла из земаља ЦЕФТА, уз осигурање адекватних услова за инспекцијско и лабораторијско тестирање и контролу квалитета пољопривредно-прехранбених производа,
6. Стално јачање институционалних и управних капацитета (кадровско и материјално) и јачање сарадње између релевантних институција битних за међународну трговину, а посебно у области стандардизације, акредитације, ветеринарства, заштите биља, статистике и надзора над тржиштем,
7. Убрзати активности на реализацији ССП-а и испуњавању приоритета Европског партнерства и преузимању *acquis*-а у складу са планом преузимања *acquis*-а.

Институционални оквир и административни капацитети

Институционални оквир

На државном нивоу, већи дио овлашћења која се односе на пољопривредни сектор у надлежности су МСТЕО БиХ. Улога Министарства је, с обзиром на комплексност уређења БиХ као државе, углавном координирајућа. МСТЕО БиХ је, такође, институција која је задужена и за сарадњу са ЕУ и другим међународним организацијама релевантним за сектор пољопривреде, исхране и руралног развоја.

Организацијска јединица у оквиру МСТЕО БиХ која спроводи активности у области пољопривреде и руралног развоја је Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја који је задужен за успостављање оквира за развој секторских стратегија, политика, програма и мјера, те имплементацију истих у циљу хармонизованог развоја пољопривреде у цијелој земљи.

Надлежности у погледу здравља и његе животиња, здравља биља, безбједности хране и контролу квалитета хране на нивоу БиХ имају Канцеларија за ветеринарство БиХ (КзВ БиХ), Управа БиХ за заштиту здравља биља (УЗЗЗБ БиХ) и Агенција за безбједност хране БиХ (АзБХ БиХ).

КЗВ БиХ и УзЗЗБ БиХ су управне организације у оквиру МСТЕО БиХ и за свој рад директно одговарају министру, док је АЗБХ БиХ самостална управна организација под ингеренцијом Савјета министара БиХ (СМ БиХ), а са МСТЕО БиХ сарађује у пословима везаним за област исхране.

На нивоу ентитета за управљање сектором пољопривреде кључна су два органа: Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске (МПШВ РС), Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства (ФМПВШ), а у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине (БД БиХ), Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду БД БиХ.

У ФБиХ овај систем надлежности је додатно подијељен, тако да свих 10 кантона имају успостављене управе које су надлежне за питања пољопривреде, ветеринарства, шумарства и водопривреде.

Надлежност ентитетских министарства је извршавање политика и спровођење закона који су донијели надлежни органи ентитетских власти, надзор над примјеном прописа и доношење спроведбених одлука. Ентитетска министарства пољопривреде су одговорна за управљање природним ресурсима за развој пољопривреде, прехранбене индустрије и пратећих дјелатности, и то у области биљне производње, сточарства, руралног развоја, рибарства и лова, заштите и коришћења пољопривредног земљишта, прехранбене индустрије, производње сточне хране, водопривреде, ветеринарске и фитосанитарне заштите, заштите јавног здравља и шумарства.

Рад Одјељења за пољопривреду, шумарство и управљање водама БД БиХ везан је за развој и побољшање пољопривредне производње и узгајање стоке, заштиту и коришћење пољопривредног земљишта, ветеринарску и санитарну контролу здравља животиња и јавног здравља, примјену кредитне политике, заштите и рационалног коришћења пољопривредног земљишта, пружање савјетодавних услуга у пољопривреди и сточарству, обнављању шума, заштиту од недозвољене сјече, одржавање структура за управљање водама.

Административни капацитети

У Сектору пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја МСТЕО БиХ запослено је укупно 25 државних службеника и запосленика, од чега је 18 стално запослених државних службеника (ВСС), 2 службеника запослена у оквиру ARDP пројекта (ВСС) и 5 запосленика (ССС).

Табела 26. Укупан број запослених на пословима везаним за пољопривреду и рурални развој у МСТЕО БиХ

Сектор/служба	Правилником предвиђено	Стално запослени	Консултанск и уговори	Укупно запослених
Помоћник министра и администрација	1+2	3		3
Одсјек за анализу политика, мониторинг и евалуацију и информисање	1+5	4		4
Одсјек за међународне односе и координацију пројекта	1+5	5		5
Одсјек за координацију политике пољопривреде, исхране и руралног развоја	1+8	7		7
Одсјек за координацију платног система, инспекцијске и савјетодавне службе	1+6	4	2	6
Укупно	31	23	2	25

Извор: Правилник о унутрашњој организацији МСТЕО БиХ 2010

У оквиру ФМПВШ по систематизацији је предвиђено укупно 185 радних мјеста од чега је попуњено 95 стално запослених и 7 консултаната ангажованих преко ARDP пројекта. Надлежности за област пољопривреде и руралног развоја подијељене су између Сектора за пољопривредну политику и међународну сарадњу и Сектора за пољопривреду. Служба за директна плаћања у пољопривреди и руралном развоју имплементира програм новчаних подршки. У проматраном периоду није било упошљавања нових службеника и намјештеника, дио запослених ангажованих је преко уговора за потребе ARDP пројекта и финансира се из средстава Свјетске банке.

Табела 27. Укупан број запослених на пословима везаним за пољопривреду и рурални развој у ФМПВШ

Сектор/служба	Правилником предвиђено	Стално запослени	Консултански уговори	Укупно запослени
Сектор пољопривреде	16	11	1	12
Сектор за пољопривредну политику и међународну сарадњу	21	12	4	16
Служба за директна плаћања	16	9	2	11
Укупно	53	32	7	39

Извор: ФМПВШ, Интерни документ

У МПШВ РС дошло је до измјене у административним капацитетима. Оснивањем Агенције за аграрна плаћања РС, 8 запослених је споразумно прешло из МПШВ РС у Агенцију. Тренутно је у МПШВ РС запослено 54 државних службеника и намјештеника, те 10 запослених кориштењем СИДА грант фонда у оквиру ARDP пројекта Свјетске банке. Усвојене су нове систематизације радних мјеста за МПШВ РС и Агенцију за аграрна плаћања на основу којих се у 2011. години очекује додатно запошљавање још 5 службеника у МПШВ РС и 8 у Агенцији за аграрна плаћања. У Агенцији за пружање савјетодавних услуга у пољопривреди запослено је 20 стално и 5 привремено запослених. Агенција за узгој и селекцију у сточарству запошљава 47 запослених.

Табела 28. Укупан број запослених на пословима везаним за пољопривреду и рурални развој у МПШВ РС

Сектор/служба	Правилником предвиђено	Стално запослени	Консултански уговори	Укупно запослени
Ресор пољопривреде и руралног развоја	29	14	9 ²	14
Ресор водопривреде	7	3		3
Ресор исхране	6	3		3
Ресор ветерине	12	4		4
Ресор шумарства	8	5		5
Секретаријат	26	22		22
Интерна ревизија	3	1		1
Укупно	91+1³	52+2⁴		55

Извор: МПШВ РС, Интерни документ

У оквиру Одсјека за пољопривреду, шумарство и водопривреду БД БиХ на пословима пољопривреде и руралног развоја у складу са систематизацијом запослено је укупно 27 запосленика. Надлежности за област пољопривреде и руралног развоја подијељене су између Пододјелења за пољопривреду и Пододјелења за анализу и административну

²запослени на уговор преко пројекта Свјетске банке

³савјетник министра

⁴министар и савјетник

подршку. На пословима руралног развоја ради само један запосленик што је апсолутно недовољно имајући у виду обавезе које се очекују у предстојећем периоду.

Табела 29. Укупан број запослених на пословима везаним за у пољопривреду и рурални развој у Одјељењу за пољопривреду, шумарство и водопривреду Владе БД БиХ

Сектор/служба/пододјељење	Правилником предвиђено	Стално запослени	Консултански уговори	Укупно запослени
Пододјељење за пољопривреду	19	19	0	19
Пододјељење за анализу и административну подршку	9	9	0	9
Укупно	28	28	0	28

Извор: Интерни документ Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Владе ДБ БиХ

Имплементација Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ

У циљу имплементације Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ („Сл. гласник БиХ“, 50/08), развоја и осигурања ефикасног усклађивања, координације, примјене и мониторинга стратегија и акционих планова у БиХ у сектору пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја, пружања смјерница за прилагођавање мјера које ће бити усклађене са резултатима анализа, координације примјене свих инструмената политике и мјера чиме се обезбјеђује да су оне усклађене са стратегијама сектора БиХ и релевантним међународним споразумима и успостављања и осигурања усклађености и координација програма, закона и других прописа, те мјера у сектору потребних за преговоре и испуњење преузетих међународних обавеза, укључујући испуњавање свих услова које се односе на европске интеграције на свим нивоима власти, у 2010. години настављена је имплементација започетих активности у претходном периоду.

Успостављање компоненти Пољопривредног информационог система у пољопривреди

Пољопривредни информациони систем (AIS) је систем информационе технологије који управља информацијама које се односе на пољопривредне податке. Главне подкомпоненте AIS-а укључују:

- Попис пољопривреде,
- Мрежу рачуноводствених података на фарми,
- GIS оквир за подручје истраживања на бази узорка,
- Систем идентификације земљишних парцела,
- Регистар газдинстава и клијената,
- Систем идентификације и регистрације животиња,
- Информациони систем о пољопривредним тржишним цијенама,
- Интегрисан систем административне контроле.

Пољопривредни попис

Припреме за пољопривредни попис у вези су са пописом становништва и домаћинстава у БиХ. У току припреме за Попис становништва укључена су тзв. „филтер питања“ из области пољопривреде чиме је направљена веза између два пописа, односно планирано је да се попис пољопривреде проведе након пописа становништва.

У првој половини марта 2010. године уз финансијску подршку SIDA/SCB (5,000 ЕУР) Агенција за статистику БиХ (БХАС), Републички завод за статистику РС (РЗС РС) и Федерални завод за статистику (ФЗС) спровели су Пилот истраживање о структури фарми у БиХ. Истраживањем је обухваћено 360 индивидуалних пољопривредних газдинстава и 25 пољопривредних предузећа на цијелом простору БиХ. Тестирана је комплетна методологија.

У склопу IPA пројекта „Јачање и хармонизација пољопривредног информационог система БиХ“ - ViH AIS, компонента 2. Пилот попис пољопривреде, спроведен је пилот попис у сљедећим општинама/општинама: Сански Мост (161 ППГ) и Мостар (242 ППГ), Бијељина (215 ППГ) и Теслић (175 ППГ) и БД БиХ (82 ППГ). Главни имплементатори Пилот пописа пољопривреде су БХАС, РЗС РС и ФЗС. МСТЕО БиХ и ентитетска министарства пољопривреде учествовала су у радној групи при дефинисању упитника и дијелом у супервизији.

Мрежа рачуноводствених података на фарми

У склопу ViH AIS пројекта, покренуте су активности на успостављању Мреже рачуноводствених података на фарми (FADN). Системом је обухваћено шест пилот подручја у два ентитета, односно 120 фарми. Прикупљање података започело је 01.07.2010. године. Уз подршку пројекта, МСТЕО БиХ је припремио приједлог за наставак развоја FADN-а којим би било обухваћено додатних 60 фарми, а активности би се финансијски подржале кредитним средствима Пројекта пољопривреде и руралног развоја Свјетске банке.

ГИС оквир за подручје истраживања на бази узорка

У склопу ViH AIS пројекта, у оквиру компоненте 4. Развој система узорковања/анкета за развој поуздане основе за пољопривредну статистику, у складу са европским статистичким системима започеле су активности на развоју GIS оквира за подручје истраживања на бази узорка (LUCAS методологија). Овај приступ ће у почетку бити примијењен употребом систематске мреже гридова за узорковање за одређивање праве локације испитивања, као основе за припрему сљедећих информација:

- подаци о земљишном покривачу под пољопривредом,
- укупна пољопривредна подручја,
- укупна подручја под одређеним усјевима,
- укупна производња главних усјева и приноси.

GIS LUCAS постаје све важнији у интерним евалуацијама ЕУ Комисије за развој агро-околинских индикатора, укључујући податке о земљишту за будуће стандарде критеријума CAP политике за методе пољопривредне производње и агро-околинске индикаторе. У вези са тим, узимајући у обзир чињеницу да ће се 2012. године LUCAS спровести у ЕУ, МСТЕО БиХ је уз подршку пројекта припремио приједлог за наставак активности којим би била обухваћена цијела земља. Активности би се финансијски подржале кредитним средствима Пројекта пољопривреде и руралног развоја Свјетске банке. Имплементацијом ових активности поред базе података, БиХ ће бити у могућности да прати активности и трендове када је ријеч о политикама и стандардима ЕУ.

Систем идентификације земљишних парцела

Систем идентификације земљишних парцела је GIS систем који одређује локацију и омогућава физичко мјерење земљишних парцела, као и одржавање јединствене серије ознака за земљишне парцеле. LPIS евидентира типове система производње, кориштена подручја и обезбјеђује основу за процјену ризика који је повезан са плаћањима. Један од циљева LPIS-а је да спријечи дупла плаћања која се могу десити за исту парцелу.

У циљу даљег јачања пољопривредног информационог система, које је започето активностима Пројекта пољопривреда и рурални развој и ViH AIS, а у склопу процеса IPA програмирања МСТЕО БиХ је кандидовао пројекат „Подршка за развој Пољопривредног тржишног информационог система и Система идентификације земљишних парцела“ у оквиру којег ће се развити и тестирати методолошки приступ за LPIS систем. Наведени приједлог је током 2010. године додатно разрађен и ЕУ Делегација у БиХ је започела тендерску процедуру. Имплементација пројекта се очекује 2012. године.

Регистар газдинстава и клијената

У циљу успостављања хармонизованих Регистара пољопривредних газдинстава и клијената (РПГ, РК), у 2010. години израђен је преднацрт Одлуке о Регистру пољопривредних газдинстава и регистру клијената у БиХ. Ова активност произилази из Закона о пољопривреди, исхрани, шумарству и руралном развоју БиХ према којем је обавезно ускладити Одлуку о хармонизованим регистрима пољопривредних газдинстава и клијената у БиХ са истим. За ову сврху одржано је више састанака Радне групе за хармонизацију регистрације пољопривредних газдинстава и клијената у БиХ, а нацрт Одлуке је упућен ентитетским министарствима и Одјељењу за пољопривреду БД БиХ на мишљење. Реализована је набавка НВ опреме за потребе тестирања и покренут је пилот пројекат у ФБиХ (Општине Хаџићи и Кисељак) и РС (Општина Градишка).

Наставак регистрације пољопривредних газдинстава и клијената у 2010. години у ФБиХ резултовало је са 34.587 поднијетих захтјева у 79 општина. Теренски мониторинг се спроводи од 04.09.2009. године. Хардверска опрема је испоручена у свих 79 општина, а спроведена је и једномјесечна информативна кампања. У септембру 2010. године завршена је инсталација апликације и омогућен је приступ на тестни сервер ФМПВШ који је изнајмљен за потребе прелазног периода до завршетка инсталације опреме у „сигурну собу“. Спроведена је пилот апликација на двије локације у ФБиХ. До сада је у 10 општина започет унос поднесених захтјева у апликацију РПГ и РК спојену на сервер. Тренутно се врши обука за остале општинске службенике за унос поднијетих захтјева у хармонизовану апликацију регистрације из свих 79 општина.

Укупан број лица за обуку за рад на апликацији, администрирање и електронско вођења базе података је 200 општинских, кантоналних/жупанијских и службеника ФМПВШ.

У РС је у септембру 2010. године објављен „Правилник о разврставању породичних пољопривредних газдинстава на комерцијална и некомерцијална газдинства“. У процесу је усвајање „Уредбе о упису у регистар пољопривредних газдинстава и клијената“, новог „Правилника о обрасцима за упис у регистар пољопривредних газдинстава и клијената“ и новог „Правилника о легитимацији породичног пољопривредног газдинства“. У циљу промоције и појашњења новог система регистрације и правилног попуњавања образаца креирано је „Упутство за фармере“. Укупан број регистрованих газдинстава износи 59.061, од чега су 58.601 породично пољопривредно газдинство (ППГ), а преосталих 460 газдинстава чине правна лица. У базу података Регистра ПГ уписано је и 95.713 чланова ППГ. На основу раније објављеног тендера у РС је испоручена и инсталирана опрема за регистре.

Закључно са јануаром 2011. године на територији БД БиХ регистровано је укупно 2.073 пољопривредних газдинстава.

Систем идентификације и регистрације животиња

По питању успостављања Регистра идентификације животиња, нови Приједлог правилника о измјенама и допунама Правилника о обиљежавању и контроли кретања животиња у БиХ усвојио је СМ БиХ на својој 130. сједници одржаној 19.08.2010. године и исти је објављен у „Службеном гласнику БиХ“. Примјена правилника је одгођена због неусклађености старе апликације и новог правилника.

Консултантска кућа из Њемачке анализирала је постојеће системе регистрације, те припремила три извјештаја са препорукама у вези са Регистром идентификације животиња у БиХ.

Информациони систем о пољопривредним тржишним цијенама

У вези са успостављањем Пољопривредног тржишног информационог сервиса БиХ (PTIS), односно јединственог система редовног прикупљања и обраде података о тржишту пољопривредно-прехранбених производа, те расподеле добијених, релевантних,

тржишних обавјештења учесницима на пољопривредном тржишту, у сарадњи са надлежним ентитетским и органима БД БиХ МСТЕО БиХ је успоставило сарадњу са FARMA пројектом. У периоду 14-15.09.2010. године одржана је Регионална конференцији о тржишним информационом системима у Београду у оквиру које се разговарало и о могућностима пружање техничке подршке Радној групи за успоставу PTIS-а у БиХ од стране USAID-а путем FARMA пројекта. 09.11.2010. године одржана је обука представника МСТЕО БиХ и ентитетских министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ о пољопривредном систему тржишних информација. Обје активности реализоване су уз техничку подршку FARMA пројекта.

У циљу даљег јачања пољопривредног информационог система, које је започето активностима Пројекта пољопривреда и рурални развој и ВиН AIS, у склопу процеса IPA програмирања МСТЕО БиХ је кандидовао пројекат „Подршка за развој Пољопривредног тржишног информационог система и Система идентификације земљишних парцела“ у оквиру којег ће се развити и тестирати PTIS. Имплементација пројекта се очекује 2012. године.

Преглед актуелног стања у развоју идентификованих кључних подкомпоненти AIS-а у БиХ показује да се око 15% потребне функционалности кључног AIS-а планира, имплементира или је имплементирано. Остаје да се дизајнира и имплементира 85% потребне функционалности кључног AIS-а. Ако се узму у обзир битне услужне дјелатности сектора пољопривреде (не укључујући захтјеве правне стечевине ЕУ), тренутно стање општег AIS-а показује да је имплементирано нешто мање од 2% функционалности⁵.

Одбор за координацију информација у пољопривреди

У складу са Планом рада за 2010. годину, Одбор за Координацију информација у пољопривреди је одржао редовне планиране састанке. Захваљујући подршци ВиН AIS пројекта за чланове Одбора организоване су обуке из области информационог система. Извјештај о раду Одбора за 2009. годину је, након усвајања од стране министра спољне трговине и економских односа, достављен институцијама чији су представници чланови Одбора.

У складу са потребама/закључком Одбора и захтјевом МСТЕО БиХ, ВиН AIS је ангажовао консултанта за припрему нацрта Акционог плана/смјерница за успостављање пољопривредно-статистичког система за период 2011-2014.

Савјетодавно вијеће за пољопривреду, исхрану и рурални развој

У складу са Одлуком СМ БиХ о успостављању Савјетодавног вијећа за пољопривреду, исхрану и рурални развој („Сл. гласник БиХ“, број 58/09), поред конститутивне, одржане су још четири сједнице Савјета. Савјет је посебну пажњу посветио реализацији Приједлога мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији у БиХ, те утврдио низ закључака који представљају основу за јачање односа између Савјета и МСТЕО БиХ.

Савјет је припремио полугодишњи и годишњи извјештај о раду. Ипак, треба нагласити да је један од базних проблема са којима се сусреће Савјет и које кочи његов редован рад неодрживање и неприсуствовање поједних чланова на заказаним сједницама. Из тих разлога, од надлежних институција тражено је именовање нових чланова савјета у складу са којим ће се извршити измјена важеће Одлуке.

---

⁵ Документ „Опис кључног AIS-а“, ВиН AIS пројекат

Инфраструктура квалитета

Радна група за координацију инфраструктуре квалитета иницирала је израду свеобухватног документа којим би се утврдило тренутно стање лабораторијског система у БиХ. Из тога је проистекла и израда документа Анализа статуса quo мреже лабораторија. Документ је припремљен у децембру 2010. године у оквиру IPA пројекта „Подршка у припреми и спровођењу ЕУ законодавства из области хране у БиХ“.

Имплементацијом пројекта анализирано је постојеће стање лабораторијског система у БиХ, процјена лабораторија, анализа проблема, те су дати закључци и препоруке за унапређење лабораторијског система у БиХ. Предлаже се:

- Реорганизација система требала би да има за циљ израду мреже лабораторија за безбједност хране, расподијељених широм БиХ тако да покривају цијелу земљу узимајући у обзир географске и ентитетске карактеристике. Посебну пажњу требало би посветити спречавању преклапања активности, те јачању координације између лабораторија које су укључене у систем.
- Израда Стратегије за унапређење мреже лабораторија за безбједност хране која би требала укључити извјестан број лабораторија које ће бити одређене као службене лабораторије за контролу и државне референтне лабораторије, те план за њихову обнову. Број и локације лабораторија требају да буду утврђени у односу на њихов капацитет за обављање анализа, те њихов садашњи и очекивани обим рада. Документ треба да разјасни однос између Агенције за безбједност хране и лабораторија, с посебним освртом на систем који ће се реализовати у смислу прикупљања података од службених контрола.
- Посебне одредбе требало би да дефинишу улогу одговорности и надлежности државних референтних лабораторија. Државне референтне лабораторије требале би бити потпуно опремљене, а њихово особље у цјелости обучено како би могло испуњавати своје одговорности у вези са прописима који се односе на безбједност хране и у складу са захтјевима Уредбе ЕК 882/2004.

Сматра се да је инфраструктура неких лабораторија испод захтијеваних стандарда једне модерне аналитичке лабораторије. Унапређење ових лабораторија треба бити усмјерено на уградњу модерне опреме заједно с мањим преуређењем објеката гдје је то неопходно. Завршна фаза процеса унапређења биће успостављање система осигурања квалитета у свим лабораторијама у мрежи.

У складу са покренутим активностима у вези са питањима робних резерви, министар спољне трговине и економских односа донио је 15.02.2010. године Одлуку о формирању Радне групе за израду Нацрта Акционог плана за робне резерве у БиХ. 06.11.2010. године добијено је обавјештење од FAO о одобравању пројекта техничке помоћи (ТСП) у изради Акционог плана за робне резерве у БиХ. По одобреном ТСП пројекту, 14.12.2010. године одржан је округли сто са FAO експертима.

Нацрт акционог плана за развој робних резерви треба да садржи анализе везане за набавку, производњу, откупе и цијене основних пољопривредних производа, приједлоге модела организације тржишта за пољопривредне производе уз поштивање међународних стандарда и уговора, те препоруке за израду законских и подзаконских аката, институционалну изградњу, функционалну координацију и финансирање. Смјернице добијене имплементацијом пројекта требају допринијети изради свеобухватне Стратегије робних резерви у БиХ и организацији тржишта за пољопривредне производе (СМО) уз поштивање међународних стандарда и уговора. Имплементација пројекта се очекује 2011. године.

Комисија за спољну трговину и царине Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ је на својој 44. сједници одржаној 30.03.2010. године усвојила Закључак којим је

задужено МСТЕО БиХ да, у сарадњи са КзВ БиХ и УзЗЗБ БиХ, изради Мапу пута с циљем стварања услова за извоз производа животињског и биљног поријекла, са конкретним роковима и извршиоцима.

Припрему исте је координирао Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој МСТЕО БиХ, уз подршку USAID/Sida пројекта FARMA. У циљу прикупљања информација о тренутном стању у вези са успостављањем система безбједности и квалитета хране у БиХ, те проблемима и препорукама за њихово рјешавање одржано је 15-ак састанака са представницима институција у мрежи безбједности хране.

СМ БиХ је на 131. сједници одржаној 26.08.2010. године размотрио и усвојио Мапу пута.

Имајући у виду чињеницу да битна системска рјешења дефинишу БиХ законодавством у овој области у периоду 2003-2005. година нити до данас нису реализована, овим документом су:

- дефинисани међународни опште прихваћени захтјеви и захтјеви ЕУ за извоз пољопривредно прехрамбених производа – хране;
- дефинисани проблеми при извозу хране из БиХ;
- предложени су кораци ка превазилажењу наведеног стања, с циљем изградње система безбједности и квалитета хране у контексту извоза, који су представљени у виду тринаест активности с роком реализације од 12 мјесеци.

Овакав приступ у изради овог документа има за циљ да укаже на изузетан значај ове проблематике по здравље грађана БиХ, успоравање економског развоја, одбијање страних инвеститора и елиминисање БиХ из међународне трговине храном, односно економских штета које неустављање ефикасног националног система безбједности и квалитета хране производи. Суштина је да се путем јасне легислативе, одговорности за безбједност и квалитет хране пренесу на произвођаче и прерађиваче.

У циљу постизања напретка у хармонизацији сектора пољопривреде и ЕУ интеграцијама, као и стварању услова за коришћење инструмената предприступне помоћи за рурални развој IPARD, те обезбјеђивање добре сарадње и координације на свим нивоима, МСТЕО БиХ је покренуло активности на формирању Радне групе за израду Нацрта закона о органској производњи хране у БиХ у складу са ЕУ регулативом, тј. обавези приближавања законодавства БиХ стандардима и правилима ЕУ (члан 95. ССП-а), као и усвојеном динамиком реализације Мапе пута.

Уз подршку пројекта „Развој законодавне инфраструктуре за безбједност и квалитет хране“ организована је радионица с циљем даљег развоја вјештина и знања представника БиХ институција из области безбједности и квалитета хране о захтјевима WTO СПС споразума.

Радионица је организована 23. и 24.11.2010. године у Сарајеву на тему „Значај СПС инфраструктуре у контексту глобалних захтјева безбједности хране“ с посебним освртом на захтјеве транспарентности СПС споразума. 10.11.2010. године упућен је допис Сектору за опште и правне послове за иницирање покретања иницијативе за израду приједлога казних одредби на основу Закона о спољнотрговинској политици БиХ како би постигнути резултати кроз имплементацију Мапе пута остали одрживи у дугорочном периоду.

Савјетодавне службе и инспекције

Током 2010. године ентитетске Средњорочне стратегије пружања савјетодавних услуга су израђене. У ФБиХ Средњорочна стратегија ће бити упућена у процедуру усвајања по доношењу Закона о пољопривредним савјетодавним службама. У РС је 09.12.2010. године на сједници Народне Скупштине усвојен Нацрт Средњорочне Стратегије (2010-2015) пољопривредног савјетодавства.

Радна група за успостављање механизма за координацију и промовисање приватних и јавних савјетодавних служби чији је задатак усмјеравање активности при утврђивању и дефинисању стандарда за квалитет услуга, започела је припрему документа којим ће се успоставити унифицирана правила, односно утврдити јединствена процедура лиценцирања за приватне савјетодавне службе и сертификавање за пољопривредне савјетодавце.

Инспекторати су током 2010. године спроводили инспекцијске активности дефинисане годишњим и мјесечним програмом рада, надзорне активности по областима примарне пољопривредне биљне и анималне производње, рибарства (аквакултура, удружења спортских риболоваца) и пчеларства, промета регулисаног припадајућим прописима, подстицаја у пољопривреди, заштите и кориштења пољопривредног земљишта, осигурања здравствено безбједног (фитосанитарни надзор) и неометаног унутрашњег и прекограничног промета робама биљног карактера, производа од биља и заштитних средстава за примјену у пољопривреди.

МСТЕО БиХ је током 2010. године заједно са ARDP пројектом радило на успостављању информационог система за размјену информација за потребе рада инспекцијских служби. Федерална управа је започела активности и увођење тзв. Информационог система е-инспекције. Очекује се да ће се примјеном информационог софтвера унаприједити, убрзати и побољшати првенствено вршење инспекцијског надзора, те ефикасније управљање документима и предметима Управе, стално ажурирање базе података привредних субјеката, као и анализа ризика вршења инспекцијских контрола код привредних субјеката што ће директно утицати на ревидирање броја посјета инспекција код послодаваца који се придржавају Закона, односно редовније посјете инспекција код послодаваца који се не придржавају Законом предвиђених услова пословања.

Народна скупштина РС је 08.07.2010. године на 38. редовној сједници усвојила нови Закон о инспекцијама у РС („Сл. гласник РС“, бр. 74/10). Ријеч је о процесном закону који у цјелости регулише поступак инспекцијског надзора и који ће ефикасније повезати рад инспекцијских служби на локалном и републичком нивоу. Новим законом, поред постојећих 12, предвиђена је и Инспекција за храну која врши инспекцијски надзор у области квалитета и здравствене исправности хране, укључујући и храну за животиње.

У организацији УзЗЗБ БиХ, 04.07.2010. године одржана је једнодневна обука за фитосанитарне инспекторе Инспектората РС, Инспектората ФБиХ и Инспектората БД БиХ. Обука је била на тему имплементације Правилника о листама штетних организама, листама биља, биљних производа и регулисаних објеката који је ступио на снагу 01.01.2010. године, а који је усклађен са легислативом ЕУ.

Систем мониторинга и евалуације за сектор пољопривреде, исхране и руралног развоја

Одлука о успостављању система мониторинга и евалуације за сектор пољопривреде, исхране и руралног развоја БиХ објављена је у „Сл. гласнику БиХ“, број 24/10, од 29.03.2010. године. За реализацију поменуте Одлуке задужена је радна група - Привремени одбор за успостављање система мониторинга и евалуације за сектор пољопривреде, исхране и руралног развоја.

На другом састанку радне групе одржаном 27.01.2010. године донесен је закључак да се у почетном периоду формирања система мониторинга и евалуације у БиХ фокус рада усмјери на праћење хармонизованих мјера руралног развоја и подстицаја у пољопривреди.

Током 2010. године, техничку подршку члановима радне групе пружили су експерти IPA пројекта „Јачање капацитета за програмирање руралног развоја у БиХ“ (ЗР-BHRD пројекат) и иста се првенствено огледала у едукацији чланова поменуте радне групе. ЗР-BHRD пројекат је организовао три модула обуке у којој су поред чланова радне групе учествовали и чланови Техничког тима за хармонизацију мјера руралног развоја.

Први модул обуке одржан је 28. и 29.04.2010. године. Током дводневног семинара, учесници су имали прилику да се упознају са основним захтјевима и правилима ЕУ везаним за мониторинг и евалуацију мјера руралног развоја програмираних у складу са IPARD принципима. Појашњен је концеп SMART индикатора, те основни принципи развоја евалуационог оквира и прикупљања објективних података о имплементацији мјера руралног развоја.

Други модул обуке организован је 06.07.2010. године. Том приликом експерти ЗР-BHRD пројекта су говорили о управљању и контроли програма руралног развоја кофинансираних од стране ЕУ, правним захтјевима ЕУ везаним за мониторинг и евалуацију IPARD програма, те намјени, функцији и структури Одбора за мониторинг IPARD програма.

Трећи модул обуке реализован је 23. и 24. 11.2010. године. Фокус обуке је био усмјерен на питања у вези са дефинисањем индикатора резултата и циљева мјера руралног развоја. Такође, било је ријечи и о заједничком ЕУ оквиру за мониторинг и евалуацију.

Током претходног периода у оквиру активности ЗР-BHRD пројекта припремљени су сљедећи материјали:

- Нацрт приједлога структуре Одбора за мониторинг,
- Нацрт Евалуацијског оквира за мјере руралног развоја (које су у процесу хармонизације) БиХ.

На основу Нацрта приједлога структуре Одбора за мониторинг, ЗР-BHRD пројекта, SPPŠRR је иницирао формирање Комитета за мониторинг и евалуацију пилот мјера руралног развоја IPARD типа. Већина надлежних институција је именовала чланове Комитета, а за потребе њихове едукације 24.11.2010. године одржана је обука од стране ЗР-BHRD пројекта на тему „Улога и функције Одбора за мониторинг“.

Подршка пољопривредним произвођачима и прерађивачима

Након обавјештења о закључцима 109. сједнице Савјета министара БиХ на којој је СМ БиХ усвојио Приједлог мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехрамбеној индустрији БиХ, приједлог мјера је 05.01.2010. године упућен Генералном секретаријату Савјета министара БиХ ради просљеђивања у даљу парламентарну процедуру.

26.01.2010. године одржана је 41. сједница Комисије за спољну политику и царине на којој су чланови Комисије упознати с приједлогом мјера који је уједно и прихваћен без измјена и допуна. На 73. сједници одржаној 23.03.2010. године Представнички дом ПСБиХ усвојио је Приједлог мјера. Дом народа ПС БиХ је на својој 44. сједници, одржаној 19.04.2010. године, разматрао и усвојио Приједлог мјера.

СМ БиХ се, на својој 119. сједници одржаној 22.04.2010. године, упознао са закључцима Представничког дома ПСБиХ са 73. сједнице, те је задужио МСТЕО БиХ за реализацију закључака поводом расправе о Приједлогу мјера. СМ БиХ се, на својој 121. сједници одржаној 20. маја, упознао са закључцима Дома народа ПСБиХ, те је за реализацију закључака поводом расправе о Приједлогу мјера, задужио МСТЕО БиХ.

СМ БиХ је на 130. сједници одржаној 19.08.2010. године усвојио документ „Производно-потрошни и спољнотрговински биланси за 2009. годину“ (мјере 1 и 2) који су у виду информације достављени надлежној Комисији Парламентарне скупштине БиХ.

СМ БиХ је на 136. сједници одржаној 02.10.2010. године размотрио и усвојио шестомјесечни Извјештај о реализацији мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији БиХ, са закључком:

„Задужене су све институције надлежне за извршење мјера да Министарству спољне трговине и економских односа редовно достављају ажуриране извјештаје о реализацији мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији БиХ“.

О наведеном закључку МСТЕО БиХ је обавијестило надлежне институције, напомињући мјере за које су надлежни, те о шестомјесечном извјештају информирало Комисију за спољну трговину и царине Парламентарне скупштине БиХ.

16.12.2010. године МСТЕО БиХ је упутило шестомјесечни извјештај о реализацији мјера, у циљу информисања, Комисији за спољну трговину и царине Парламентарне скупштине БиХ. 20.12.2010. године упућен је допис свим надлежним институцијама за реализацију мјера, у циљу доставе извјештаја о активностима на извршењу усвојених мјера.

Приједлогом мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији БиХ, МСТЕО БиХ је по први пут утицало на политике које могу да донесу, како у краткорочном периоду, тако и у дужем временском року, конкретне економске ефекте, а за чију имплементацију су задужене именоване институције с утврђеним роковима извршења. Прихватајући наведене мјере од стране Парламентарне скупштине БиХ, створили су се услови за ажурније реаговање надлежних институција у циљу рјешавања низа проблема с којима се сусрећу пољопривредни произвођачи и прерађивачи у БиХ.

Регулатива

Закон о вину Босне и Херцеговине

Приједлог Закона о вину БиХ утврђен је на 123. сједници СМ БиХ, одржаној 03.06.2010. године, те је прослијеђен Парламентарној скупштини БиХ на разматрање и усвајање. Приједлогом овог Закона дјелимично су преузете одредбе Уредбе Савјета (ЕС) број 1234/07 о успостављању заједничке организације пољопривредних тржишта, те о специфичним одредбама за одређене пољопривредне производе (Јединствена ЗОТ Уредба), уз измјене и допуне.

Након апликације за чланство у Међународној организацији за вино и винову лозу (OIV), БиХ је 12.11.2010. године примљена као 44. чланица у ову организацију. Чланство БиХ овој организацији пружа значајан подстицај за модернизацију производње, те усвајање свих стандарда који вриједу у OIV-у. Уласком у OIV наше аутохтоне сорте винове лозе, као што су лозе Жилавка и Блатина, постале су дијелом свјетског фонда племенитих сорти.

Закон о дувану Босне и Херцеговине

Закон о дувану БиХ усвојен је у парламентарној процедури и објављен 22.04.2010. године („Сл. гласник БиХ“, бр. 32/10). Закон прописује израду шест правилника и то: Правилник за производњу дувана, Правилник о условима за регистровање откупа и обраде дувана, Правилник о мјерилима процјене квалитета сировог дувана у листу, Правилник о регистровању и условима за обављање дјелатности прераде и производње дуванских производа, Правилник о разврставању цигарета и маркама и Правилник о врстама регистара. Радна група (основана од стране МСТЕО БиХ) је израдила нацрте правилника и исти су у циљу спровођења законодавне процедуре разматрања и усвајања достављени надлежним институцијама на мишљење.

Географске ознаке

Парламентарна скупштина БиХ усвојила је Закон о заштити ознака географског поријекла („Сл. гласник БиХ“, бр. 53/10).

Заштита географског поријекла вина регулисана је Приједлогом Закона о вину БиХ, гдје је предвиђено означавање вина са географским поријеклом, начини признавања ознака за вина са географским поријеклом, контрола производње вина са географским поријеклом и стављање у промет вина са географским поријеклом.

Доношењем Правилника о ознакама оригиналности и географског поријекла хране и Правилника о ознакама традиционалног угледа хране по први пут у БиХ створена је правна претпоставка за заштиту пољопривредно-прехранбених производа који имају посебна својства.

АзБХ БиХ је покренула иницијативу за формирање базе података свих прехранбених производа намијењених за исхрану људи, који имају посебне карактеристике проистекле из њихових физичких, хемијских и органолептичких особина, начина производње и прераде, те поднебља из којег долазе. Припремљен је Упитник за заштиту ознака оригиналности, ознака географског поријекла и ознака традиционалног угледа хране и упућен на адресу 144 града и општине у ФБиХ, РС и БД БиХ, као и на адресу СТК БиХ, привредних комора на нивоу ентитета, кантона и БД БиХ. У Агенцији је досад примљен одговор с попуњеним Упитником из 57 градова/општина у БиХ. Пријављено је око 160 прехранбених производа који, по мишљењу предлагача, испуњавају услове заштите ознаке оригиналности, географског поријекла или традиционалног угледа хране.

У периоду од 01.06. до 24.12.2010. године службеници Агенције су, с циљем едукације произвођача, одржали укупно 11 предавања о регистрацији ознака оригиналности, географског поријекла и традиционалног угледа хране.

Политика у области безбједности хране

Институционални и административни капацитети укључујући и контролне структуре

На основу усвојеног Програма рада за 2010. годину, у Агенцији за безбједност хране БиХ су, на период од годину дана примљена четири волонтера. На дан 31.12.2010. године, Агенција је имала укупно 37 запослених, од чега 30 државних службеника и 7 запосленика.

АзБХ БиХ не располаже инспекцијским капацитетима нити има директан утицај у припреми годишњих контролних планова усвојених на ентитетском нивоу. Тренутно, годишње контролне планове састављају ентитетске управе за инспекцијске послове и Инспекторат БД БиХ. На овом пољу Агенција је припремила нови сет легислативе који треба да се усвоји. Организовано је низ обука за контролне системе у склопу IPA 2008 и у склопу техничке помоћи (ТАIЕХ).

Приближавање законодавства БиХ законодавству ЕУ

У извјештајном периоду АзБХ БиХ радила је на успостављању законодавног оквира у области безбједности хране у земљи усклађајући га с релевантним законодавством ЕУ. У наставку је дат преглед подзаконских аката према њиховом статусу:

Одлуке

- Одлука о давању овлашћења испитним лабораторијама у БиХ за испитивање, контролу и праћење присуства генетички модификованих организама у храни и храни за животиње („Сл. гласник БиХ“, бр. 15/10)

Правилници који су донесени од стране СМ БиХ и објављени у „Сл. гласнику БиХ“ у 2010. години

- Правилник о шећерима („Сл. гласник БиХ“, бр. 25/10)-Директива Савјета 2001/111/ЕС од 20. децембра 2001,
- Правилник о стандардима за стављање јаја на тржиште („Сл. гласник БиХ“, бр. 25/10)-Уредбе Савјета 1234/2007/ЕЦ од 22 октобра 2007, Уредба Комисије 589/2008 од 23. јуна 2008, Уредба Комисије 598/2008 од 24. јуна 2008,
- Правилник о природним минералним и природним изворским водама („Сл. гласник БиХ“, бр. 26/10)-Директива Европског Парламента и Савјета 2009/54/ЕС од 18. јуна 2009, те Директива Комисије 2003/40/ЕС од 16. маја 2003,
- Правилник о стоним водама („Сл. гласник БиХ“, бр. 40/10)-Национални пропис,
- Правилник о здравственој исправности воде за пиће („Сл. гласник БиХ“, бр. 40/10) - Директива Савјета 98/83/ЕС од 3. новембра 1998,
- Правилник о ознакама оригиналности и ознакама географског поријекла хране („Сл. гласник БиХ“, бр. 27/10)-Уредба Савјета 510/2006/ЕС од 20. марта 2006, Уредба Комисије 1898/2006/ЕС од 14. децембра 2006,
- Правилник о ознакама традиционалног угледа хране („Сл. гласник БиХ“, бр. 27/10),
- Уредба Савјета 509/2006/ЕС од 20. марта 2006, Уредба Комисије 1216/2007/ЕС од 18. октобра 2007,
- Правилник о материјалима и предметима намијењеним за контакт са храном („Сл. гласник БиХ“, бр. 42/10)-Директива Савјета 84/500/ЕЕС од 15. октобра 1984, Директива Савјета 2005/31/ЕС од 29. априла 2005,
- Правилник о материјалима и предметима израђеним од филма од регенерисане целулозе намијењеним за контакт са храном („Сл. гласник БиХ“, бр. 42/10)-Директива Комисије 93/10/ЕЦ од 15. марта 1993, Директива Комисије 2007/42/ЕС од 29. јуна 2007,
- Правилник о ограничавању употребе епокси деривата уматеријалима и предметима намијењеним за контакт са храном („Сл. гласник БиХ“, бр. 42/10)-Уредба Комисије 1895/2005/ЕС од 18. новембра 2005,
- Правилник о ослобађању N-нитрозамина и прекурсора N-нитрозамина материја из еластомера или гумених дуда за бочице и дуда („Сл. гласник БиХ“, бр. 42/10)-Директива Комисије 93/11/ЕЕС од 15. марта 1993,
- Правилник о керамичким предметима намијењеним за контакт с храном („Сл. гласник БиХ“, бр. 42/10)-Директива Савјета 84/500/ЕЕС од 15. октобра 1984, Директива Савјета 2005/31/ЕС од 29. априла 2005,
- Правилник о материјалима и предметима који садрже винил хлорид мономер и намијењени су за контакт са храном („Сл. гласник БиХ“, бр. 42/10)-Директива Савјета 78/142/ЕЕС од 30. јануара 1978, Директива Комисије 80/766/ЕЕС од 8. јула 1980, Директива Комисије 81/432/ЕЕС од 29. априла 1981,
- Правилник о пластичним материјалима и предметима намијењеним за контакт са храном („Сл. гласник БиХ“, бр. 42/10)-Директива Комисије 2002/72/ЕС од 6. августа 2002, Директива Савјета 1982/711/ЕЕС од 18. октобра 1982, Директива Савјета 1985/572/ЕЕС од 19. децембра 1985,
- Правилник о количини брашна утрошеног за производњу пекарских производа („Сл. гласник БиХ“, бр. 76/10)-Национални пропис,
- Правилник о производима од житарица („Сл. гласник БиХ“, бр. 76/10) - Национални пропис,
- Правилник о тјестенинама, тијесту и производима од тијеста („Сл. гласник БиХ“, бр. 77/10) - Национални пропис,
- Правилник о пекарским производима („Сл. гласник БиХ“, бр. 77/10)-Национални пропис,
- Правилник о методама анализа шећера („Сл. гласник БиХ“, бр. 77/10)-Национални пропис,
- Правилник о пиву („Сл. гласник БиХ“, бр. 77/10)-Национални пропис.

Правилници донесени на СМ БиХ и припремљени за објаву у Службеном гласнику

- *Правилник о спровођењу плана праћења/мониторинга хране-Национални пропис,*
- *Правилник о јестивим биљним уљима, јестивим биљним мастима и мајонезама-Национални пропис,*
- *Правилник о мазивим мастима-Уредбе Савјета 1234/2007/ЕС од 22. октобра 2007, Уредба Комисије 445/2007/ЕС од 23. априла 2007,*
- *Правилник о сировом млијеку - Национални пропис,*
- *Правилник о млијечним производима и стартер културама-Уредбе Савјета 2597/97/ЕС од 18. децембра 1997, Уредбе Савјета 1602/1999/ЕС од 19. јула 1999, Уредба Савјета 1153/2007/ЕС од 26. септембра 2007,*
- *Правилник о згуснутом млијеку и млијеку у праху-Директива Савјета 2001/114/ЕС од 20. децембра 2001, Директива Савјета 2007/61/ЕС од 26. септембра 2007,*
- *Правилник о јестивим казеинима и казеинатима-Директива Савјета 83/417/ЕЕС од 25. јула 1983.*

Правилници одобрени на Управном одбору АЗВХ БиХ и упућени на усвајање СМ БиХ

- *Правилник о кексима и кексима сродним производима-Национални пропис,*
- *Правилник о помоћним материјама у процесу производње-Директива Европског Парламента и Савјета 2009/32/ЕС од 23. априла 2009,*
- *Правилник о активним и интелигентним материјалима и предметима намијењеним за контакт са храном-Уредба Комисије 450/2009/ЕС од 29. маја 2009,*
- *Правилник о производима од јаја-Национални пропис,*
- *Правилник о измјенама и допунама правилника о употреби боја у храни-Уредба Европског Парламента и Савјета 1333/2008/ЕС од 16. децембра 2008, Директива Комисије 2008/128/ЕС од 22. децембра 2008,*
- *Правилник о измјенама и допунама правилника о воћним соковима, воћним нектарима и сличним производима-Директива Комисије 2009/106/ЕС од 14. августа 2009,*
- *Правилник о измјенама и допунама Правилника о освјежавајућим безалкохолним пићима и сличним производима-Национални пропис,*
- *Правилник о измјенама и допунама Правилника о меду и другим пчелињим производима-Директива Савјета 2001/110/ЕС од 20. децембра 2001,*
- *Правилник о означавању храњивих вриједности хране-Директива Савјета 90/496/ЕЕС од 24. септембра 1990, Директива Комисије 2003/120/ЕС од 5. децембра 2003, Директива Комисије 2008/100/ЕС од 28. октобра 2008,*
- *Правилник о брзо смрзнутој храни за исхрану људи-Директива Савјета 89/108/ЕЕС од 21. децембра 1988, Директива Комисије 92/2/ЕЕС од 13. јануар 1992, Уредба Комисије 37/2005/ЕС од 12. јануар 2005,*
- *Правилник о зачинима, екстрактима зачина и мјешавинама зачина-Национални пропис,*
- *Правилник о храни подвргнутој јонизирајућем зрачењу-Директива Европског Парламента и Савјета 1999/2/ЕС од 22. фебруара 1999, Директива Европског Парламента и Савјета 1999/2/ЕС од 22. фебруара 1999,*
- *Правилник о какау и чоколадним производима-Директива Европског Парламента и Савјета 2000/36/ЕС од 23. јуна 2000, Уредба Европског Парламента и Савјета 1137/2008/ЕС од 22. октобра 2008,*
- *Правилник о чају, биљном чају, воћном чају и инстант чају-Национални пропис,*
- *Правилник о аналитичким методама за јака алкохолна и алкохолна пића-Уредба Комисије 2870/2000/ЕС од 19. децембра 2000, Уредба Комисије 2091/2002/ЕС од 26. новембра 2002.*

Правилници припремљени за одобравање на Управном одбору АзБХ БиХ

- *Правилник о хигијени хране-Уредба Европског Парламента и Савјета 852/2004/ЕС од 29. априла 2004,*
- *Правилник о хигијени хране животињског поријекла-Уредба Европског Парламента и Савјета 853/2004/ЕС од 29. априла 2004,*
- *Правилник о службеној контроли из области хране-Уредба Европског Парламента и Савјета 882/2004 од 29. априла 2004,*
- *Правилник о службеним контролама хране животињског поријекла-Уредба Европског Парламента и Савјета 882/2004 од 29. априла 2004,*
- *Правилник о регистрацији и одобравању објеката у којима се послује са храном/храном за животиње-Национални пропис,*
- *Правилник о условима које морају испуњавати лабораторије субјеката у пословању с храном-Национални пропис,*
- *Правилник о микробиолошким критеријумима у храни-Уредба Комисије 2073/2005/ЕС од 15. новембра 2005, Уредба Комисије 1441/2007/ЕС од 5. децембра 2007, Уредба Комисије 365/2010/ЕС од 28. априла 2010,*
- *Правилник о методама анализе топлински обрађеног млијека за исхрану људи-Одлука Савјета 92/608/ЕЕС од 14. новембра 1992,*
- *Правилник о методама узорковања и анализа згуснутог (кондензованог) млијека и млијека у праху намјењених за исхрану људи-Прва Директива Комисије 79/1067/ЕЕС од 13. новембра 1979, Прва Директива Комисије 87/524/ЕЕС од 6. октобра 1987,*
- *Правилник о методама и поступцима одређивања квалитета казеина и казеината-Прва Директива Комисије 85/503/ЕЕС од 25. октобра 1985, Прва Директива Комисије 86/424/ЕЕС од 15. јула 1986,*
- *Правилник о скробу-Национални пропис,*
- *Правилник о воћним џемовима, желеима, мармеладама и пекмезима-Директива Савјета 2001/113/ЕС од 20. децембра 2001,*
- *Правилник о саставу и означавању хране прикладне за људе нетолерантне на глутен-Уредба Комисије 41/2009/ЕС од 20. јануара 2009,*
- *Правилник о храни за посебне прехранбене потребе-Директива Европског Парламента и Савјета 2009/39/ЕС од 6. маја 2009,*
- *Правилник о формулама за дојенчад и формулама након дојења-Директива Комисије 2006/141/ЕС од 22. децембра 2006, Уредба Комисије 1243/2008/ЕС од 12. децембер 2008,*
- *Правилник о прерађеној храни на бази житарица за дојенчад и малу дјецу-Директива Комисије 2006/125/ЕС од 5. децембра 2006,*
- *Правилник о процедурама, поступању, облику и садржају обавјештења о опасној храни и храни за животиње насталих у систему брзог узбуњивања (RASFF)-Национални пропис, преузета 3 члана (50, 51. и 52.) из Уредбе Европског Парламента и Савјета 178/2002/ЕС од 28. јануара 2002,*
- *Правилник о хигијени хране за животиње-Уредба Европског Парламента и Савјета 183/2005/ЕС од 12. јануара 2005,*
- *Правилник о употреби арома у храни-Директива Савјета 88/388/ЕЕС од 22. јуна 1988, Директива Комисије 91/71/ЕЕС оф 16. јануара 1991, Уредба Европског Парламента и Савјета ЕС 2232/96 од 28. октобра 1996, Одлука Комисије 1999/217/ЕС од 23. фебруара 1999, Уредба Европског Парламента и Савјета 2065/2003/ЕС од 10. новембра 2003, Уредба Комисије ЕС 627/2006/ЕС од 21. априла 2006, Одлука Комисије 2000/489/ЕС од 18. јула 2000, Одлука Комисије 2002/113/ЕС од 23. јануара 2002, Одлука Комисије 2004/357/ЕС од 7. април 2004, Одлука Комисије 2005/389/ЕС од 18. маја 2005, Одлука Комисије 2006/252/ЕС од 27. марта 2006, Одлука Комисије 2008/478/ЕС од 17. јуна 2008, Одлука Комисије 2009/163/ЕС од 26. фебруара 2009,*

- Правилник о храни обогаћеној нутријентима-Уредба Европског Парламента и Савјета 1929/2006/ЕС од 20. децембра 2006, Уредба Европског Парламента и Савјета 108/2008/ЕС од 15. јануара 2008, Уредба Комисије 1170/2009/ЕС од 30. новембра 2009,
- Правилник о храни намијењеној за употребу у енергетски ограниченој исхрани за смањење тјелесне тежине-Директива Комисије 2007/29/ЕС од 30. маја 2007,
- Правилник о кафи, производима од кафе сурогатима те производима од сурогата-Директива Европског Парламента и Савјета 1999/4/ЕС од 22. фебруара 1999,
- Правилник о нежељеним материјама у храни за животиње-Директива Европског Парламента и Савјета 2002/32/ЕС од 7. маја 2002, Директива Комисије 2003/100/ЕС од 31. октобра 2003, Директива Комисије 2005/87/ЕС од 5. децембра 2005, Директива Комисије 2006/13/ЕС од 3. фебруара 2006, Директива Комисије 2006/77/ЕС од 29. септембра 2006, Директива Комисије 2008/76/ЕС од 25. јула 2008, Директива Комисије 2009/8/ЕС од 10. фебруара 2009, Директива Комисије 2009/141/ЕС од 23. новембра 2009, Директива Комисије 2010/6/ЕУ од 9. фебруара 2010,
- Правилник о облику и начину вођења јединственог регистра генетички модификованих организама-Национални пропис,
- Правилник о дијеталној храни за посебне медицинске потребе-Директива Комисије 1999/21/ЕС од 25. марта 1999, Директива Комисије 2006/141/ЕС од 22. децембра 2006,
- Правилник о условима и поступку издавања одобрења за стављање генетички модификоване хране и хране за животиње први пут на тржиште БиХ и захтјевима који се односе на њихову сљедивост и означавање-Уредба Европског Парламента и Савјета 1829/2003/ЕС од 22. септембра 2003, Уредба Комисије 641/2004/ЕС од 6. априла 2004,
- Правилник о методама узорковања за спровођење службене контроле остатака пестицида у и на производима биљног и животињског поријекла-Директива Комисије 2002/63/ЕЦ од 11. јула 2002,
- Правилник о максималним нивоима остатака пестицида у и на храни и храни за животиње биљног и животињског поријекла-Уредба Европског Парламента и Савјета 396/2005/ЕС од 23. фебруара 2005, Уредба Комисије 178/2006/ЕС од 1. фебруара 2006, Уредба Комисије 149/2008/ЕС од 29. јануара 2008, Уредба Комисије 260/2008/ЕС од 18. марта 2008, Уредба Европског Парламента и Савјета 299/2008/ЕС од 11. фебруара 2008, Уредба Комисије 839/2008/ЕС од 31. јула 2008, Уредба Комисије 822/2008/ЕС од 27. августа 2009, Уредба Комисије 1050/2009/ЕС од 28. октобра 2009, Уредба Комисије 1097/2009/ЕС од 16. новембра 2009, Уредба Комисије 304/2010/ЕС од 9. априла 2010, Уредба Комисије 750/2010/ЕС од 7. јула 2010, Уредба Комисије 765/2010/ЕС од 25. августа 2010, Уредба Комисије 893/2010/ЕС од 8. октобра 2010,
- Правилник о надлежности граничних инспектора према појединим врстама хране/хране за животиње-Одлука Комисије 2007/275/ЕС од 17. априла 2007,
- Правилник о садржају и обиму процјене ризика за стављање на тржиште генетички модификованих организама или производа који садрже и/или се састоје или потичу од генетички модификованих организама и методологије за израду процјене ризика-Директива Европског Парламента и Савјета 2001/18/ЕС од 12. марта 2001, Одлука Комисије 2002/623/ЕС од 24. јула 2002,
- Правилник о садржају пријаве и техничке документације за стављање на тржиште, услови означавања и паковања генетички модификованих организама или производа који садрже и/или се састоје или потичу од генетички модификованих организама-Уредба Европског Парламента и Савјета 1830/2003/ЕС од 22. септембра 2003, Одлука Савјета 2002/812/ЕС од 3. октобра 2002.

У циљу спровођења усвојених подзаконских аката везаних за воде, СМ БиХ⁶ је на приједлог АЗБХ БиХ донио Одлуку о формирању Комисије за признавање природних минералних и природних изворских вода у БиХ. Тиме су створени услови да се на тржиште у БиХ ставља у промет вода произведена, ускладиштена и стављена у промет у складу са одредбама Правилника о природним минералним и природним изворским водама.

Усвајањем сета Правилника о млијеку од стране СМ БиХ створен је правни основ за изједначавање услова квалитета за производњу млијека и млијечних производа у мљекарској индустрији БиХ који ће бити основ за одређивање подстицајних мјера за млијеко од надлежних ентитетских министарстава.

У циљу што квалитетније и једноставније имплементације донесених прописа о храни за субјекте у пословању с храном израђене су и штампане сљедеће смјернице: Смјернице за ознаку оригиналности, географског поријекла и традиционалног угледа хране, Смјернице за прехранбене адитиве, Смјернице за прехранбене адитиве у храни за посебне прехранбене потребе, Смјернице за прехранбене адитиве у храни за дојенчад и малу дјецу, Смјернице за употребу прехранбених адитива у меду и производима од меса, Смјернице за употребу прехранбених адитива у млијеку и млијечним производима, пудингу и сладоледу, те Смјернице за употребу прехранбених адитива у пиву и вину.

У дијелу provedбе Закона о генетички модификованим организмима, раније формиран Савјет за генетички модификоване организме у току 2010. године одржао је укупно седам сједница. Активности истог биле су већим дијелом усмјерене на разматрање подзаконских аката из области генетички модификованих организама у храни, те на активности на успостављању система за контролу генетички модификованих организама у храни и храни за животиње у БиХ.

У вези с тим Систем брзог узбуђивања за храну и сточну храну (RASFF), од потписивање Изјаве о повјерљивости, од 03.04.2009. закључно са 31.12.2010. години било је свеукупно 18 хитних обавјештења.

У 2010. години АЗБХ БиХ је од SANCO RASFF-а примила 10 обавјештења. По свим обавјештењима АЗБХ БиХ је примила повратне информације од надлежних инспекцијских органа који су предузели потребне законске мјере. АЗБХ БиХ редовно доставља извјештај Европској комисији о резултатима спроведене истраге у БиХ и предузетим мјерама. Овај извјештај путем RASFF WINDOW-а SANCO RASFF ЕЦ чини доступним свим чланицама RASFF мреже.

У организацији АЗБХ БиХ у току 2010. године одржано је пет обука на тему успостављања и спровођења RASFF-а у БиХ на којем су присуствовали службеници надлежних институција.

По питању лабораторија, на основу Правилника о условима које морају да испуњавају овлашћене испитне лабораторије које спроводе анализе хране и поступку овлашћивања лабораторија, директор АЗБХ БиХ формира стручну комисију која ће припремити Национални план испитних и референтних лабораторија које ће Агенција предложити СМ БиХ за овлашћење.

До сада је у АЗБХ БиХ стигло 35 захтјева за овлашћивање (хемијске и микробиолошке лабораторије за основне, специјализоване анализе и специјализоване анализе са могућношћу издавања међународних сертификата) из ветеринарског и пољопривредног сектора, сектора јавног здравства, факултета и приватних лабораторија.

---

⁶ На својој 136. сједници од 02.11.2010.

Ветеринарска политика

Институционални и административни капацитети укључујући и контролне структуре

КзВ БиХ запошљава 69 лица (41 ветеринар, укључујући граничне ветеринарске инспекторе и Агенцију за означавање и 28 неветеринарских лица у администрацији).

У току 2010. године извршено је кадровско јачање КзВ БиХ и запослена су два службеника. Ојачана је информатичка инфраструктура, а унапријеђене су и унутрашње процедуре што подразумевају и увођење електронске размјене докумената.

Надлежни органи за ветеринарство у БиХ су КзВ БиХ, МПВШ ФБиХ, Управа за инспекцијске послове ФБиХ и кантоналне управе за инспекцијске послове, МПШВ РС, Републичка управа за инспекцијске послове РС и Општинска одјељења за инспекцијске послове и Одјељење за пољопривреду БД БиХ и Инспекторат БД БиХ.

Контролу у међународном промету спроводи КзВ БиХ (одсјек Граничне ветеринарске инспекције), а у унутрашњем промету контрола је организована на нивоу ентитета и БД БиХ.

У процедурама доношења свих законских и подзаконских аката судјелују Канцеларија за ветеринарство БиХ и надлежна ентитетска министарства (за послове ветеринарства) и БД БиХ. У складу са Планом транспозиције ЕУ легислативе у домаће законодавство из поглавља 12 које се односи на ветеринарство усвојени су или су у фази усвајања доље наведени прописи.

Постигнут је значајан напредак у погледу граничне ветеринарске инспекције. У току 2010. године на основу прописа донесених у 2009. години извршено је материјално осигурање граничних ветеринарских прелаза. Већина прелаза са већим бројем пошиљки у промету преко државне границе опремљени су аутомобилом за транспорт узорака до лабораторија и основним средствима за узимање, обраду, брзе анализе узорака и транспорт узорака. Од стране Владе Кипра обезбијеђена су средства за изградњу објеката за граничну ветеринарску инспекцију на граничним инспекцијским прелазима (VIP), који ће задовољити потребе до уласка БиХ у ЕУ. Ова активност ће се реализовати у 2011, 2012. и 2013. години. Сваком граничном ветеринарском прелазу осигуран је приступ интернет конекцији. Сви прелази су увезани у информациони систем (VIS) КзВ БиХ, гдје се налази централизована база података. У споменути систем су увезани и представници увозника. Одржане су обуке за упознавање и практични рад на систему TRACES EU. До приступања БиХ у ЕУ користиће се властити систем који је у највећем дијелу компатибилан са TRACES системом ЕУ. Такође, у току је имплементација плана микробиолошког мониторинга и мониторинга резидуа на граничним ветеринарским прелазима.

Приближавање законодавства БиХ законодавству ЕУ

Одлука о нус производима животињског поријекла (предмет усклађивања са Уредбом ЕУ 1069/2009) налази се у фази објављивања. Ради едукације грађана и привредних субјеката о начинима третирања чврстог животињског отпада у БиХ снимљен је документарни филм којим је указано на неке од посљедица неадекватног збрињавања животињског отпада.

У фази израде је Одлука о ветеринарским лијековима (предмет усклађивања са Директивом 2001/82/ЕЗ), а паралелно су у току активности на усклађивању ентитетских закона о лијековима са текстом ове Одлуке. За израду наведене Одлуке одржани су састанци радне групе коју сачињавају представници надлежних органа ентитета, те је постигнут висок ниво сагласности о предложеном тексту и очекује се усвајање Одлуке до половине 2011. године.

Донесени прописи:

- *Правилник о измјенама и допунама правилника о обиљежавању и контроли кретања животиња у БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 79/10),*
- *Правилник за контролу салмонела и других одређених узрочника зооноза који се преносе храном („Сл. гласник БиХ“, бр. 46/10), предмет усклађивања са Регулативом 2160/2003/ЕЗ,*
- *Правилник о начину праћења зооноза и узрочника зооноза („Сл. гласник БиХ“, бр. 46/10), предмет усклађивања са Директивом 2003/99/ЕЗ,*
- *Дијагностички приручник за инфлуенцу птица („Сл. гласник БиХ“, бр. 74/10), предмет усклађивања са Одлуком 2006/437/ЕЗ,*
- *Дијагностички приручник за класичну свињску кугу („Сл. гласник БиХ“, бр. 74/10), предмет усклађивања са Одлуком 2002/106/ЕЗ,*
- *Правилник о програму тестирања за смањење присутности одређених серотипова салмонела код перади врсте Gallus gallus и ћурки („Сл. гласник БиХ“, бр. 85/10), предмет усклађивања са Регулативом 646/2007/ЕЗ; Регулативом 1003/2005/ЕЗ, Регулативом 1168/2006/ЕЗ,*
- *Правилник о традиционалном спортском надметању бикова („Сл. гласник БиХ“, бр. 44/10),*
- *Одлука о одређивању ветеринарско-здравствених услова које мора да испуњава месо перади из земаља које нису ЕУ чланице приликом увоза у БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 24/10),*
- *Одлука о одређивању ветеринарско-здравствених услова које мора да испуњава месо перади приликом увоза у БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 24/10),*
- *Правилник о измјенама Правилника о условима увоза и провоза живих животиња, производа животињског поријекла, ветеринарских лијекова, сточне хране и отпадака животињског поријекла у БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 38/10),*
- *Правилник о допунама правилника о условима увоза и провоза живих животиња, производа животињског поријекла ветеринарских лијекова, сточне хране и отпадака животињског поријекла у БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 65/10),*
- *Одлука о измјени и допунама Одлуке о забрани увоза одређених пошиљки ради спречавања уноса у БиХ болести слинавке и шапа („Сл. гласник БиХ“, бр. 95/10),*
- *Правилник о статусу држава или регија у односу на бовину спонгиформну енцефалопатију („Сл. гласник БиХ“, бр. 80/10), предмет усклађивања са Одлуком 2007/453/ЕЗ,*
- *Правилник о условима у погледу здравља животиња који се односи на производњу, прераду, стављање у промет и уношење производа животињског поријекла намијењених за људску конзумацију; предмет усклађивања са Директивом 2002/99/ЕЦ („Сл. гласник БиХ“, бр. 5/11),*
- *Правилник о алтернативној идентификационој ознаци за одређене сировине и производе животињског поријекла („Сл. гласник БиХ“, бр. 109/10), предмет усклађивања са Одлуком 2007/118/ЕЗ,*
- *Одлука о одређивању привременог граничног ветеринарског прелаза – Металка („Сл. гласник БиХ“, бр. 93/10),*
- *Одлука о одређивању привременог граничног ветеринарског прелаза – Вардиште („Сл. гласник БиХ“, бр. 93/10).*

У сврху контроле заразних болести и праћења резидуа ветеринарских лијекова у 2010. години усвојене су:

- *Наредба о мјерама контроле заразних и паразитских болести животиња, њиховом спровођењу и финансирању у 2010. години („Сл. гласник БиХ“, бр. 19/10),*
- *Одлука о усвајању плана праћења и контроле резидуа за 2010. годину са Упутством за спровођење плана мониторинга резидуа („Сл. гласник БиХ“, бр. 33/10),*

- *Наредба о мјерама контроле заразних и паразитарних болести животиња и њиховом спровођењу и финансирању у 2011. години („Сл. гласник БиХ“, бр. 8/11).*

Постигнут је значајан резултат на пољу идентификације животиња. Ранији проблем стварања великих залиха ушних маркица је отклоњен, обновљен је хардвер и набављени су PDA уређаји за ефикаснију контролу идентификације на терену. Преко ARDP пројекта Свјетске банке до краја 2011. године требао би се обновити и софтвер којим ће бити обухваћене и остале домаће животиње. КзВ БиХ са надлежним органима и надлежним инспекцијским органима усаглашава систем мониторинга и обавезног пријављивања кретања животиња.

У току 2010. године настављене су активности контроле бруцелозе малих преживара што укључује вакцинацију и обиљежавања животиња, те провјеру имуног статуса вакцинисаних животиња. Вакцинисано је 296.421 и обиљежено 298.685 животиња. Узети су узорци крви од 10.580 животиња. До 31.12.2010. године укупно је обухваћено 21.928 имања. Податке о имањима води Агенција за обиљежавање животиња као организациона јединица КзВ БиХ. Обављен је већи број радних и консултативних састанака са представницима хуманог и ветеринарског сектора и спроведена је информативна кампања. У периоду спровођења вакцинације утврђен је значајан пад броја случајева бруцелозе код људи, од 994 случаја у 2008. години, 458 случајева у 2009. године до 95 пријављених случајева у 2010. години, што представља пад од 90% у односу на 2008. годину. Овакво значајно смањење обољелих људи је охрабрило комплетну службу у покушају да се побољша производња у сточарству и да се ради на јачању села или директно држаоца/имаоца животиња како би подстакли побољшања у овој пољопривредној грани.

Имајући у виду постигнуте ефекте, вакцинација малих преживара ће се наставити и у наредних пет година.

У периоду између 13. и 20.09.2010. године у БиХ извршена је инспекцијска мисија Канцеларије за храну и ветеринарство Европске комисије, Дирекције за заштиту и здравље потрошача: „Контрола резидуа и контаминаната код живих животиња и у производима животињског поријекла, укључујући и контролу ветеринарско-медицинских производа“.

Након обављене мисије, Канцеларија за храну и ветеринарство ЕУ припремила је и доставила извјештај који је назначио да је структура државног плана контроле резидуа у БиХ генерално у складу са захтјевима ЕУ и да систем за одобравање, дистрибуцију и коришћење ветеринарских медицинских производа нуди гаранције еквивалентне правилима ЕУ. Извјештај садржи и одређене препоруке надлежним органима у БиХ на основу којих је припремљен акциони план мјера, које су у протеклом периоду највећим дијелом и реализоване, док су остале у фази реализације.

Због недостатка акредитованих лабораторија, лабораторијске анализе за спровођења годишњег плана праћења резидуа за 2010. годину, обављају се у акредитованим лабораторијама изван земље (Београд и Загреб).

Постигнут је напредак у процесу акредитације дијагностичких и аналитичких ветеринарских лабораторија, а као резултат сарадње са КзВ БиХ, пет лабораторија је ушло у процес акредитовања и имале су припремне или надзорне посјете Института за акредитовање БиХ. Покренуте су и активности у циљу организације међулабораторијских упоредних испитивања.

У циљу унапређења плана праћења резидуа и усклађивања методологије лабораторијског рада са ЕУ усвојени су:

- *Одлука о забрани примјене на животињама одређених бета-агониста те материја хормонског и тиреостатског дјеловања („Сл. гласник БиХ“, бр. 74/10), предмет усклађивања са Директивом 96/22/ЕЗ,*

- *Правилник о спровођењу аналитичких метода и тумачењу резултата („Сл. гласник БиХ“, бр. 95/10), предмет усклађивања са Одлуком 2002/657/ЕЗ.*

Прописи који су усвојени и достављени на објаву у „Службени гласник БиХ“:

- *Правилник којим се утврђују мјере за спречавање, контролу и искорјењивање трансмисивих спонгиоформних енцефалопатија; предмет усклађивања са Регулативом 999/2001/ЕЗ,*
- *Правилник о условима здравља животиња који се примјењује на животиње аквакултуре и њихове производе те спречавање и сузбијање одређених болести водених животиња; предмет усклађивања са Директивом 2006/88/ЕЗ, Одлуком 2001/183/ЕЗ, Одлуком 2003/466,*
- *Правилник о мјерама за надзор афричке свињске куге; предмет усклађивања са Директивом 2002/60/ЕЗ,*
- *Правилник о мјерама за сузбијање и искорјењивање афричке болести коња; предмет усклађивања са Директивом 92/35/ЕЗ,*
- *Правилник о мјерама за контролу одређених болести и посебне мјере за везикуларну болест свиња; предмет усклађивања са Директивом 92/119/ЕЗ,*
- *Правилник о ветеринарским условима увоза одређених врста птица и о условима карантина; предмет усклађивања са Регулативом 318/2007/ЕЗ,*
- *Одлука о условима увоза и провоза свиња ради спречавања уноса у БиХ болести Аујезског; предмет усклађивања са Одлуком 2008/185/ЕЦ.*

Списак припремљених прописа чије се усвајање очекује почетком 2011. године:

- *Правилник о мјерама за сузбијање и искорјењивање слинавке и шапа; предмет усклађивања са Директивом 2003/85/ЕС,*
- *Правилник о условима за увоз и стављање у промет у БиХ животиња аквакултуре и њихових производа, које нису пријемчиви на одређене болести и листа вектора; предмет усклађивања са Регулативом (ЕС) No 1251/2008,*
- *Правилник о здравственим условима за стављање у промет малих преживара; предмет усклађивања са Директивом 91/68/ЕЕС,*
- *Правилник о здравственим условима за стављање у промет говеда и свиња; предмет усклађивања Директивом 64/432/ЕЕС,*
- *Правилник о здравственим условима за стављање у промет расплодних јаја и пернате живине; предмет усклађивања са Директивом 2009/158/ЕС,*
- *Правилник о ветеринарским условима за промет и увоз сјемена говеда; предмет усклађивања са Директивом 88/407/ЕЕС,*
- *Одлука о условима за увоз у БиХ одређених врста живих шкољки; предмет усклађивања са Одлуком 96/77/ЕС,*
- *Одлука о условима за увоз у БиХ одређених врста шкољки; предмет усклађивања са Одлуком 2002/226/ЕС,*
- *Правилник о начину обављања претрага на присуство *Trichinellae* у месу; предмет усклађивања са Регулативом (ЕС) No 2075/2005.*

У сврху имплементације одредби наведених прописа обављане су обуке и консултације заинтересованих страна, што је допринијело подизању свијести по питању заштите и добробити домаћих животиња и кућних љубимаца. Значајан број општина је већ оформио азиле и прихватилишта за напуштене животиње.

Сет прописа у погледу откривања, сузбијања и искорјењивања заразних болести животиња:

- *Правилник о мјерама за откривање, сузбијање и искорјењивање класичне свињске куге („Сл. гласник БиХ“, бр. 38/10), предмет усклађивања са Директивом 2001/89/ЕЗ,*

- *Правилник о мјерама за сузбијање и контролу инфлуенце птица („Сл. гласник БиХ“, бр. 35/10), предмет усклађивања са Директивом 2005/94/ЕЗ,*
- *Правилник о мјерама за контролу и искорјењивање болести плавог језика („Сл. гласник БиХ“, бр. 38/10), предмет усклађивања са Директивом 2000/75/ЕЗ,*
- *Правилник о мјерама контроле њукастл болести („Сл. гласник БиХ“, бр. 35/10), предмет усклађивања са Директивом 92/66/ЕЕЗ.*

У 2010. години настављене су активности предвиђене IPA 2008 и очекује се скоро потписивање уговора за набавку вакцина. Кзв је преко IPA 2010 кандидовао наставак активности искорјењивања бјеснила у популацији дивљих животиња спровођењем оралне вакцинације против ове болести што прихваћено и имплементација ће почети 2011. године. Такође, КзВ БиХ је преко Министарства безбједности БиХ, преко IPA 2011 кандидовао пројекат за изградњу два објекта за граничну ветеринарску инспекцију на граничним ветеринарским прелазима (VIP).

КзВ БиХ је у 2010. години израдила пројектни приједлог Унапређење трговине животињама и производима животињског поријекла с циљем подршке економском развоју БиХ и активностима на сузбијању сиромаштва кроз отклањање баријера за извоз производа животињског поријекла из БиХ. Пројекат је прихваћен од шведске агенције за развој SIDA крајем 2010. године и налази се у фази потписивања од стране министра МСТЕО БиХ и амбасадора Краљевине Шведске у БиХ.

У ИТАР-у је планирано: спровођење мјера на сузбијању болести; упознавање интересних група с пројектним активностима и њиховим задацима у имплементацији; формирање радне групе за координацију пројекта; припрема докумената који се односе на планирање спровођења узорковања за сваку болест, као и студије за наставак спровођења мјера на сузбијању појединих болести; одржавање едукационих семинара за ветеринаре, ветеринарске инспекторе и лабораторије за сваки контролни програм са свим појединостима које се односе на њихове одговорности и ангажман у спровођењу пројекта; емитовање информативних емисија путем радија и телевизије; припрема и дистрибуција брошура с информативним материјалом за поједине контролне програме и одржавање завршне радионице на којој ће се сви учесници упознати с резултатима спровођења сваког појединачног програма и резултатима израђених студија за наставак програма сузбијања појединих болести. У оквиру ИТАР-а су планиране све мјере за изградњу стандардизованих објеката за потребе граничних ветеринарских инспектора, тако да сви израђени објекти на граничним ветеринарским прелазима буду у складу с ЕУ стандардима; извршење ревизије усвојених прописа који се односе на рад граничних ветеринарских инспектора; изградња ефикасног информационог система и увезивање с јединственом базом података ради омогућавања приступа заједничким базама података међународним организацијама и размјену истих на релацији БиХ-друге заинтересоване стране у процесу и омогућавање граничним ветеринарским инспекторима кориштење TRACES и RASFF система ЕУ, као и слање и размјену информација с нижим нивоима инспекција у БиХ.

Фитосанитарна политика

Институционални и административни капацитети укључујући и контролне структуре

Од предвиђених 32 службеника тренутно је запослено 9 државних службеника, 8 запосленика и 5 запослених на одређено вријеме. Да би могла да испуни све законске и међународне обавезе, УзЗЗБ БиХ додатно ће требати кадровски ојачати.

Надлежна инспекција за ову област организована је на нивоу ентитета и БД БиХ. Контрола биља, биљних производа и регулисаних објеката, као и средстава за заштиту

биља и минералних ђубрива у БиХ у надлежности је ентитетских инспектората и инспектората БД БиХ.

На граничним прелазима у ФБиХ контролу прекограничног промета врше гранични инспектори за заштиту биља, а у РС и БД БиХ фитосанитарни инспектори.

Унутрашњу контролу производње сјемена и садног материјала врше институције надлежне или овлашћене од стране ентитетских министарстава пољопривреде и пољопривредни/фитосанитарни инспектори. Пољопривредни инспектори контролишу и промет сјемена и садног материјала без обзира на поријекло те промет средствима за заштиту биља и минералних ђубрива. Контролишу и спровођење поступка третирања и обиљежавања дрвеног материјала за паковање у међународном промету.

Приближавање законодавства БиХ законодавству ЕУ

Управа БиХ за заштиту здравља биља је у сарадњи с надлежним органима ентитета и БД БиХ у извјештајном периоду спроводила активности на изради секундарног законодавства усклађеног с одговарајућом легислативом ЕУ из фитосанитарне области.

Здравље биља

Имплементација Закона о заштити здравља биља

Усвојени прописи:

- Правилник о условима за именовање фитосанитарних инспектора („Сл. гласник БиХ“, бр. 33/10),
- Правилник о условима у погледу стручне, просторне и техничке оспособљености фитосанитарних лабораторија за извођење лабораторијских тестирања ради дијагностиковања штетних организама („Сл. гласник БиХ“, бр. 63/10),
- Одлука о усвајању Програма посебног надзора карантенских штетних организама на кромпиру у БиХ за 2011.годину („Сл. гласник БиХ“, бр. 100/10) - почетак имплементације фебруар 2011. а има за циљ провјеру могућег присуства штетних организама на кромпиру како би се предузеле одговарајуће мјере и обезбиједили услови за трговину кромпира прописаног квалитету,
- Јавни позив на понуде за додјелу јавних овлашћења за спровођење лабораторијских испитивања узорака биља, биљних производа и регулисаних објеката у сврху дијагностиковања штетних организама („Сл. гласник БиХ“, бр. 99/10) – завршена процедура и додијелена јавна овлашћења за лабораторијска испитивања по програму посебног надзора карантенских штетних организама на кромпиру.

Прописи у фази усвајања:

- Правилник о мјерама за спречавање уношења, ширења и сузбијања штетних организама на биљу, биљним производима и регулисаним објектима – очекује се објављивање у 2011. години,
- Правилник о условима за регистрацију власника одређеног биља, биљних производа и регулисаних објеката у сврху здравља биља и о условима за издавање пасоша за биље – очекује се објављивање у 2011. години,
- У оквиру Пројекта Свјетске банке Пољопривреда и рурални развој покренута је активност за израду Приручника за фитосанитарне инспекторе,
- Програм посебног надзора *Erwinia amylovora* (Burill) Winslow *et al.* – узрочника бактериозне пламењаче јабучастих воћака у БиХ.

Сјеме, садни материјал и заштита нових сорти

Имплементација Закона о сјемену и садном материјалу пољопривредног биља БиХ

Усвојени прописи:

- Сортна листа БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 59/10),
- Упутство о начину успостављања и вођења сортне листе пољопривредног биља у БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 59/10),
- Закон о заштити нових сорти пољопривредног биља у БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 14/10)
- Правилник о признавању сорти пољопривредног биља у БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 06/11),
- Правилник о упису сорти у сортну листу БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 06/11).

Прописи у фази усвајања:

- Правилник о стављању у промет сјеменског кромпира у БиХ,
- Правилник о упису сорти воћа и винове лозе у сортну листу БиХ,
- Правилник о признавању сорти воћа и винове лозе у БиХ.

Средства за заштиту биља

Имплементација Закона о фитофармацеутским средствима

Усвојени прописи:

- Списак активних материја дозвољених за употребу у фитофармацеутским средствима у БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 61/10),
- Одлука о измјени Одлуке о забрани регистрација, увоза и промета активних материја и фитофармацеутских средстава која садрже активне материје чији је промет односно употреба у ЕУ забрањен („Сл. гласник БиХ“, бр. 15/10). Ова Одлука се односи на престанак забране за активну материју напропамид за коју је Првостепени суд ЕУ, у предмету Т-95/09 Р, наложио суспензију примјене Одлуке Комисије 2008/902/ЕС од 7.11.2008. која се односи на неуврштавање напропамида у Апек I Директиве 91/414/ЕЕС,
- Одлука о измјени Одлуке о забрани регистрације, увоза и промета активних материја и фитофармацеутских средстава која садрже активне материје чији је промет односно употреба у Европској унији забрањена („Сл. гласник БиХ“, бр. 2/11) којом је продужен рок до када се фитофармацеутска средства која садрже одређене активне материје могу увозити у БиХ, односно налазити на тржишту у БиХ у складу са Одлуком ЕС 2010/455,
- Одлука о измјени Одлуке о забрани регистрације, увоза и промета активних материја и фитофармацеутских средстава која садрже активне материје чији је промет односно употреба у ЕУ забрањен („Сл. гласник БиХ“, бр. 35/10). Одлука се односи на укидање забране за активну материју метомил. Европска комисија је Директивом 2009/115/ЕС од 31.08.2009 укључила метомил као дозвољену активну материју,
- Одлука о измјени Одлуке о забрани регистрације, увоза и промета активних материја и фитофармацеутских средстава која садрже активне материје чији је промет односно употреба у ЕУ забрањен („Сл. гласник БиХ“, бр. 79/10). Одлука се односи на укидање забране за активне материје металаксил и малатион, јер су исте поново уврштене на попис дозвољених у ЕУ,
- Одлука о забрани регистрације, увоза, промета, односно употребе фитофармацеутских средстава која садрже активну супстанцу бифентрин („Сл. гласник БиХ“, бр.72/10),
- Одлука о забрани регистрације, увоза, промета, односно употребе фитофармацеутских средстава која садрже активну материју бутоксикарбоксим („Сл. гласник БиХ“, бр. 72/10).

Прописи у фази усвајања:

- Измјене и допуне Списка активних материја дозвољених за употребу у фитофармацеутским средствима у БиХ,
- Правилник о условима које морају да испуњавају правна и физичка лица за промет фитофармацеутским средствима,
- У сарадњи са АЗБХ БиХ израђен је Приједлог правилника о максималним нивоима остатака пестицида у и на храни и храни за животиње биљног и животињског поријекла. Правилник је у потпуности усклађен са ЕУ Уредбом 396/2005/ЕС.

Минерална ђубрива

Имплементација Закон о минералним ђубривима

Усвојени прописи:

- Правилник о измјени Правилника о условима за стављање у промет, квалитету и контроли квалитета минералних ђубрива те складиштењу и руковању минералним ђубривима.

Прописи фази усвајања:

- Закон о измјенама и допунама Закона о минералним ђубривима – усвојен на СМ БиХ.

Ротердамска конвенција

- Одлука о именовању државног органа за координацију имплементације Ротердамске конвенције о поступку претходног обавјештења о сагласности за промет неких опасних хемикалија и пестицида у међународној трговини („Сл. гласник БиХ“, бр. 15/10).

Рибарство

МСТЕО БиХ, кроз рад Подгрупе за рибарство која је основана као саставни дио Радне групе за европске интеграције, координирало активности у процесу преузимања и хармонизације прописа са прописима ЕУ и хармонизације постојећих прописа унутар БиХ у области рибарства. Основни задатак подгрупе је координација процеса хармонизације са прописима из поглавља 13 *acquis-a*. У раду подгрупе укључени су представници надлежних институција (МСТЕОБиХ, КзВ БиХ, АЗБХ БиХ, надлежна ентитетска министарства пољопривреде и БД БиХ), а крајем 2010. године за чланове ове подгрупе именовани су и представници из приватног сектора, прије свега узгајивачи риба (шаран, пастрмка и морска риба).

Када је у питању приближавање законодавства у области поморског рибарства подгрупа је заузела став да ће се приступити изради прописа који ће бити у складу са ЕУ прописима, након што се постигне договор о одређивању надлежног органа за ову област у оквиру МСТЕО БиХ. До тада, приоритети БиХ ће бити фокусирани на слатководно рибарство које је узгојног типа, а одвија се у посебним узгојним објектима који су под сталним ветеринарским санитарним надзором, а гдје БиХ има значајне потенцијале. Ови потенцијали, с аспекта тржишних потенцијала у ЕУ, износе свега 1%. Стога, питање извозних квота за производе од риба има посебан значај у смислу изналагања што повољнијег приступа тржишту ЕУ.

Вођена препорукама Европске комисије, подгрупа је у току 2010. године извршила ревизију комплетне легислативе из области поглавља 13 *acquis-a*, а која је тренутно на снази у БиХ.

На основу извршене ревизије постојеће легислативе у области рибарства идентификовани су приоритетни прописи за међусобно усклађивање и усклађивање с ЕУ прописима. У вези с тим, подгрупа за рибарство извршила је компаративни преглед

Закона о слатководном рибарству („Сл. новине ФБиХ“, бр. 64/04), Закона о рибарству („Сл. гласник РС“, бр. 35/94, 38/94 и 101/05) и Закона о слатководном рибарству БД („Сл. гласник БД БиХ“, бр. 35/05,19/07), при чему је утврђена њихова дјелимична усклађеност. У сарадњи са Дирекцијом за европске интеграције оцијењена је усклађеност ових Закона са релевантним ЕУ прописима. Како би се постигао висок степен међусобне хармонизације подгрупа је предложила да се иде у измјене и допуне постојеће легислативе, што је свакако један од приоритета у плановима рада свих наведених институција за ову годину.

У 2010. години усвојена је:

- Одлука о усвајању плана праћења и контроле резидуа за 2010. годину,
- Правилник о начину вођења евиденције о огледним животињама и врстама огледа,
- Правилник о измјенама Правилника о условима увоза и провоза живих животиња, производа животињског поријекла, ветеринарских лијекова, сточне хране и отпадака животињског поријекла у БиХ.

Према постојећој легислативи утврђена је надлежност МСТЕО БиХ у складу са Законом о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ која се односи на координацију са надлежним институцијама на државном, ентитетском и нивоу Брчко Дистрикта БиХ код доношења неопходне легислативе.

Област рибарства много је комплекснија и шира од области рибарства из аспекта надлежности КЗВ БиХ у складу са Законом о ветеринарству, које се односи на здравствену заштиту риба и других производа аквакултуре и здравствени аспект производа аквакултуре. Приликом ревизије постојеће легислативе и увидом у компаративни преглед Закона о рибарству подгрупа је нагласила нужност званичног одређивања надлежног органа искључиво за област рибарства за БиХ због потребе координације израде легислативе на државном нивоу и чињенице непостојања предлагача исте, а у циљу усклађивања са ЕУ прописима, али и прописима унутар државе. Према постојећој легислативи, област рибарства у БиХ у надлежности је ентитета и БД БиХ.

Рурални развој

Политикама руралног развоја намијењена је Пета компонента IPA-е и у значајној мјери се разликује од свих осталих компоненти IPA фонда.

Члан 184. Сprovedбене IPA уредбе (718/2007) утврђује да „су мјере у оквиру компоненте Рурални развој условљене израдом програма за пољопривреду и рурални развој на националном нивоу који обухвата цијели период provedбе IPA-е“. Такође захтијева и успостављање посебне оперативне структуре (тзв. IPARD структура) која се састоји од двије компоненте: Управљачког органа (The Managing authority) и Платне агенције (The Paying Agency).

Испуњавање услова коју кориштење IPA-е прописује, неопходан је оперативни предуслов за повлачење средства IPARD компоненте када постанемо земља кандидат, али и других средстава која би већ сада могла бити доступна за БиХ.

Акценат је стављен како на припрему администрација држава кандидата за администрирање ЕУ фондова намијењених пољопривреди кроз спровођење IPARD програма, тако и на припреми корисника помоћи (произвођача, индустрије) за нова правила и строжије захтјеве који ће бити и предуслов за касније кориштење ЕУ фондова у вријеме пуноправног чланства али, прије свега, на пријекло потребним инвестицијама у области руралног развоја земље корисника помоћи.

Документи руралног развоја

У циљу припреме и испуњавања услова који су пред нама креирани су документи (уз помоћ ЗП БХ РД пројеката) који су упућени на разматрање (консултације и координације) доносиоцима одлука у ентитетима и БД БиХ, а који представљају стратешке смјернице за разумијевање предприступних активности и процеса БиХ према ЕУ:

- Приједлог мапе пута

“Road Map /Мапа пута” је преглед активности које је потребно завршити у циљу остваривања IPA фондова и чланства у ЕУ-у. Постоји низ питања која се требају примијенити на сваки засебни елемент мапе. Резултат треба да пружи детаљан план ресурса унутар одобреног временског оквира предвиђеног за IPA и ЕУ чланство. Мапа пута пружа оквир на који се треба надоградити. Свакој активности се може приступити као пројекту и свака активност се може третирати као таква са дефинисаним одговорностима, власништвом, временским оквиром и ресурсима. “Мапа пута” не пружа готова рјешења, него је и креирана како би унаприједила разумијевање о дјелокругу радњи које се требају предузети, као и да пружи логички оквир у вези са извршењем активности. Циљ је да се пружи документ за расправу који ће усмјерити израду плана подршке ЕУ чланства за аграрне шеме и исплате и који ће усмјерити израду плана подршке ЕУ чланства за аграрне шеме и исплате.

- Приручник за програмирање руралног развоја (нацрт)

Приручник је компромис између смјерница за програмирање руралног развоја у ЕУ, прописаних IPARD Уредбом и посебног правног и политичког контекста БиХ у смислу пољопривреде и руралног развоја. Представља материјал за обуку и извор информација (садржи примјере метода и техника у ЕУ). Означен је правни оквир ЕУ којим се уређује процес програмирања као и захтијевани систем имплементације и израда националних приоритета земље одређујући најефективнији начин кориштења подршке ЕУ, али и постизања националних стратешких циљева. Треба га посматрати као сет смјерница, радије него као формални документ.

Приручник поред приказа процеса програмирања, обрађује и друга значајна питања релевантна за будуће кориснике овог Приручника, и то: на који начин процес програмирања утиче на начин рада институција јавног сектора које су директно одговорне за управљање овим процесом; мијењање односа између институција јавног сектора надлежних за програмирање и других интересних група директно укључених у програмирање тј. институције за истраживања и анализе које дјелују у БиХ које би јавном сектору требале пружати подршку; мијењање односа између институција јавног сектора надлежних за програмирање и друштвених партнера (пољопривредних произвођача и удружења која представљају рурално становништво, удружења и организација које представљају прехранбено-прерађивачки сектор, организација које представљају мишљење шире јавности итд.) као резултат новог приступа у доношењу стратешких одлука, у контексту ЕУ приступа програмирању.

- Концепт оквира хармонизованих мјера руралног развоја БиХ (BiH (IPA RD similar)

Ово је концептни оквир за хармонизоване мјере идентификоване и усаглашене од свих учесника (ентитета и БД) у процесу креирања и будуће имплементацију засноване на заједничким основама. Истакнуто је да на државном нивоу нема довољних капацитета за програмирање и јачање тренутних капацитета је једна од активности која се одвија кроз пројект ЗРВНRD. Најкритичнији фактор који онемогућава бржу и ефикаснију припрему и израду програма је непостојање средишњег креатора политика који би се могао заузети за развој и креирање заједничке стратешке визије за руралну БиХ. Треба имати у виду да су руралне политике распршене на ентитетске нивое (и БД). Сектор би требао преузети

улогу генерисања синергијског ефекта, али нема стварног утицаја на пољопривредне политике у БиХ.

Пројекат је у циљу јачања капацитета, примјене принципа програмирања и планирања, осигурао разраду оквира мјера кроз низ радионица програмирања за Радну групу за рурални развој БиХ. Задатак Радне групе је давање приједлога за реализацију Стратешког плана БиХ и осигурање сарадње и координација приликом доношења одлука везаних за планирања руралног развоја активним учествовањем представника свих одговорних институција и заинтересованих страна које су укључене у рурални развој, а у складу са добрим праксама ЕУ, принципима планирања и усвајајући методе и структуре описане у Приручнику.

Његов циљ је да се са учесницима/корисницима кроз дискусију развије у потпуности, када у будућности све потребне, тренутно недостајуће анализе, буду доступне.

Концепт садржи седам поглавља и обрађује: разлоге креирања оквира хармонизованих мјера; циљ; анализу и преглед тренутне ситуације у БиХ (обим рада; преглед доступних извора података; методологија прикупљања података и анализа; методологију програмирања; препоруке везане за анализе); преглед тренутне ситуације у руралном сектору и селекција приоритета за стратегију на државном нивоу; преглед оквира ЕУ програмирања као референце за развој потенцијала програма руралног развоја; приступ стратегије руралног развоја с аспекта ЕУ препорука за програмирање; начин креирања; конструкција мјера руралног развоја и кључци и препоруке за државни ниво. Такође, истиче и импликације предстојећег приступа Хрватске ЕУ за БиХ, имајући на уму обим извоза БиХ у Хрватску.

- Хармонизовање мјера усклађених са IPARD-ом (нацрт)

Мјере руралног развоја које су биле тема хармонизације су унапређиване, и то су: 1. Улагања у производњу млијека, 2. Развој руралних заједница/ LEADER LAG. Постигнут је договор са корисницима о развоју нове, треће мјере, која ће подржати развој руралне мале техничке инфраструктуре. Мјера одражава потребе руралних заједница али и договор који су интересне групе постигле о хармонизацији за заједнички оквир програма руралног развоја у БиХ. Овај процес је планирано да буде завршен у мају 2011. године.

Мјера руралне мале техничке инфраструктуре је замјена за мјеру претходно одабрану од стране корисника (обука за унапређење квалитета млијека) за коју је закључено да није остварива у тренутним околностима у БиХ, јер системи и стандарди у БиХ још увијек нису прилагођени ЕУ минималним захтјевима, укључујући и омогућавање сертификованих обука.

Три мјере ће формирати хармонизовани оквир и пратиће будући оквирни програм руралног развоја.

Разрађују се и три техничка кратка описа (за подмјере - Улагања у газдинства која се баве производњом млијека (мљехарска газдинства); - Унапређење професионалних вјештина и стручности лица укључених у мљехарску производњу у БиХ, путем циклуса специјализоване обуке; - LAG мјера типа LEADER), у циљу унапређења њиховог садржаја и релевантности за нацрт оквира програма руралног развоја.

Мјере су унапријеђене, у оквиру доступних информација и података са којима се може образложити њихово будуће кориштење и прилагођавање стриктнијим захтјевима ЕУ, када за то дође вријеме. Овакав преокрет у одлуци о једној од мјера довео је до тога да пројекат ЗРВНРД започне детаљнији преглед и разраду њеног финалног облика.

Развој техничких, кратких описа пилот мјера и прилагођавање за пробно кориштење у ентитетима/БДБиХ - Пилот за: 1. Улагања у мљехарска газдинства, 2. Формирање LAG-ова, 3. Развој техничке инфраструктуре. Рад је фокусиран на израду Техничког описа и у складу су са смјерницама ЕУ оквира за програмирање, а разрађени су током многобројних консултација са корисницима. Рад захтијева комплексан приступ у дизајнирању техничких описа за које се очекује да испуне потребе и очекивања различитих корисника у процесу програмирања.

Увођење LEADER програма у БиХ

У оквиру треће компоненте - Пилот мјере/активности за подршку процеса програмирања руралног развоја, пројекта „Јачање капацитета за програмирање руралног развоја у БиХ (ЗР-ВНРД)“, покренуте су активности у вези са развојем LEADER приступа у креирању политика руралног развоја.

Током 2010. године, у сарадњи са ЗР-ВНРД пројектом, организовано је и реализовано пет дводневних модула обуке на тему „Увођење LEADER програма у БиХ“.

Истовремено са реализацијом поменутог обуке експерти ЗР-ВНРД пројекта су радили на припреми предлога нацрта документа под називом „Смјернице за увођење програма LEADER у БиХ“. У циљу усаглашавања текста Смјерница од стране институција надлежних за увођење програма LEADER, у оквиру Радне групе за рурални развој 05.07.2010. год. формиран је Технички тим за увођење програма LEADER у БиХ. На основу примједби које су учесници обуке „Увођење LEADER програма у БиХ“ дали на нацрт текста „Смјернице за увођење програма LEADER у БиХ“, израђених од стране ЗР-ВНРД пројекта, у SPPŠRR је припремљен нацрт текста Смјерница који се користи као радни материјал за израду финалног текста предметног документа.

У претходној години Технички тим је одржао два састанка (13.09.2010. и 21.10.2010.) током којих је договорена методологија рада ТТ на припреми текста, а потом су усаглашена и уводна поглавља Смјерница.

У сарадњи ЗР-ВНРД пројекта, МПШВ РС, ОПШВ БД и ФМПВШ идентификована су четири пилот подручја за формирање Локалних акционих група (LAG) према принципима LEADER-а. Свако пилот подручје обухвата три општине, а то су:

1. Рогатица, Соколац, Хан-Пијесак,
2. Лакташи, Градишка, Србац,
3. Горажде, Пале-Прача, Фоча-Устиколина,
4. Томиславград, Посушје, Јабланица.

Планирано је да у првој половини 2011. године ТТ усагласи текст Смјерница за увођење програма LEADER у БиХ, а да у другој половини године ради на припреми критеријума за акредитацију LAG-ова. ТТ ће током 2011. године пружати подршку, заинтересованим странама из идентификованих пилот подручја, везано за организацију и регистрацију LAG-ова.

У 2011. години, у сарадњи са ЗР-ВНРД пројектом, планиран је низ семинара о основама LEADER иницијативе и основама организације и рада LAG-ова.

Управљачки орган

Одлука о формирању Радне групе за успостављање Управљачког одбора као државног органа одговорног за управљање IPARD програмом (број 08-02-199/10), донесена је 21.01.2010. године.

Радна група је формирана са задатком да у периоду од шест мјесеци успостави Управљачки одбор као државни орган, усмјери и делегира одговорним активностима у вези са израдом IPARD програма чија израда потпада под одговорности Управљачког одбора. Активности радне групе за успостављање Управљачког одбора као државног органа одговорног за управљање IPARD програмом су спровођење у сарадњи са Радном групом за успостављање система плаћања заједнички радила.

Међутим у задатом року није постигнут консензус о моделу будуће IPARD оперативне/их структуре/а, те је затражено продужење мандата Радне групе до краја 2010. године. Од надлежних институција је затражено да потврде чланове или предложите другог представника испред институције који ће учествовати у раду предметне Радне групе.

Радна група је у другој половини 2010. године радила са смањеним интензитетом због измјена чланства RG која је настала као посљедица кардровских промјена унутар надлежних институција.

Током 2010. године техничку помоћ Радној групи пружао је IPA пројекат “Јачање капацитета за програмирање руралног развоја у БиХ” (ЗР-BHRD пројекат).

Од стране ЗР-BHRD пројекта одржана су три модула обуке на тему „Тумачење Секторског споразума“ (I модул 12.02.2010., II модул 23.02.2010. и III модул 09.03.2010.).

Експерти ЗР-BHRD пројекта су радили на прегледу постојеће БиХ легислативе, а припремљен је и материјал под називом „Предлог концепта Управљачког органа“.

Чланови радне групе су били у прилици да похађају и семинар „Размјена искустава и упознавање са Шпанским моделом система плаћања“, који је организован уз помоћ AECID-а и Платне агенције покрајине Navarra. У периоду март-мај, 2010., одржана су два тродневна модула обуке у БиХ и студијска посјета Шпанији (модул I - 23-25.03.2010., модул II - 13- 15.04.2010. и студијска посјета Шпанији 16-22.05.2010.). Чланови радне групе су учествовали на TAIEХ семинару „Успостављање IPARD оперативне структуре“, који је 27-30.04.2010. одржан у Тирани, Албанија.

У 2011. години планирано је да се обнови мандат Радне групе за успостављање Управљачког одбора, изврши ревизија Одлуке о успостављању радне групе, припреми план рада радне групе, те да се наставе активности везане за дефинисање оквирног модела IPARD управљачке/их структуре/а у складу са легислативом у БиХ и захтјевима ЕУ.

Подстицаји

Укупна издвајања за пољопривреду и рурални развој – структура по ентитетима

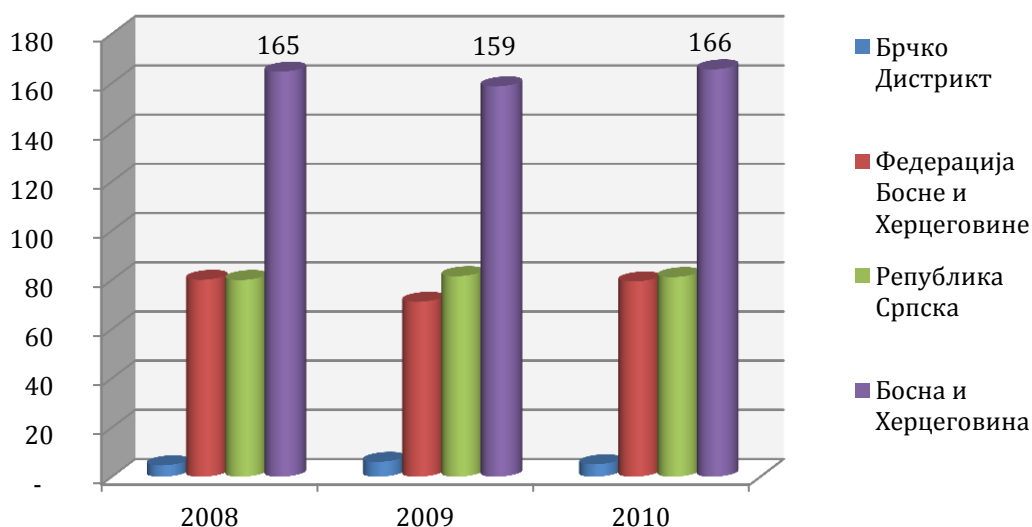
Буџетска подршка пољопривредним произвођачима је једини облик из сета мјера аграрне политике који функционише у пуном смислу у БиХ. Други облици кроз које је могуће пружити подршку пољопривредницима у БиХ сведени на минимум или уопште не постоје. Ово се посебно односи на тзв. небуџетску подршку која се спроводи комбинацијом мјера заштите и интервенција на тржишту. Из познатих разлога на заштиту домаће производње не можемо рачунати у оном класичном облику, док је тржишна уређеност и мјере интервенција на тржишту нешто што у БиХ није никада ни заживило. Имајући у виду поменуте чињенице, креатори политика настоје надомјестити ове недостатке кроз повећање подршке путем буџета. Стога, не чуди позитиван тренд повећања буџетских издатака на рачун подршке домаћој пољопривредној производњи посљедњих година. У 2010. години настављена је тенденција раста подршке пољопривредним произвођачима послје пада у 2009. години. Пад подршке у 2009. години наступио је као посљедице свјетске економске кризе, те буџетских криза у БиХ. Међутим, посматрајући издвајања у 2010. години чини се да је криза с буџетима превазиђена и да подршка пољопривреди поново поприма позитивне трендове.

Табела 30. Пољопривредни буџети у БиХ (2008-2010) (у милионима КМ)

	2008	2009	2010
Брчко Дистрикт БиХ	4.646.316	6.055.822,80	5.066.820,9
Федерација БиХ+Кантони	80.068.922	71.126.748,3	79.393.279
Република Српска	80.000.000,0	81.547.605,36	81.186.160,17
Босна и Херцеговина	164.715.238	158.730.176,4	165.646.260

Извор: Министарства пољопривреде: ФБиХ, РС, Кантона ФБиХ и Одјељење за пољопривреду БД БиХ

Укупна издвајања за пољопривреду у 2010. години износила су нешто више од 165,6 милиона КМ, што представља повећање од око 7 милиона КМ, односно 4,5%, у односу на прошлогодишњи буџет. У анализираном периоду, у укупној подршци пољопривреди БиХ у готово истом омјеру учествују оба ентитета (ФБиХ и РС), за разлику од претходних година када ово није био случај. Ово је резултат како већег издвајања за пољопривреду у ФБиХ, тако и већег издвајања с кантоналних нивоа, али и посљедица збира подршке с ова два нивоа што у претходним извјештајима није био случај. Најмањи обим у апсолутном износу је са нивоа БД БиХ, што је и разумљиво с обзиром на величину Дистрикта. Ипак, ако би се узимали неки други односи, посебно износ подршке према хектару доступног обрадивог земљишта, овдје би ситуација била потпуно обрнута. Највећи обим подршке би имали произвођачи у БД БиХ, затим у ФБиХ, а на крају би дошли произвођачи у РС-у.

Графикон 13. Пољопривредни буџети у БиХ за период 2008 – 2010 (у милионима КМ)

Извор: Министарства пољопривреде: ФБиХ, РС, Кантона ФБиХ и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

Структура подршке по групама мјера

Иако у литератури не постоји јединствен приступ класификацији мјера аграрне политике изузев ОЕСД методике, за потребе овог извјештаја направљена је класификација исте која комбинује неколико приступа. Мјере подршке су подијељене на пет група: мјере које имају директног утицаја на тржиште (мјере подршке тржишту), затим мјере подршке произвођачима, мјере руралне политике, општих услуга у пољопривреди и остало, односно оно што није могло бити алоцирано по горњој класификацији. На овај начин покушала се направити једна упоредива класификација мјера аграрне политике, како међу административним јединицама, тако и с другим моделима политике посебно оним у ЕУ. Што се тиче саме структуре анализе подршке прво је приказан збиран преглед по групама мјера за ниво БиХ, затим су представљене исте групе на нивоу административних јединица у држави.

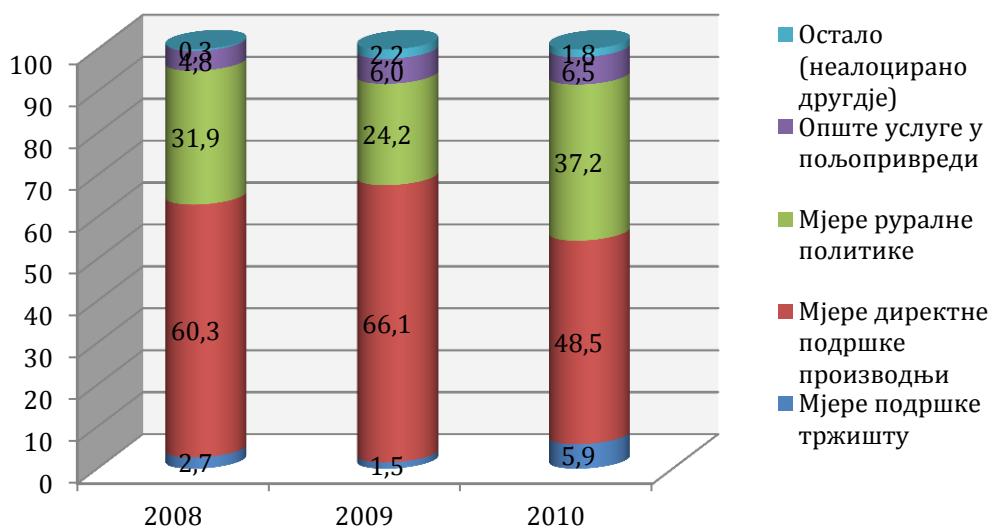
Табела 31. Структура подршке по групама мјера (2008-2010) (у милионима КМ)

	2008	2009	2010
Мјере подршке тржишту	4.433.562,1	2.390.557,7	9.722.886,2
Мјере директне подршке производњи	99.370.503	104.973.549	80.409.668
Мјере руралне политике	52.599.462	38.380.399	61.671.616

Опште услуге у пољопривреди	7.828.506	9.514.700	10.833.804
Остало (неалоцирано другдје) ⁷	483.205	3.470.971	3.008.286
Укупно	164.715.238	158.730.176	165.646.260

Извор: МСТЕО БиХ-прорачуни на бази података ентитетских и кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД

Посматрајући подршку пољопривреди у БиХ, евидентно је да највећи обим исте иде кроз мјере директне подршке произвођачима, с обзиром на незрелост модела аграрне политике у БиХ. Кроз ову групу мјера у посљедње три године упућено је од 99 милиона КМ у 2008. години, до 104 милиона КМ у 2009. години. У прошлој години подршка произвођачима кроз ову групу мјера је пала у односу на двије претходне године и износила је нешто више од 80 милиона КМ или 48,5% од укупне подршке. Треба нагласити да је резултат подршке кроз мјере директне подршке производњи у 2009. години посљедица преноса/дугова из претходне године који су исплаћени у 2010. години. Друга група мјера по висини издвајања су мјере руралног развоја. Издвајања за рурални развој у посљедње двије године готово да достижу издвајања за мјере директне подршке произвођачима. Кроз мјере које имају карактер руралне политике у 2010. години издвојено је 61,6 милиона КМ, односно 37,2% од укупног буџета. Ово је уједно и највеће издвајање у анализиране три године за ову врсту подршке. Негативан је, када су мјере руралне политике у питању, висок ниво флукуације подршке кроз године. Тако је у рецимо у 2008. години за исту издвојено 53 милиона КМ, у 2009. години био је пад на 38,3 милиона КМ, а онда поново раст у 2010. години на 61,6 милиона КМ. Оваква варирања подршке по годинама указује да још увијек нема јасног и јаког стартешког одређења за ову врсту подршке. Умјесто тога, код појаве дефицита средстава прве за умањивање подршке су управо мјере руралног развоја.

Графикон 14. Процентуално учешће група мјера у укупном пољопривредном буџету за период 2008-2010

Извор: МСТЕО БиХ-прорачуни на бази података ентитетских и кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

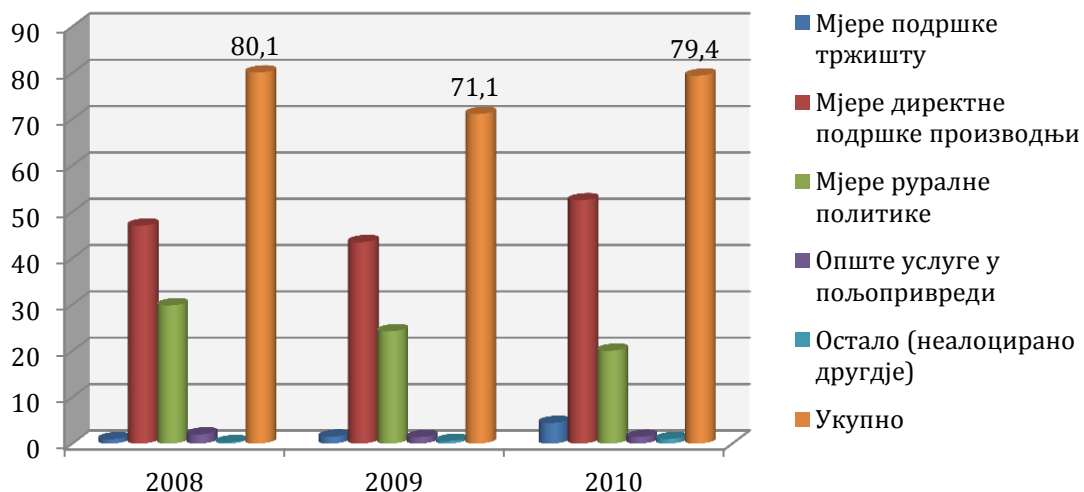
Трећа група мјера по висини издвајања из пољопривредних буџета у БиХ су опште услуге у пољопривреди. Ову групу чини читав сет мјера намијењених како побољшању услова пословања пољопривреде, тако и заштити потрошача, односно здравља животиња/биља.

⁷Висок износ неалоцираних средстава по појединим годинама резултат је, у највећој мјери, износ дуговања из претходне године.

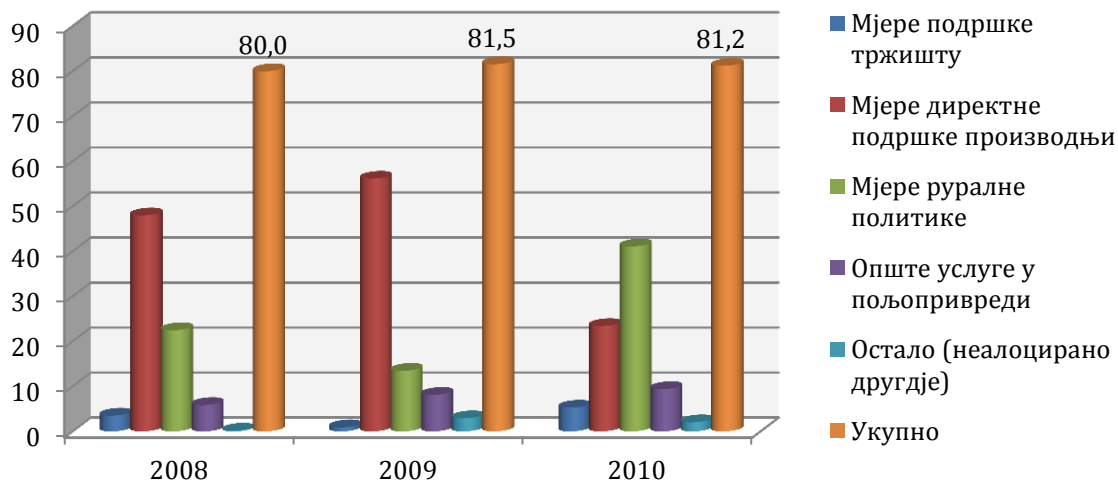

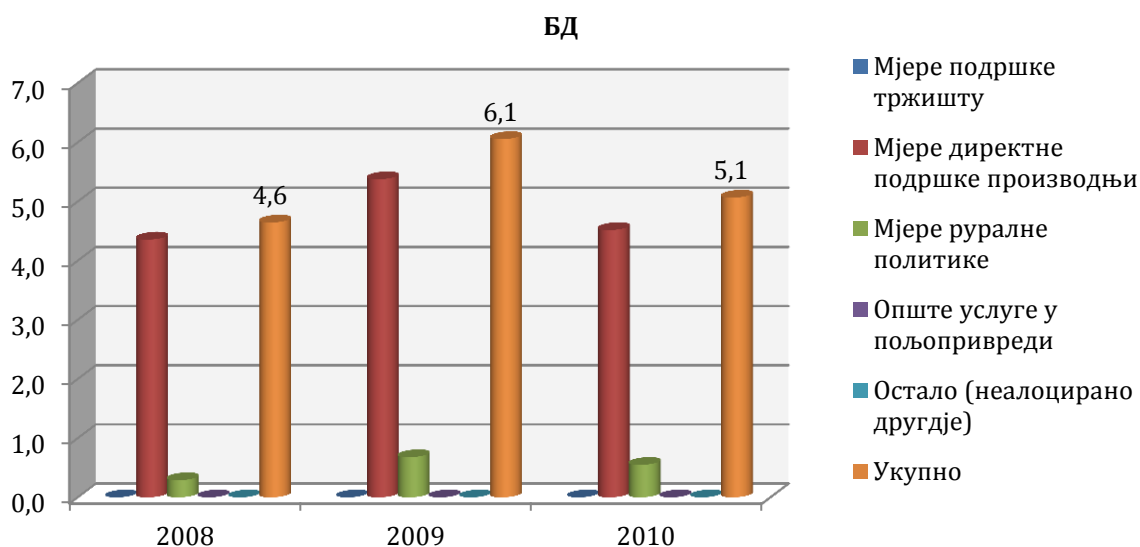
У БиХ већина средстава за опште услуге је намијењена различитим врстама јавних контрола, било биљних или животињских болести, односно дијагностике истих. За опште услуге у 2010. години издвојено је око 10,8 милиона КМ, односно 6,5% од укупног буџета што представља повећање од 0,5% у односу на прошлу и 0,7, у односу на 2008. годину. Мјерама подршке тржишту у БиХ се традиционално даје мало значаја. Тако је у 2010. години за ове намјене издвојено тек 9,77 милиона КМ, односно 5,9 % од укупног буџета. Износ који је издвојен у овој години, а који је опет вишеструко већи од претходне године, резултат је преноса из 2009. године, као и интервенција у РС-а намијењених рјешавању проблема с вишковима одређених пољопривредних производа који су се јавили у сезони. Посљедњу групу чине неалоцирана средства или остало. У овој групи су сврстане све мјере које према класификацији нису могле бити саставни дијелови било које друге мјере. Највећи обим у осталим плаћањима припада дугу који није структуриран да би се могао подијелити према мјерама за које је учињен, затим су ту још резерве, те плаћања која је немогуће разврстати по линијама подршке. Неалоцираних средстава је највише било у 2009. години 3,4 милиона КМ, а најмање у 2008. години тек нешто више од 0,4 милиона КМ. У 2010. години евидентирано је 3 милиона КМ неалоцираних средстава. У циљу компаративног приказ структуре подршке између нивоа административних јединица, у наставку је дат графички приказ структуре подршке по групама мјера на нивоу административних јединица у БиХ.

ФБиХ

РС

Графикон 15, 16 и 17. Структура подршке по административним јединицама БиХ за период 2008 - 2010 (у милионима КМ)

Извор: МСТЕО БиХ-прорачунина бази података ентитетских и кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

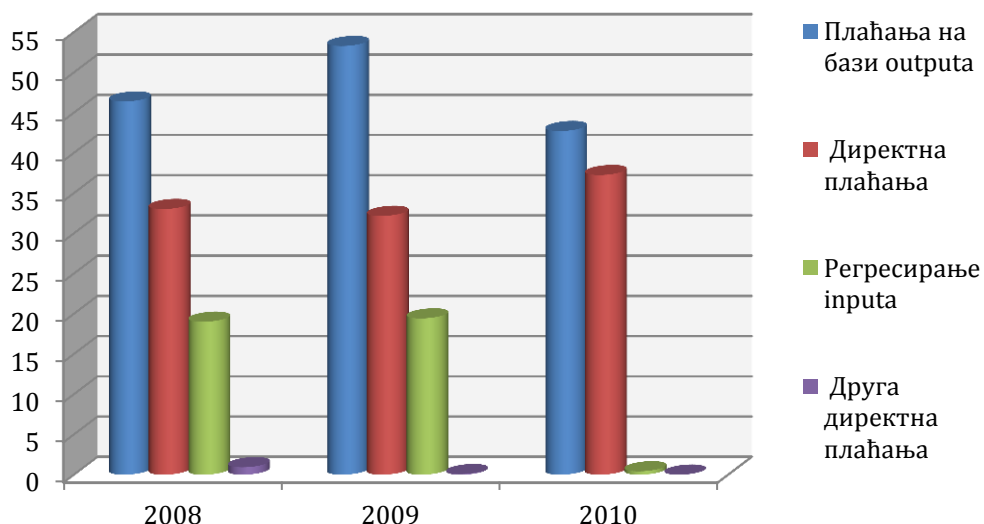
Структура мјера подршке у оквиру појединачних група

Мјере подршке тржишту

Иако у аграрно политичкој пракси изузетно важну група мјера чине Мјере подршке тржишту, у БиХ је у смислу подршке пољопривреди готово безначајна. Иако су на нивоу ентитета прописане одређене мјере које имају за циљ стабилизацију тржишта и цијена пољопривредних производа, систем у правом смислу никада није профункционисао. Разлог је немогућности дјеловања механизма-система, односно непостојања истог на нивоу државе. С тога, можемо само говорити о подршци тржишту и цијенама путем буџета. Од мјера подршке тржишту путем буџета (што је остало на располагању ентитетима) ту су интервентни откупи у моменту прекомјерне понуде, те подршка прерађивачима усљед одређених, најчешће сезонских поремећаја тржишта. Једина од поменутих мјера која се спроводила неколико посљедњих година (2005-2010) била је подршка потрошњи, односно плаћања „првој руци“ прераде (прерађивачима) за „чишћење“ вишкова пољопривредних производа. Ова плаћања била су заступљена на тржишту млијека, а дјелимично и за неке повртне и воћне културе. Интервентни откуп путем робних резерви се углавном спроводио на нивоу РС-а, и углавном је био намијењен откупу житарица за робне резерве.

Мјере директне подршке произвођачима/производњама

Највећи обим подршке пољопривредним произвођачима у БиХ иде кроз Мјере директне подршке произвођачима/производњама. Према категоризацији мјера аграрне политике у ову групу спадају мјере подршке груписане у четири категорије: а) плаћања на бази *outputa*, б) плаћања на бази површине/боја грла, ц) плаћања за кориштење инпута, д) остала плаћања произвођачима (компензаторне и друге накнаде). Највећи обим подршке произвођачима у БиХ врши се кроз плаћања на бази *outputa*. Иако је ова мјера превазиђена у развијеним аграрно-политичким системима, у БиХ је још увијек актуелна. Највећи износ плаћања кроз ову мјеру био је у 2009. години када је произвођачима исплаћено нешто више од 53 милиона КМ. Ипак у 2010. години исплате на овај начин су пале и износиле су око 25,8% укупног буџета, односно 42,7 милиона КМ.

Графикон 18. Издвајање за мјера директне подршке производњи/произвођачима за период 2008-2010 (у 000 КМ)

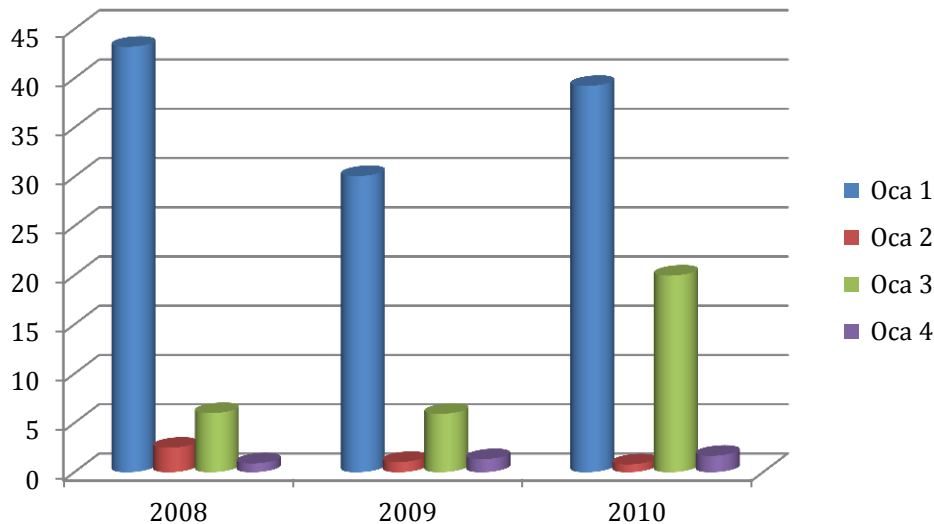
Извор: МСТЕО БиХ-прорачунина бази података ентитетских и кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

У ФБиХ ова плаћања на другом мјесту послје плаћања по ха/грлу, док у БД БиХ нису уопште на снази. У РС, ова плаћања су далеко изнад плаћања по ха/грлу. Највећи обим подршке кроз плаћања на бази outputa иде за плаћања произвођачима млијека у БиХ, јер оба ентитета још увијек производњу млијека везују са произведеном количином. Од осталих производа који уживају подршку на овај начин су житарице, затим воће и поврће и у ФБиХ дио уљарица. Друга врста плаћања из ове групе су плаћања по грлу/хектару, која заузимају све већи дио подршке произвођачима. У посљедњих неколико година, ова плаћања су готово достигла плаћања на бази outputa. Највећи износ за подршку кроз плаћања на бази површине/грла је забиљежен у 2010. години и износио је 37,2 милиона КМ, односно 22,5% од укупног буџета. Повећање подршке кроз ову мјеру у односу на прошле двије године указује на позитивну тенденцију смањења везе подршка-производња у БиХ. Овај вид подршке је прихватљивији с аспекта придруживања у WTO (Blue Box), али исто тако представља и прву степену у потпуном одвајању подршке и производње (хармонизација са CAP EU). Ипак, треба нагласити да је процес хармонизације са CAP-ом још далеко. Највећи релативни удио ових плаћања, посматрајући структуру по административним јединицама, је у БД БиХ, затим у ФБиХ и на крају у РС. Регреси инпута трећа су мјера из групе мјера директне подршке произвођачима. Кроз ове мјере се за подршку у просјеку издваја око 19 милиона КМ. Врло низак износ средстава за ову намјену је резултат преноса плаћања (ниво РС) у буџет за 2010. годину. Регреси инпута су углавном заступљени у РС-у кроз регресирање дизел горива и минералног ђубрива у биљној производњи (око 98%). У БД БиХ мјера није уопште на снази, као ни у буџету ФМПВШ. Дио регреса у ФБиХ дају поједини кантони, иако су то врло ниске суме. Друга директна плаћања углавном чине компензаторна плаћања која подразумевају накнаде произвођачима усљед штета, било временског карактера било различитих биљних или животињских болести. Највеће износе ова плаћања биљежила су у годинама ескалације зооноза у БиХ, као и сушним годинама. У прилог овој констатацији је и чињеница да је у 2008. години за ове намјене издвојено око 900.000 КМ, док је у прошлој тек око 10.000 КМ.

Мјере руралне политике

Рурална политка у посљедње вријеме узима све већи значај у подршци пољопривреди у БиХ. Овакав тренд и не чуди с обзиром да су у ову групу мјера сврстане мјере подршке инвестицијама. Други разлог би могао бити тенденција постепеног приближавања

домаћег модела аграрне политике са рјешењима CAP EU. Ово је свакако позитивна тенденција, али у сваком случају и овдје као и код осталих мјера треба настојати да се политика руралног развоја уведе у пуном смислу, а не само као копија мјера. Класификација мјера у оквиру руралне политике прати калсификацију исте у ЕУ, тако су мјере подијељене на три осе, плус четврта-Leader иницијатива.

Графикон 19. Издвајање за мјера руралне политике за период 2008- 2010 (у 000 КМ)
Извор: МСТЕО БиХ-прорачунина бази података ентитетских и кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

Како је и за претпоставити највећи обим подршке кроз мјере руралног развоја иде кроз Осу 1 – побољшање конкурентности. Тако је кроз ову осу у протекле три године исплаћено од 30 милиона у 2009. години када је и најмање издвојено, па до 43,2 милиона у 2008. години. Послије пада у 2009. години подршка поново доживљава раст тако да је у 2010. години износила 39,2 милиона КМ, односно 23,7% од укупног буџета. Ако бисмо посматрали структуру подршке унутар саме осе, онда видљиво је да се највећи дио подршке односи на модернизацију пољопривредних газдинстава. Остале мјере које спадају под ову осу имале су далеко ниже нивое подршке. Оса 2 – унапређење околине и села је имала (не узимајући у обзир квази осу 4) најмањи обим подршке кроз анализирани период. Тако је подршка кроз групу мјера које се сврстају у ову осу износила од 2,5 милиона КМ у 2008. години, када је и била највећа, док је у 2010. години износила 0,8 милиона КМ. Евидентно је да су мјере из ове осе имале негативну тенденцију у посматраном трогодишњем периоду. Ово и не чуди с обзиром да су мјере ове осе више намијењене различитим врстама плаћања која имају карактер агрооколинских или других плаћања за бригу о околини и одрживом управљању ресурса. Оса 3 – побољшање услова живота у руралним подручјима и диверзификација руралне привреде је друга по висини буџетских издвајања за мјере руралног развоја у БиХ. Највећи обим подршке забиљежен у 2010. години од чак 19,9 милиона КМ, што је готово четири пута више него у протеклим годинама (2008. године-6 милиона КМ и 2009. године 5,9 милиона КМ). Резултат оваквог скока подршке је издвајања за сеоску инфраструктуру у РС у 2010. години. Улагање у сеоску инфраструктуру је мјера на коју генерално иде највећи дио подршке у оквиру осе 3, док од осталих мјера значајније још учествује мјера диверзификација руралне привреде. Остале мјере су далеко испод прве двије. Осу 4 чине Leader иницијатива и остале мјере руралног развоја. Издвајања по овој оси су износила од 0,9 милиона КМ у 2008. години до 1,6 милиона КМ у 2010. години. Највећи износ подршке су чиниле „остале“ мјере руралног развоја. Leader иницијатива која спада у ову осу руралног развоја у БиХ још увијек није развијена у правом смислу и први пут за ове намјене средства су издвојена у 2010. години у ФБиХ.

Као закључак за руралну политику у БиХ можемо навести да ситуација са структуром у оквиру исте није неуобичајна, с обзиром да је БиХ земља у транзицији. Ово се наводи из разлога што су и друге земље ближег сусједства, али и остале транзицијске земље имале сличну структуру издвајања за мјере руралне политике као и БиХ. Према истраживањима (Бајрамовић, Бутковић 2009), већина нових чланице ЕУ (круг проширења 2004, 2007) гро средства из подршке руралног развоја троше се управо кроз осу 1, што указује на тежњу повећања конкурентности пољопривреде у овим земљама. Ситуација је другачија када су у питању старе земље чланица у којим се већина средстава за рурални развој троши кроз осу 2.

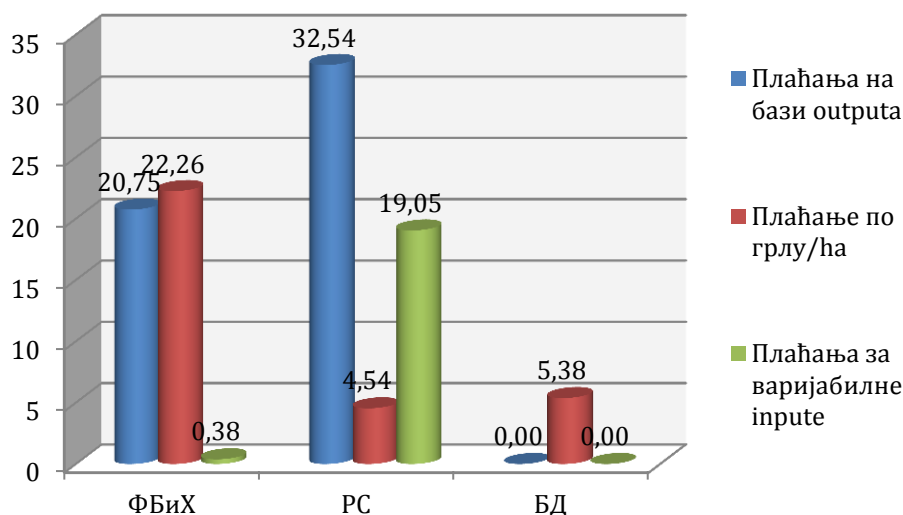
Опште услуге у пољопривреди

Ова група мјера није намијењена директно пољопривредним произвођачима као крајњим корисницима него је више усмјерена на успостављању бољих услова пословања у пољопривреди, односно различите облике инспекција/надзора посебно болести, истраживања и развоја, маркетинга и промоција итд. У БиХ се од укупног износа за мјере општих услуга у пољопривреди највише издваја за мониторинг и контролу биљних и животињских болести, што је свакако разумљиво, те заштиту здравља животиња. Тако се за ове намјене у протекле три године издвојило од 4,5 милиона КМ у 2008. години до 7,3 милиона КМ у 2010. години, односно од 57-68% од укупне подршке за опште услуге. Од других мјера које су значајније учествовале за издвајање подршке истраживањима и развоју (1,54 милиона КМ у 2008. години до 0,5 милиона КМ у 2010. години), затим стручни рад 0,9 милиона КМ у 2008. години до 1,7 милиона у 2009. години, те издвајања за инфраструктуру (лабораторије и сл.) од 0,5 милиона КМ у 2008. години до 0,2 милиона КМ у 2010. години. Остатак средстава чини остало у оквиру групе.

Компарација између три нивоа административних јединица по мјерама

Када је ријеч о недостацима модела аграрне политике у БиХ који представљају један од разлога што се БиХ пољопривреда не опоравља жељеном брзином, ту се могу наћи двије генералне замјерке. Прва се односи на испуштање адекватног уређења пољопривредног тржишта земљишта, док је друга интерна неусклађеност мјера подршке производњи.

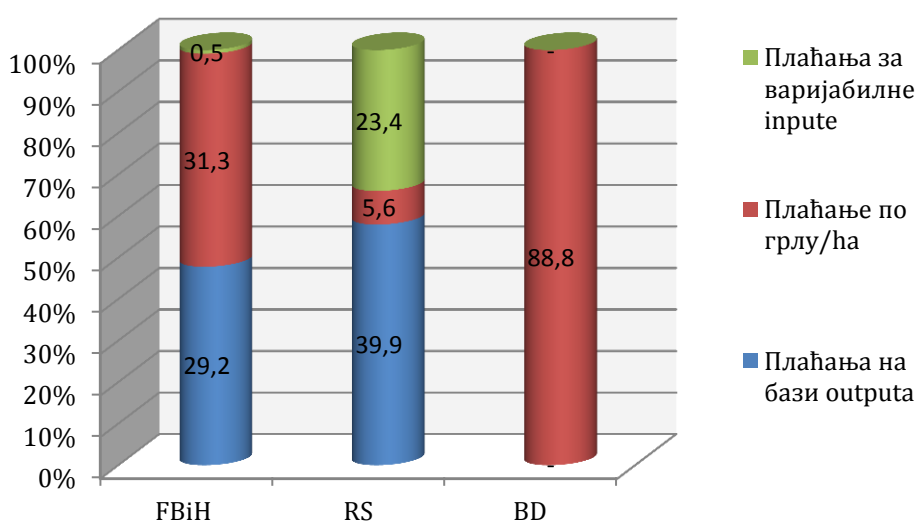
Ова неусклађеност се односи како према врстама мјера подршке, тако и критеријумима имплементације, односно о висини подршке по јединици мјере. Наиме, опште позната чињеница је да подршку пољопривреди и руралном развоју у БиХ пружају све три административне јединице у земљи (ФБиХ, РС и БД БиХ), с тим да у ФБиХ овласти за подршку имају и Кантони. Једино ниво државе БиХ нема надлежности да буџетски подстиче пољопривреду у БиХ. Све три јединице креирају самосталне стратешке документе, као и законске и подзаконске акте којима се регулише подршка пољопривредницима у БиХ. Овакав приступ има за посљедицу потпуно нехармонизовану подршку на нивоу БиХ. Као илустративан примјер може да послужи сљедећа компарација подршке производњама у 2009. године између административних јединица земље (графикони 20 и 21).

Графикон 20. Компарација мјера подршке производњи између административних јединица БиХ за 2009 (у 000 КМ)

Извор: МСТЕО БиХ-прорачуни на бази података ентитетских и кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

За примјер су узете мјере из групе директне подршке производњи/произвођачима јер на исту иде највећи укупни дио подршке пољопривреде у БиХ. Базна 2009. година је узета из разлога што се 2010. годинаније могла узети као релевантна с обзиром да је уочен недостатак издвајања по појединим мјерама, вјероватно као посљедица дуговања или преноса за наредну годину. Компарација указује да је у БиХ присутна велика разлика у подршци произвођачима како према мјерама преко којих се иста упућује, тако и према вриједностима по јединици мјере, односно према критеријумима имплементације. У ФБиХ двије главне мјере подршке (подршка на бази outputa и плаћања по грлу/ха) имају готово идентичне вриједности. У РС ситуација иде у корист плаћања на бази outputa, док су плаћања по грлу/ха на трећем мјесту. У БД БиХ не издваја се ништа за мјеру подршке која је доминантна у ентитетима (плаћања на бази outputa), као ни за регресирање инпута. Сва подршка прозвођачима у БД БиХ пружа се кроз мјере плаћања по грлу/ха.

Графикон 21. Компарација мјера подршке производњи између административних јединица БиХ за 2009 (у %)

Извор: МСТЕО БиХ-прорачунина бази података ентитетских и кантоналних министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду БД БиХ

Ако на ово све додамо чињеницу да у административним јединицама, чак у оквиру исте мјере износи по јединици нису исти, као и критеријуми за добијање подршке, онда је јасно да се ради о неусклађеној политици у земљи. Иста или слична ситуација је и по питању других мјера/производње. МСТЕО БиХ је у прошлости предузело неколико значајних корака како би се овакво стање превазишло. Тако су од 2007. године основани технички тимови за хармонизацију мјера подршке пољопривредницима у БиХ. Резултат рада ових тимова, који су имали и подршку ЕС пројекта SESMARD, је документ „План хармонизације мјера подршке пољопривреди у БиХ 2008-2010“. Овај План предвиђа постепену хармонизацију мјера подршке у периоду од три године с циљем да се 2010. године подршка на нивоу цијеле БиХ усклади/хармонизује. Међутим план хармонизације није спроведен у цјелости него само дјелимично. Планирана је изради новог или ревизија постојећег плана хармонизација.

Када је ријеч о конкретним активностима на хармонизацији мјера подстицаја, у 2010. години је настављен рад техничког тима за хармонизацију. Иако је у плану за 2010. годину била хармонизација подршке у сектору млијека и меса, због техничких разлога циљ није могао бити испуњен до краја. Тако је од двије циљне групе производње договорена хармонизација само у сектору млијека, док је иста у сектору меса пребачена у план за идућу годину. Договорени систем подршке у производњи млијека подразумијева да се настави подршка по јединици мјере, а која би била диференцирана (по износу) према квалитету предатог млијека. На овај начин се осим подстицања производње млијека настоји утицати и на квалитет истог. Остаје да се постигнути договор и реализује.

Приоритети сектора

У складу са приоритетима и започетим активностима, приоритети у сектору у 2011. години:

1. Имплементација Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ;
2. Имплементација Приједлога мјера за побољшање услова пословања у пољопривредној производњи и прехрамбеној индустрији БиХ;
3. Имплементација Мапе пута с циљем стварања услова за извоз производа животињског и биљног поријекла;
4. Испуњавање обавеза и приоритета Споразума о стабилизацији и придруживању и Европског партнерства;
5. Усклађивање законодавства и доношења подзаконских аката из области ветеринарства, безбједности хране и заштите здравља биља;
6. Преузимање *acquis-a* у складу с планом за преузимање *acquis-a*;
7. Јачање капацитета у државним и ентитетским институцијама и координација активности;
8. Јачање институционалних и управних капацитета и јачање сарадње између релевантних институција битних за међународну трговину.

ТРГОВИНА

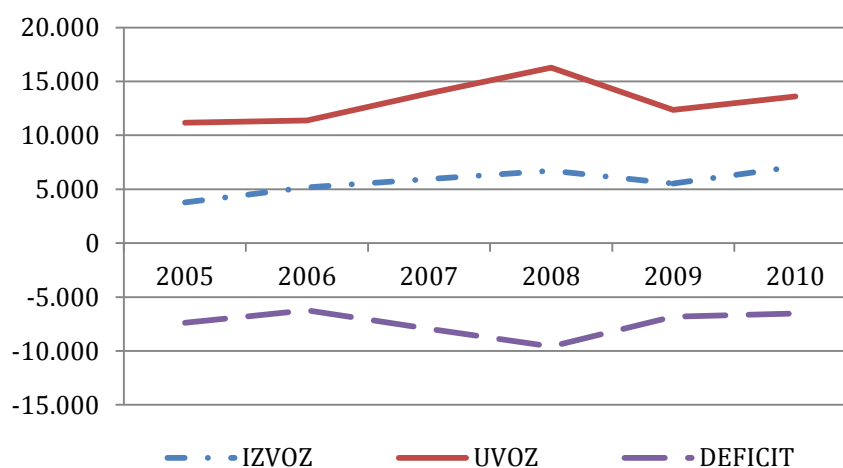
Укупан увоз и извоз БиХ од 2005. године има тренд раста с изузетком 2009. године када су обје категорије имале тренд пада услед посљедица свјетске економске кризе. У 2010. години настављен је тренд раста извоза и увоза БиХ, с тим да је извоз растао по знатно већој стопи од 28%. Покривеност увоза извозом има тренд побољшања од 2005. године (33,8%) до 2010. године када је износила 52,1%.

Табела 32. Укупна робна размјена БиХ (2005-2010)

Година	ИЗВОЗ		УВОЗ		Дефицит	Покривеност
	Вриједност	Раст/пад у %	Вриједност	Раст/пад у %		
2005	3.783,20	-	11.180,80	-	-7.397,60	33,84%
2006	5.164,30	36,51%	11.388,78	1,86%	-6.224,49	45,35%
2007	5.936,58	14,95%	13.898,24	22,03%	-7.961,66	42,71%
2008	6.711,69	13,06%	16.292,52	17,23%	-9.580,83	41,19%
2009	5.531,20	-17,59%	12.355,18	-24,17%	-6.823,98	44,77%
2010	7.095,50	28,28%	13.616,20	10,21%	-6.520,70	52,11%

Извор: Агенција за статистику БиХ

Робна размјена БиХ (2005-2010) (милиони КМ)

Графикон 22. Робна размјена БиХ за период 2005-2010

Извоз пољопривредних производа из БиХ има тренд континуираног раста од 2005. године који није заустављен ни у 2009. години када су се рефлектовале посљедице свјетске економске кризе на увоз пољопривредних производа, који је у 2009. години смањен за 9%. Захваљујући већем процентуалном расту извоза пољопривредних производа од увоза истих, покривености увоза извозом пољопривредних производа се у периоду од 2005. до 2010. године удвостручила, међутим још увијек је на незавидном нивоу од свега 22%.

Табела 33. БиХ размјена пољопривредним производима (2005-2010) (милиони КМ)

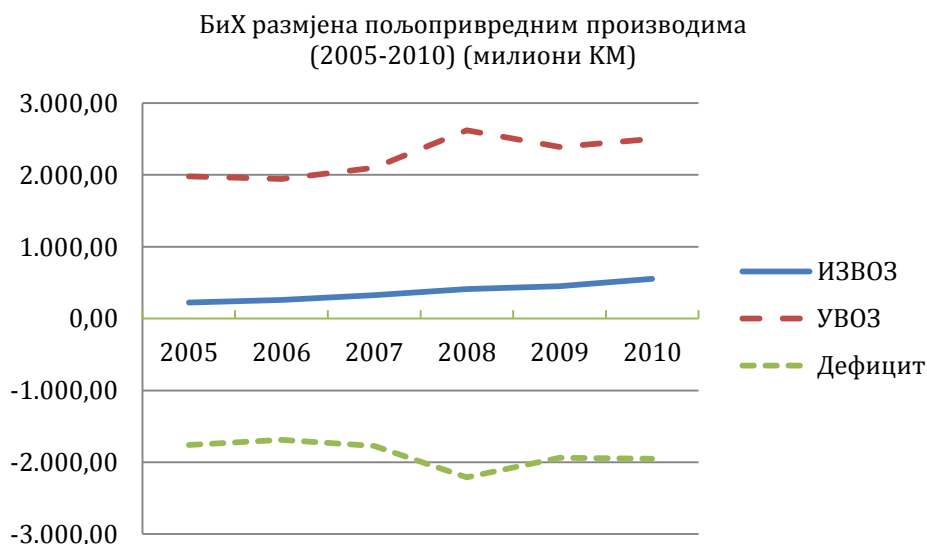
Година	ИЗВОЗ		УВОЗ		Дефицит	Покривеност
	Вриједност	Раст/пад у %	Вриједност	Раст/пад у %		
2005	223,30	-	1.981,63	-	-1.758,32	11,27%
2006	258,76	15,88%	1.944,94	-1,85%	-1.686,18	13,30%
2007	324,88	25,55%	2.097,70	7,85%	-1.772,83	15,49%

2008	410,10	26,23%	2.620,15	24,91%	-2.210,05	15,65%
2009	452,77	10,40%	2.389,03	-8,82%	-1.936,26	18,95%
2010	553,08	22,16%	2.502,40	4,75%	-1.949,32	22,10%

Извор: Агенција за статистику БиХ

* Класификација у складу са CN (1-24) пољопривредни производи

Графикон 23. БиХ размјена пољопривредним производима за период 2005-2010

Табела 34. БиХ размјена пољопривредним производима (2008-2010) (милиони КМ)

Период	УВОЗ	Раст/пад у %	ИЗВОЗ	Раст/пад у %	ДЕФИЦИТ	Раст/Пад у %	Покривеност у %
2008	2.650,73	-	442,45	-	-2.208,27	-	16,69%
2009	2.397,23	-9,56%	471,11	6,48%	-1.926,12	-12,78%	19,65%
2010	2.560,93	6,83%	613,8	30,29%	-1.947,13	1,09%	23,97%

Извор: Агенција за статистику БиХ

*Пољопривредни производи су разврстани у складу са WTO класификацијом

Укупан увоз пољопривредних производа у 2010. години износио је 2.560 милиона КМ што је 19% од укупног увоза БиХ. Укупан извоз пољопривредних производа у 2010. години износио је 613,8 милиона КМ што је 7% од укупног БиХ извоза. У бх. робној размјени пољопривредним производима у 2010. години у односу на претходну годину, забиљежен је раст увоза од 6,83%, док на страни извоза је забиљежен значајнији раст од 30,29%.

Структура робне размјене БиХ пољопривредни-прехранбеним производима

Табела 35. Топ десет увозних и извозних пољопривредно-прехранбених производа (2010)

Глава	Увоз (мил. КМ)	Учешће (%)	Раст/пад увоза	Глава ЦТ	Извоз (мил. КМ)	Учешће (%)	Раст/пад извоза
22	301,86	12,06%	-3,98%	4	82,17	14,86%	26,64%
10	203,91	8,15%	36,41%	15	55,11	9,96%	24,30%
21	198,11	7,92%	1,72%	17	54,52	9,86%	64,77%
17	188,51	7,53%	31,13%	8	43,03	7,78%	8,53%
19	156,92	6,27%	2,74%	16	42,42	7,67%	0,39%
23	156,87	6,27%	5,73%	19	37,81	6,84%	-3,95%
4	151,28	6,05%	11,91%	22	34,11	6,17%	8,11%

24	142,47	5,69%	-3,71%	7	30,44	5,50%	50,28%
18	126,40	5,05%	2,66%	10	28,22	5,10%	197,47%
2	109,57	4,38%	-10,17%	24	20,56	3,72%	-7,15%
Топ 10	1.735,90	69,37%	/	Топ 10	428,39	77,46%	/

Извор: Агенција за статистику БиХ

Око 70% укупног увоза пољопривредно-прехранбених производа у 2010. години је концентрирано у оквиру 10 глава Царинске тарифе (ЦТ)⁸. Слична ситуација је и на страни извоза, гдје је 77% укупног извоза пољопривредно-прехранбених производа у 2010. години садржано у 10 глава Царинске тарифе. Посматрано по главама царинске тарифе 3 најзначајније групације пољопривредних производа када је у питању увоз истих у 2010. години су производи у оквиру Главе ЦТ 22 - Пића, алкохоли и сирће (12% укупног увоза пољопривредних производа), затим Глава ЦТ 10 - Житарице (8%), те Глава ЦТ 21 - Разни производи за исхрану (7,92%).

Три најзначајније групације пољопривредних производа у извозу БиХ у 2010. години су производи у оквиру Главе ЦТ 4 – Млијеко, птичија јаја, мед и слично (15% укупног извоза пољопривредних производа), На другом мјесту су производи у оквиру Главе ЦТ 15 – Биљна и животињска маст и восак (10%), те Глава ЦТ 17 – Шећер и производи од шећера.

Покривеност увоза извозом пољопривредно-прехранбених производа посматрано по главама царинске тарифе (1-24) варира од 1% (Глава ЦТ 13 – Шелак, гуме, смоле и остали биљни сокови и екстракти) до 88% (Глава ЦТ 3 – Рибе, љускари, мекушци и слично). Значајнија покривеност увоза извозом, преко 50% у 2010. години је присутна код 4 главе ЦТ, које поред рибе укључују и :

- Глава ЦТ 7 – Поврће (55%),
- Глава ЦТ 4 – Млијеко, птичија јаја, мед и слично (54%),
- Глава ЦТ 15 – Биљна и животињска маст и восак (53%).

Око 40% је покривеност увоза извозом воћа и производа од воћа и поврћа (Главе ЦТ 8 и 20), те Прерађевина од меса, риба љускара и слично (Глава ЦТ 16) у 2010. години.

Структура дефицита у трговини пољопривредним производима

БиХ биљежи дефицитно свим главама Царинске тарифе које се по међународној класификацији сматрају пољопривредним производима. То говори у прилог чињеници да је БиХ увозно оријентисана земља када се ради о пољопривредним производима.

У укупном бх. дефициту у 2010. години пољопривредни производи (главе ЦТ БиХ 1-24) учествују са 29,89%. Највеће учешће у дефициту робне размјене БиХ пољопривредним производима у 2010. години имали су:

1. Глава ЦТ 22 - Пића, алкохоли и сирће (13,74%);

⁸Називи глава Царинске тарифе (1-24), Пољопривредни производи: 01 – Живе животиње, 02 – Месо и други кланични производи з ајело, 03 - Рибе, љускари, мекушци, и слично, 04 - Млијеко, птичија јаја, мед, и слично, 05 – Остали производи животињског поријекла, 06 - Украсне биљке, коријење и слично, 07 - Поврће, коријење и кртоле за јело, 08 - Воће за јело; коре агрума, диња, лубеница, 09 - Кафа, чај, мате чај и зачини, 10 – Житарице, 11 - Производи млинске индустрије; шкроб, и слично, 12 - Зрневље, сјеме, плодови, сточна храна и слично, 13 - Шелак; гуме, смоле и остали биљни сокови и екстракти, 14 - Плетарски биљни материјал и слично, 15 - Биљна и животињска маст и восак, и слично, 16 - Прерађевине од меса, риба, љускара, и слично, 17 - Шећер и производи од шећера, 18 - Какао и производи од какаоа, 19 – Производи на бази житарица, млијека и слично, 20 - Производи од поврћа, воћа, и слично, 21 – Разни производи за исхрану, 22 - Пића, алкохоли, и сирће, 23 – Остаци и отпаци прехранбене индустрије, и слично, 24 – Духан и производи замјене духана

2. Глава ЦТ 21 - Разни производи за исхрану (9,37%);
3. Глава ЦТ 10 - Житарице (9,01%);
4. Глава ЦТ 23 - Остаци и отпаци од прехранбене индустрије (6,99%);
5. Глава ЦТ 17- Шећер и производи од шећера (6,87%);
6. Глава ЦТ 24 - Дуван и прерађене замјене дувана (6,25%);
7. Глава ЦТ 19 - Производи на основи житарица, млијека и сл. (6,11%);
8. Глава ЦТ 18 - Како и производи од какаоа (5,66%).
9. Глава ЦТ 02 - Месо и други клаонични производи за јело (4,94%);
10. Глава ЦТ 12 – Зрневље, сјеме, плодови, сточна храна и сл. (4,71%);

Укупно: 73,65%

У 2010. години наведених десет група пољопривредних производа по главама ЦТ 1-24 учествују са 73,65% у укупном дефициту пољопривредних производа.

Табела 36. Учешће у дефициту пољопривредних производа по регионима (милиони КМ)

Регион	2009		2010		Раст/пад у %
	Дефицит	Учешће	Дефицит	Учешће	
ЕУ	-665,23	34,54%	-617,2	31,70%	-7,22%
СЕФТА	-892,29	46,33%	-958,12	49,21%	7,38%
ЕФТА	-0,95	0,05%	1,05	-0,05%	-210,53%
УоСТ	-36,22	1,88%	-22,01	1,13%	-39,23%
Остале земље	-331,42	17,21%	-350,85	18,02%	5,86%
Укупно	-1.926,12	100%	-1.947,13	100%	1,09%

Извор: Агенција за статистику БиХ

* Земље Уговора о слободној трговини (Турска)

** Пољопривредни производи су разврстани у складу са WTO класификацијом

Највеће учешће у дефициту пољопривредних производа имају чланице Споразума СЕФТА 2006, готово 50%, које су најзначајнији спољнотрговински партнер БиХ када је у питању трговина пољопривредним производима.

У 2009. и 2010. години, дефицит пољопривредних производа биљежи пад у робној размјени са ЕУ (7,22%) захваљујући знатно већем расту извоза од увоза, међутим дефицит у робној размјени пољопривредним производима са СЕФТА-ом је забиљежио раст од 7,38%.

Робна размјена БиХ пољопривредним производима по регионима

У укупној бх. размјени пољопривредним производима у 2010 .години највеће учешће имају земље потписнице СЕФТА-е (52,30%), те чланице ЕУ (32,46%). У укупном бх. извозу пољопривредних производа потписнице СЕФТА-е учествују са 57,21%, а чланице ЕУ са 33,66%. У укупном бх. увозу пољопривредних производа потписнице СЕФТА-е учествују са 51,12%, а чланице ЕУ са 32,17%.

Табела 37. Робна размјена пољопривредним производима по регионима за 2010. годину (милиони КМ)

Регион	ИЗВОЗ	% у укупном извозу	УВОЗ	% у укупном увозу	Покривеност (%)	ОБИМ	% у обиму	Дефицит
ЕУ	206,63	33,66%	823,83	32,17%	25,08%	1.030,46	32,46%	-617,20
СЕФТА	351,16	57,21%	1.309,28	51,12%	26,82%	1.660,43	52,30%	-958,12
ЕФТА	4,77	0,78%	3,72	0,15%	128,21%	8,48	0,27%	1,05
УоСТ*	31,21	5,08%	53,21	2,08%	58,64%	84,42	2,66%	-22,00

Остатак свијета	20,04	3,26%	370,89	14,48%	5,40%	390,93	12,31%	-350,85
Укупно	613,8	100%	2.560,93	100%	23,97%	3.174,73	100%	-1.947,13

Извор: Агенција за статистику БиХ

* Земље Уговора о слободној трговини (Турска)

** Пољопривредни производи су разврстани у складу са WTO класификацијом

Табела 38. Увоз пољопривредних производа у БиХ по регионима (2008-2010) (милиони КМ)

Регион	2008		2009			2010		
	УВОЗ	% учешћа	УВОЗ	% учешћа	Раст/Пад у %	УВОЗ	% учешћа	Раст/Пад у %
ЕУ	956,71	36,09%	798,29	33,30%	-16,56%	823,83	32,17%	3,20%
СЕФТА	1.254,54	47,33%	1.197,50	49,95%	-4,55%	1.309,28	51,12%	9,33%
ЕФТА	4,52	0,17%	4,04	0,17%	-10,73%	3,72	0,15%	-7,89%
УоСТ*	58,81	2,22%	55,02	2,30%	-6,44%	53,21	2,08%	-3,29%
Остатак свијета	376,15	14,19%	342,38	14,28%	-8,98%	370,89	14,48%	8,33%
Укупно	2.650,73	100%	2.397,23	100%	-9,56%	2.560,93	100%	6,83%

Извор: Агенција за статистику БиХ

* Земље Уговора о слободној трговини (Турска)

** Пољопривредни производи су разврстани у складу са WTO класификацијом

Наведени подаци показују да је у 2010. години, у односу на 2009. годину, забиљежен раст увоза пољопривредних производа из земаља ЕУ од 3,20% и из земаља потписница Споразума СЕФТА-е такође је забиљежен раст од 9,33%. Увоз пољопривредних производа је пао из земаља потписница ЕФТА-е за 7,89% и из Турске за 3,29% у 2010. години у односу на 2009. годину, док је увоз из остатка свијета порастао за 8,33%.

Увоз пољопривредних производа по регионима (2008-2010) (милиони КМ)

Графикон 24. Увоз пољопривредних производа по регионима за период 2008-2010

У укупном бх. увозу пољопривредних производа у 2010. години највеће учешће остварују: Остале цигарете које садрже дуван учествују са 117,69 милиона КМ или 0,86% (глава 24), Пиво добијено од салда у боцама учествује са 114,26 милиона КМ или 0,84% (глава 22), те остала пшеница и суражица учествује са 113,86 милиона КМ или 0,84% (глава 10).

У укупном бх. увозу пољопривредних производа из ЕУ у 2010. години највеће учешће остварују: Остала пшеница и суражица учествује са 77,53 милиона КМ или 1,24% (глава

10), Прехрамбени производи који нису споменути нити укључени на другом мјесту, концентрати бјеланчевина и текстуриране бјеланчевинасте материје без садржаја млијечних масти, сахарозе, изоглукозе, глукозе или скроба, или с масеним удјелом мањим од 1,5% млијечне масти, 5% сахарозе или изоглукозе, 5% глукозе или скроба учествују са 32,67 милиона КМ или 0,52% (глава 21), те остала сирова уља учествују са 28,28 милиона КМ или 0,45% (глава 15).

У укупном бх. увозу пољопривредних производа из земаља потписница СЕФТА-е Споразума у 2010. години највеће учешће остварују: Пиво добијено од салда у боцама учествује са 100,42 милиона КМ или 2,73% (глава 22), Остале цигарете које садрже дуван учествују са 95,58 милиона КМ или 2,59% (глава 24), те Воде, укључујући минералне воде и газирание воде, са додатним шећером или другим сладилима или аромама, које не садрже производе из тарифних бројева 0401 до 0404 или масти добијене од производа из тарифних бројева 0401 до 0404 учествују са 43,80 милиона КМ или 1,19% (глава 22).

У укупном бх. увозу пољопривредних производа из земаља потписница ЕФТА-е Споразума у 2010. години највеће учешће остварују: Остала брашна и крупице од горушице, припремљена горушица (сенф) са учешћем од 1,04 милиона КМ или 1,07% (глава 21), те остале цигарете које садрже дуван учествују са 555,00 хиљада КМ или 0,57% (глава 24).

У укупном бх. увозу пољопривредних производа из земаља потписница Уговора о слободној трговини (Турска) у 2010. години највеће учешће остварују: парадајз, свјеж или расхлађен са учешћем од 5,40 милиона КМ или 1,42% (глава 07), лимуни учествују са 3,94 милиона КМ или 1,04% (глава 08), те кукуруз обичан хибридни учествује са 3,18 милиона КМ или 0,84% (глава 10).

У укупном бх. увозу пољопривредних производа из остатка свијета у 2010. години највеће учешће остварују: шећер од шећерне трске, за рафинирање од 108,37 милиона КМ или 3,38% (глава 17), кафа, непржена са кофеином учествује са 55,43 милиона КМ или 1,73% (глава 09), те уљане погаче и остали крути остаци добијени при екстракцији уља од соје, немљевени, мљевени или пелетирани учествују са 43,00 милиона КМ или 1,34% (глава 23).

Табела 36. Извоз пољопривредних производа из БиХ по регионима (2008-2010) (милиони КМ)

Регион	2008		2009			2010		
	ИЗВОЗ	% учешћа	ИЗВОЗ	% учешћа	Раст/пад у %	ИЗВОЗ	% учешћа	Раст/пад у %
ЕУ	130,16	29,42%	133,06	28,24%	2,22%	206,63	33,66%	55,30%
СЕФТА	293,9	66,42%	305,21	64,79%	3,85%	351,16	57,21%	15,05%
ЕФТА	2,94	0,66%	3,08	0,65%	4,95%	4,77	0,78%	54,66%
УоСТ*	5,73	1,30%	18,8	3,99%	227,96%	31,21	5,08%	65,96%
Остатак свијета	9,72	2,20%	10,96	2,33%	12,68%	20,04	3,26%	82,92%
Укупно	442,45	100%	471,11	100%	6,48%	613,8	100%	30,29%

Извор: Агенција за статистику БиХ

* Земље Уговора о слободној трговини (Турска)

** Пољопривредни производи су разврстани у складу са WTO класификацијом

Према подацима извоза за 2010. у односу на 2009. годину, забиљежен је раст извоза пољопривредних производа у свим регијама.

Наведени подаци показују да је у 2010. години, у односу на 2009. годину, забиљежен значајан раст извоза пољопривредних производа у земље ЕУ од 55,30%, у земље

потписнице Споразума СЕФТА забиљежен је раст од 15,05%. Забиљежен је значајан раст извоза пољопривредних производа у земље потписнице ЕФТА-е од 54,66%, а у Турску је порастао извоз за 65,96%. Извоз пољопривредних производа у остатак свијета је порастао за 82,92% у 2010. години у односу на 2009. годину.

Графикон 25. Извоз пољопривредних производа по регионима за период 2008-2010

У укупном бх. извозу пољопривредних производа у 2010. години највеће учешће остварују: Сирове крупне и ситне говеђе коже са длаком или без длаке, цијепане или нецијепане, цијеле коже, масе по кожи веће од 16 кг, *влажно сољене* са 45,70 милиона КМ или 0,64% (глава 41), Бијели шећер учествује са 41,88 милиона КМ или 0,59% (глава 17), Остала сирова уља са учешћем од 38,25 милиона КМ или 0,54% (глава 15), те Млијeko и павлака, неконцентровани и без додатног шећера или других сладила, до укључно 3% масених масти у оргиналним паковањима нето садржаја до укључно 2 литре, учествују са 30,90 милиона КМ или 0,44% (глава 04).

У укупном бх. извозу пољопривредних производа у ЕУ у 2010. години највеће учешће остварују: Сирове крупне и ситне говеђе коже са длаком или без длаке, цијепане или нецијепане, цијеле коже, масе по кожи веће од 16 кг, *влажно сољене* са 43,45 милиона КМ или 1,12% (глава 41), Бијели шећер учествује са 32,00 милиона КМ или 0,83% (глава 17), Сирове крупне и ситне говеђе коже са длаком или без длаке, цијепане или нецијепане, цијеле коже, масе по кожи не веће од 8 кг кад су суве, од 10 кг кад су суво сољене или од 16 кг кад су свјеже, *влажно сољене* или друкчије конзервисане, *влажно сољене* са 21,04 милиона КМ или 0,54% (глава 41), Остала сирова уља са учешћем од 11,81 милион КМ или 0,31% (глава 15).

У укупном бх. извозу пољопривредних производа у земље потписнице СЕФТА-е Споразума у 2010. години највеће учешће остварују: Млијeko и павлака, неконцентрисани и без додатног шећера или других сладила, до укључно 3% масених масти у оргиналним паковањима нето садржаја до укључно 2 литре са 30,90 милиона КМ или 1,21% (глава 04), Остала сирова уља учествују са од 26,44 милиона КМ или 1,04% (глава 15), те Остали припремљени или конзервирани производи од меса, других клаоничких производа или крви учествују са 19,37 милиона КМ или 0,76% (глава 16).

У укупном бх. извозу пољопривредних производа у земље потписнице ЕФТА-е Споразума у 2010. години највеће учешће остварују: мјешавине поврћа са 869,69 хиљада КМ или 0,52% (глава 20), тврда пшеница 825,62 хиљада КМ или 0,49% (глава 10), те малине које учествују са 583,94 хиљаде КМ или 0,35% (глава 08).

У укупном бх. извозу пољопривредних производа у земље потписнице Уговора о слободној трговини (Турска) у 2010. години највеће учешће остварују: Остала пшеница и суражица са учешћем од 14,81 милион КМ или 18,13% (глава 10), Жути кукуруз учествује

са 5,58 милиона КМ или 6,84% (глава 10), те Ољуштени љешњаци са учешћем од 2,44 милиона КМ или 2,98% (глава 08).

У укупном бх. извозу пољопривредних производа у Остатак свијета у 2010. години највеће учешће остварују: краве за клање са учешћем од 2,92 милиона КМ или 0,68% (глава 01), шљиве учествују са 2,40 милиона КМ или 0,56% (глава 08), те јаја од остале перади са учешћем од 2,06 милиона КМ или 0,48% (глава 04).

Размјена пољопривредним производима са Хрватском и Србијом

Најзначајнији спољнотрговински партнери БиХ када је у питању трговина пољопривредно-прехранбеним производима су Хрватска и Србија.

Увоз из Хрватске је у 2010. години представљао 24% укупног увоза пољопривредних производа, док је извоз у Хрватску у 2010. години чинио 28% укупног извоза пољопривредно-прехранбених производа БиХ.

Учешће увоза пољопривредних производа из Србије у 2010. години је на истом нивоу као са Хрватском од 24% и повећано је у односу на 2009. годину (21%), међутим учешће извоза пољопривредних производа БиХ у Србију је знатно ниже и износи 15% и смањено је у односу на 2009. годину када је износило 18%.

Робна размјена са Хрватском

Табела 37. Укупна размјена пољопривредним производима са Хрватском (милиони КМ)

ОПИС	2008	2009	2010	Раст/пад 2009/2008	Раст/пад 2010/2009
Увоз из Хрватске	625,36	595,83	609,73	-4,72%	2,33%
Извоз у Хрватску	153,48	154,41	171,72	0,61%	11,21%
Дефицит	-471,88	-441,42	-438,01	-6,46%	-0,77%
Покривеност	24,54%	25,92%	28,16%	5,59%	8,68%

Извор: Агенција за статистику БиХ

* Пољопривредни производи су разврстани у складу са WTO класификацијом

Увоз пољопривредних производа из Хрватске у 2010. години износи 609,73 милиона КМ, те је већи за 2,33% у односу на претходну годину. Извоз пољопривредних производа у Хрватску у 2010. години износио је 171,72 милиона КМ, те је у односу на претходну годину већи за 11,21%. Покривеност увоза извозом у бх. размјени пољопривредних производа са Хрватском у 2010. години је износила 28% са трендом побољшања од 2008. године (24%).

Посматрано по главама ЦТ, највеће учешће увоза пољопривредних производа из појединих глава ЦТ из Хрватске у укупном увозу БиХ истих тих производа је: Глава ЦТ 24 - Духан и производи замјене дувана (55,41%), Глава ЦТ 4 - Млијеко, птичја јаја, мед и слично (43,58%), те глава ЦТ 16 - Прерађевине од меса, риба, љускара, и слично (43,46%).

Посматрано по главама ЦТ, највеће учешће извоза пољопривредних производа из појединих глава ЦТ у Хрватску у укупном извозу БиХ истих тих производа је: глава ЦТ 13 – Шелак; гуме, смоле и остали биљни сокови (100%), глава ЦТ 22 – Пића, алкохоли и сирће (69,81%), те глава ЦТ 19 – Производи на бази житарица, млијека и слично (53,26%).

Робна размјена са Србијом

Табела 38. Укупна размјена пољопривредним производима са Србијом (милиони КМ)

ОПИС	2008	2009	2010	Раст/пад 2009/2008	Раст/пад 2010/2009
Увоз из Србије	547,27	514,05	603,07	-6,07%	17,32%
Извоз у Србију	81,00	83,98	90,65	3,68%	7,94%
Дефицит	-466,27	-430,07	-512,42	-7,76%	19,15%
Покривеност	14,80%	16,34%	15,03%	10,38%	-7,99%

Извор: Агенција за статистику БиХ

* Пољопривредни производи су разврстани у складу са *WTO* класификацијом

Увоз пољопривредних производа из Србије у 2010. години износио је 603,07 милиона КМ, те је у односу на претходну годину већи за 17,32%. Извоз пољопривредних производа у Србију у 2010. години износио је 90,65 милиона КМ, те је у односу на претходну годину већи за 7,94%.

Покривеност увоза извозом пољопривредних производа са Србијом у 2010. години износила је 15% и смањена је у односу на 2009. годину (16%).

Посматрано по главама ЦТ, највеће учешће увоза пољопривредних производа из појединих глава ЦТ из Србије у укупном увозу БиХ истих тих производа је: глава 1 - Живе животиње (60,99%), глава 11 - Производи млинске индустрије; скроб, и слично (51,40%), те Глава 19 - Производи на бази житарица, млијека, и слично (42,26%).

Посматрано по главама ЦТ, највеће учешће извоза пољопривредних производа из појединих глава ЦТ у Србију у укупном извозу БиХ истих тих производа је: глава 23 - Остаци и отпаци прехранбене индустрије и слично (64,01%), глава 03 - Рибе, љускари, мекушци и слично (39,01%), те глава 18 - Какао и производи од какаоа (39,00%).

ИНТЕГРАЦИЈЕ И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Приближавање ЕУ (ССП, Европско партнерство)

Испуњавање обавеза у циљу стицања услова за чланство БиХ у ЕУ, је и у 2010. години представљало један од најважнијих циљева спољне политике БиХ, што је потврдио и СМ БиХ својом Одлуком о покретању иницијативе за приступање БиХ ЕУ (1999.), као и Парламентарна скупштина БиХ Резолуцијом о европским интеграцијама и Пакту стабилности за Југоисточну Европу (1999.).

Процесом стабилизације и придруживања за БиХ и остале земље Западног Балкана створени су услови за пуноправно чланство у ЕУ.

Кључни инструмент Процеса стабилизације и придруживања је Споразум о стабилизацији и придруживању. Потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању БиХ остварила је с ЕУ први уговорни однос, којим јој се потврђује статус потенцијалног кандидата за чланство у ЕУ. На тај начин БиХ ушла је у прву фазу Процеса стабилизације и придруживања, која са собом носи низ обавеза. Те обавезе морају бити испоштоване у задатим роковима, да би што прије остварила статус кандидата за чланство и започела преговоре о приступању ЕУ, односно пуноправном чланству.

Споразум о стабилизацији и придруживању потписан је 16. јуна 2008. године у Луксембургу. Потписивању је претходило парафирање 4. децембра 2007. године у Сарајеву, те преговори о Споразуму вођени од новембра 2005. до децембра 2006. године.

С правног аспекта Споразум је закључен између БиХ и Европске заједнице и њихових држава чланица и њиме се уређују односи унутар сва три стуба ЕУ: Европске заједнице, Заједничке вањске и безбједносне политике и Сарадње у правосуђу и унутрашњим пословима. Мјешовитог је карактера, а то значи да су за поједине области дијелом одговорне државе чланице, а дијелом и ЕУ. Има тежину међународног уговора и, у односу на домаће законодавство, његове одредбе имају директну примјену и директан учинак. Примарни циљ Споразума је формално придруживање БиХ ЕУ у одређеном транзиционом периоду (шест година), током којег ће БиХ постепено прилагођавати своје законодавство са најзначајнијим стандардима и правилима унутрашњег тржишта ЕУ.

Текст Споразума подијељен је на десет глава:

- Општи принципи;
- Политички дијалог;
- Регионална сарадња;
- Слободно кретање робе;
- Кретање радника, пословно настањивање, пружање услуга, кретање капитала;
- **Усклађивање закона, спровођење закона и правила конкуренције;**
- Правда, слобода и безбједност;
- Политике сарадње;
- Финансијска сарадња;
- Институционалне, опште и завршне одредбе.

Осим наведених глава, Споразум о стабилизацији и придруживању чини седам анекса и седам протокола. Анексима и протоколима прецизирају се обавезе у погледу трговине појединим врстама производа (временски распоред укидања или постепеног смањивања царина на индустријске, пољопривредне и прерађене пољопривредне производе, рибу и рибље производе, те вино и алкохолна пића). Поред тога, детаљно се регулишу обавезе БиХ у погледу државне помоћи (Протокол 4), копног саобраћаја (Протокол 3), пословног настањивања и финансијских услуга (Анекс VI), заштите права интелектуалног власништва (Анекс VII), узајамне административне помоћи у вези са царинским питањима (Протокол 5) и рјешавањем спорова (Протокол 6).

Споразумом о стабилизацији и придруживању успоставља се институционална структура за праћење његовог спровођења, а чине је: Савјет за стабилизацију и придруживање, Одбор за стабилизацију и придруживање са подборима и Парламентарни одбор за стабилизацију и придруживање. Та тијела ће се основати и постати оперативни након ратификовања Споразума. Споразум ступа на снагу након потврђивања односно ратификовања у Парламентарној скупштини БиХ, Европском парламенту и у државама чланицама ЕУ.

До момента објављивања овог извјештаја све земље чланице ЕУ су ратификовале ССП. Ступању на снагу Споразума, претходиће усвајање одговарајуће одлуке Савјета ЕУ. До тада, на снази је Привремени трговински споразум који је дио ССП-а и који највећим дијелом регулише питања трговине и транспорта између БиХ и ЕУ. Према одредбама Привременог споразума-Глава IV (институционалне, опште и завршне одредбе) успостављен је, међу осталих пет и Привремени под-одбор за пољопривреду и рибарство који чини заједнички орган представника власти БиХ и представника Европске комисије. У марту 2010. године у Сарајеву је одржан други састанак Привременог пододбора на којем су БиХ представници представили напредак у погледу преузимања законодавства ЕУ у законодавство БиХ у области пољопривреде и руралног развоја, безбједности хране, заштите здравља биља и ветеринарства, односно напредак у погледу испуњавања обавеза из Европског партнерства и ССП/Привременог споразума у периоду март 2009 – март 2010. година.

Генерална препорука представника Европске комисије која је проистекла на овом састанку је да се процес испуњавања обавеза ССП/ПС и процес презимања и имплементације законодавства ЕУ мора интензивирати у предстојећем периоду, те да је неопходно јачати како веретикалну тако и хоризонталну координацију.

Праћење обавеза и њихова реализација, у 2010. години се спроводила кроз рад и редовно састајање Радне групе за европске интеграције која је основана Одлуком пододбора, СМ БиХ је на 82. сједници одржаној 02.04.2009.

Трговинске политике

Приступање Свјетској трговинској организацији

БиХ је у 2010. години наставила са усаглашавањем закона о трговини у складу са захтјевима Свјетске трговинске организације (WTO) те остварила значајан напредак у овом пољу. Одржан је састанак радне групе WTO о приступању БиХ овој организацији, у оквиру којег је БиХ одговорила на сет питања постављених од стране земаља чланица.

Преговори о чланству БиХ у Свјетској трговинској организацији, укључујући и дио који се односи на домаћу подршку у пољопривреди ће бити настављени и у 2011. години.

Споразум СЕФТА 2006

Споразум о измјени и приступању Централноевропском споразуму о слободној трговини (СЕФТА) је за БиХ ступио на снагу 22. новембра 2007. године. Он представља мултилатерални споразум о слободној трговини у регионалном смислу, али и припрему за даље евроатланске интеграције цијелог региона.

У 2010. години Србија је преузела предсједавање Споразумом СЕФТА 2006, те Подбором за пољопривреду и СПС од Црне Горе, која је предсједавала истим у 2009. години. Трећи састанак Пододбора за пољопривреду и СПС је одржан у Београду 31. маја и 1. јуна 2010. године. Том приликом Стране су извјестиле о смањењу трговине и размијениле информације о пољопривредним и трговинским политикама. Размјена информација о искориштености квота је показала да су оне само дјелимично искориштене.

Све стране су се сложили да треба учинити све како би се обезбиједило парафирање и потписивање Додатног протокола везаног за даљу либерализацију трговине пољопривредним производима. У складу са чланом 10. Споразума, прва рунда преговора о либерализацији одржана је у Бриселу 27. и 28. јануара 2009. године, док је друга рунда преговора одржана у Подгорици 07. априла 2009. године. Током ове двије рунде преговора договорен је висок ниво либерализације између СЕФТА потписница. Да би постигнути договори ступили на снагу било је неопходно да прије тога буду парафирани и потписани измијењени Анекс 3 и Додатни протокол. На састанку Заједничког одбора, 29. октобра 2009. године, договорено је да ће имплементација резултата преговора о либерализацији у пољопривредној трговини започети не касније од 1. јула 2010. године. Стране су размијениле и информације о санитарном, фитосанитарном и ветеринарском законодавству у контексту приближавања одговарајућем законодавству ЕУ. БиХ је већ скоро у потпуности либерализовала своју трговину у оквиру СЕФТА-е 2006, гдје је остао само одређен број тарифних линија са Албанијом које нису либерализоване.

Први СПС експертски састанак за фитосанитарна питања СЕФТА Страна је одржан 7. октобра 2010. године у Сарајеву, у организацији Управе БиХ за заштиту здравља биља (МСТЕО БиХ) и Секретаријата СЕФТА-е. Састанку су присуствовали представници фитосанитарних управа и инспектората БиХ, Албаније, Хрватске, Црне Горе и Србије. Стране су договориле редовну размјену информација о измјенама и допунама законодавства и истакле важност одржавања редовних консултација и чешћих састанака у будућности. Стране су поздравиле иницијативу за закључивање билатералних или мултилатералних уговора о усклађеном радном времену граничних фитосанитарних инспекција у оквиру СЕФТА региона.

У новембру 2011. године, поводом СЕФТА седмице 2010. у Београду, осам потписница СЕФТА 2006 Споразума је покренуло "СЕФТА Трговински Портал". Нови on-line Трговински Портал садржава све релевантне и практичне информације за трговину са Странама у споразуму о слободној трговини "СЕФТА 2006". Дизајниран као јединствена тачка за приступ релевантним информацијама свих осам СЕФТА Страна, Портал укључује образложење сваке фазе трговинских процедура. Он не само да даје листу већ и нуди on-line релевантне документе које су компанијама потребне за увоз или извоз робе. Језичке баријере, које често компликују процес добијања трговинских информација, су превазиђене нуђењем информација на свим службеним језицима и на енглеском језику. Портал ће повећати транспарентност прописа и формалности које се односе на трговину у региону. У том смислу, његова сврха је да олакша регионалну трговину кроз укидање нецаринских баријера. Новој on-line алатки под називом "СЕФТА Трговински Портал" може се приступити на следећој адреси <http://www.ceftatradeportal.com>.

Планирање и координација међународне помоћи у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја у БиХ

Активности на планирању и координацији међународне помоћи у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја до краја 2008. године вођене су од стране Делегације Европске комисије у БиХ. У МСТЕО БиХ од 2007. године кадровски је ојачан Сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја и у 2009. години он преузима водећу улогу планирању и координацији средстава у складу са стратешким приоритетима сектора. На основу предвиђених активности из дјелокруга рада Министарства и у циљу реализације мјере 1.8. Првог приоритетног продручја Оперативног програма БиХ за пољопривреду, исхрану и рурални развој у БиХ, формирана је Радна група за планирање и координацију међународне помоћи у сектору. Радну групу чине представници ентитетских министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду, шумарство и водопривреду БД БиХ, те представници задружних савеза БиХ, РС и Ф БиХ.

Група има задатак да систематски прати програмирање и реализацију помоћи, прикупља запажања о свим релевантним партнерима, ажурира базе података о међународној помоћи и планира одржавање донаторских састанака. Представници институција имају значајну улогу у програмирању и имплементацији пројеката и програма међународне помоћи. Кроз активно учествовање у раду управних одбора имају и управљачку улогу.

У 2010. години Радна група је, у организацији МСТЕО БиХ одржала три састанка. На састанку који је одржан у мају 2010. године закључено је да се у рад ове групе укључе представници Агенције за безбједност хране БиХ, Управе БиХ за заштиту здравља биља, Канцеларија за ветеринарство БиХ, Министарства финансија и трезора БиХ, Дирекције за европске интеграције БиХ и Агенције за унапређење страних инвестиција БиХ.

Координација рада донатора у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја

У циљу представљања својих активности, размјене информација и побољшања сарадње између институција БиХ и међународних донатора у 2010. години у организацији МСТЕО БиХ – Сектора пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја, 20.10.2010. године одржан је састанак информисања донатора.

На састанку су, поред представника надлежних институција из БиХ, били присутни представници билатералних и мултилатералних донатора - Делегација европске уније у БиХ, Амбасада Републике Чешке у БиХ, Амбасада Краљевине Шведске/SIDA, Амбасада Краљевине Холандије, Амбасада Италије/Италијанска кооперација за развој, Свјетске банке, Европске развојне банке (EBRD), USA/USAID, Амбасаде Велике Британије/EPIC и Шпаније/AECID.

Циљ састанка је био да се донатори информишу о стању у сектору и да се обезбиједи ефикасна координација између донатора и БиХ власти, као и да се дају смјернице за будућу финансијску помоћ који је у директној вези са БиХ Стратешким планом за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој.

Преглед текућих програма и пројеката у 2010. години

У 2010. години у сектору пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја БиХ се имплементирало или се почело са имплементацијом програма и пројеката у цјелокупној вриједности од 65.369.848 ЕУР или 127.863.423 КМ

Структуру овог износа чине, без обзира на динамику повлачења средстава: бесповратна међународна помоћ (грантови), кредитна задужења (Свјетска банка, IFAD), као и средства којима корисници суфинансирају донаторске програме и пројекте.

У циљу реализације планираних активности и остваривања напретка у развоју сектора пољопривреде у БиХ се, према прикупљеним подацима, имплементира 25 пројеката. Кључне пројекте представљају: Пројект Свјетске банке Пољопривреда и рурални развој (ARDP) и пројекти финансирани средствима предприсупне помоћи ЕУ (IPA).

Пројекат пољопривреде и руралног развоја за БиХ (ARDP)

Пројекат пољопривреде и руралног развоја (финансиран кредитом Свјетске банке) ефикасан од 26.02.2008. године.

Циљ Пројекта пољопривреде и руралног развоја је да кредитно подржи БиХ у процесу јачања капацитета институција на државном и ентитетском нивоу за пружање дјелотворнијих и ефикаснијих пољопривредних услуга и програма подршке, те такође да пружи значајан допринос да БиХ што прије постане подобна за средства подршке у оквиру IPARD-а. Пројекат подржава развој из пољопривредног информационог система, као и изградњу институционалних капацитета у пољопривреди и руралном сектору,

укључујући јачање ветеринарства на државном нивоу, исправности животних намирница, фитосанитарне услуге, капацитете пољопривредне инспекције, те пољопривредне услужне дјелатности. Осим наведеног, пројекат подржава развој појачаних програма подршке из пољопривреде и развој руралних средина у складу са условима ЕУ IPARD, укључујући јачање програма развоја планирања и координације руралних подручја, система за осигуравање плаћања развоја руралних области, те повећање инвестиционих грантова за циљне потребе и подручја.

Имплементација пројекта планирана је у периоду од 01.10.2007. до 31.06.2012. године. Пројекат се финансира из IDA кредита у укупној суми од 21 милион америчких долара. Рок отплате кредита је 20 година са гресе периодом од 10 година. Задужење по кредитним средствима прихватиле су владе ентитета у односу 52% Влада ФБиХ и 48% Влада РС. Додатно, учешће БиХ у овом пројекту износи 9,19 милиона америчких долара, док грант средства добијена од SIDA-е износи 6 милиона америчких долара. С тога, укупан износ средстава пројекта кредит, грант и домаћа контрибуција износи 36,19 милиона америчких долара. Предвиђена динамика трошења пројектних фондова по годинама имплементације је 15%-35%-60%-80%-100%, с тим да је према процјени задње Мисије СБ досад укупно потрошено око 22% алоцираних фондова.

Сложено институционално и политичко окружење, првенствено непостојање договора у вези модела система за плаћање у БиХ, резултирале су ниским постотком искориштавања средстава кредита и преусмјеравањем средстава гранта за друге намјене.

Финансијска помоћ Европске уније

ЕУ пружа конкретно усмјерену финансијску помоћ земљама које су кандидати и потенцијални кандидати и ограничену помоћ новим државама чланицама како би подржала њихове напоре да појачају политичке, економске и институционалне реформе. Претходни програми помоћи (SAPARD, CARDS) сада су замијењени програмом под називом Инструмент предприсутне помоћи (Instrument for Pre-Accession Assistance - IPA). Све будуће активности које се односе на предприсутни период се реализују у оквиру овог програма за помоћ. Ради олакшног постизања кохерентности, а у циљу постизања бољих резултата и већег учинка расположивих средстава креиран је поједностављен оквир за вањске активности у периоду 2007-2013. година - IPA.

Инструмент предприсутне помоћи - IPA

Циљ програма IPA је да на раскршћу вањске помоћи и унутрашње политике обезбиједи конкретно усмјерену помоћ земљама које су кандидати и потенцијални кандидати за пријем у чланство ЕУ. Програм IPA је такође замишљен тако да се боље прилагоди разним циљевима и темпу напретка сваког корисника на кога се односи тако што обезбјеђује усмјерену и ефикасну подршку према датим потребама и развоју.

Да би се постигли циљеви свих земаља на најефикаснији начин, програм IPA је састављен од пет различитих компоненти. Као резултат тога све земље кориснице имају приступ мјерама које су сличне природе, али су прилагођене њиховим условима управљања и посебно су у складу с њиховом стварном политичком, економском и административном ситуацијом.

Табела 39. Компоненте програма IPA

Компоненте програма IPA	Корисници
I Помоћ у транзицији и изградња институција	Земље потенцијални кандидати и земље кандидати
II Регионална и међудржавна сарадња	
III Регионални развој	
IV Развој људских ресурса	Само земље кандидати
V Развој руралних подручја	

У случају земаља кандидата, њима ће бити доступне мјере које се односе на регионалне људске ресурсе и развој руралних подручја у оквиру компоненти под овим називима, које земљу припремају да буде дио јединствене ЕУ и за реализацију аграрну политику након пријема у ЕУ. Ово захтијева од земље да има административне капацитете и структуре које могу преузети одговорност за управљање помоћи коју добија. У случају земаља потенцијалних кандидата, такве мјере ће остати у рукама Комисије, а биће реализоване кроз основну компоненту програма, компоненту која се зове «помоћ у транзицији и изградња институција».

Приоритети сектора пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја су описани у вишегодишњем индикативном документу планирања (MIPD) за БиХ који узима у обзир средњорочну развојну стратегију и стратегију ЕУ интеграција, као и приоритете утврђене у извјештају о годишњем напретку БиХ и Европском партнерству.

Кроз прву компоненту програма IPA за 2007. годину програмирана су три пројекта у области пољопривреде, безбједности хране и руралног развоја и њихова имплементација је почела у 2009. години и наставила се и у 2010. години:

- **Јачање и хармонизација БиХ информационог система за секторе пољопривреде и руралног развоја**

Циљ овог пројекта је пружање техничке помоћи властима у БиХ да унаприједи прикупљање ажурираних и поузданих података из руралне економије и пољопривредног сектора заснованих на методологији која је стандардизована и усклађена са ЕУ, а која ће се развити током спровођења пилот пројекта за прикупљање података о пољопривредној производњи, економским перформансама на фармама и доступност тачних података из узимања узорака. Техничка помоћ ће укључивати подршку за оснивање система за прикупљање и мрежну размјену података уз извођење пилот активности у подручју пољопривредног пописа, увођења рачуноводства на фармама и имплементације пилот шеме узорковања. Вриједност пројекта 1,5 милиона евра. Почетак имплементације: септембар 2009. године. Трајање пројекта: 2 године.

- **Јачање капацитета за програмирање руралног развоја БиХ**

Сврха овог пројекта је јачање пољопривредних и капацитета за програмирање руралног развоја, те капацитета за плаћање у БиХ путем промовисања учесничког приступа одоздо према горе (bottom-up) у дизајнирању и управљању мјерама руралног развоја кроз примјену пилот активности Техничка помоћ стога ће се фокусирати на два нивоа: а) Институционално јачање за програмирање и управљање руралним развојем како би се олакшао будући приступ IPA компоненти V - Рурални развој, када он постаје доступан БиХ, и б) Развој капацитета на локалном нивоу за спровођење пилот мјера руралног развоја уз ангажовање локалних акционих група. Вриједност пројекта 1 милион евра. Почетак имплементације: септембар 2009. године. Трајање пројекта: 2 године.

- **Подршка успостави и јачању БиХ легислативе у области хране**

Трајање: септембар 2009 – септембар 2011. (24 мјесеца); Крајњи корисници овог пројекта су потрошачи који ће имати користи од побољшаних контрола хране и побољшане примјене сигурносних стандарда. Вриједност пројекта 1 милион евра. Краткорочни циљеви су: ојачати капацитете Агенције за безбједност хране БиХ, ојачати капацитете лабораторија и инспекцијских служби у ветеринарској и фитосанитарној области, развити лабораторијске процедуре и методологије у складу са прописима ЕУ. Средњорочни циљ: Припремити услове и стандарде за одобравање објеката који послују са храном у складу са захтјевима ЕУ. Главни корисник је Агенција за безбједност хране БиХ, Министарство, Канцеларија за ветеринарство БиХ, Управа БиХ за заштиту здравља биља, Инспекцијске службе (фитосанитарна, пољопривредна, ветеринарска, санитарна и инспекција за јавно здравство), Министарство цивилних послова БиХ, субјекти у пословању са храном, пољопривредници и невладин сектор. Овај пројекат треба да

обезбиједи ефикасну имплементацију легислативе у области безбједности хране кроз јачање људских ресурса како би се омогућио високи ниво безбједности хране и повећала конкурентност босанско-херцеговачких пољопривредних производа, како на домаћем тако на страном тржишту, а све ово примјењујући ЕУ стандарде безбједности хране.

Пројекти из програма IPA 2008, 2009. и 2010.

У процесу програмирања за средства из програма IPA, у области пољопривреде и руралног развоја кандидовани су и одобрени сљедећи пројекти:

1. IPA 2008. „Изградња капацитета у аграрној политици и припрема БиХ за приступ IPA програму Руралног развоја (IPA RD)“ - 2,5 милиона евра
2. IPA 2009. „Развој пољопривредног тржишног информационог система (AMIS) и система за идентификацију земљишних парцела (LPIS)“ – 3,4 милиона евра
3. IPA 2010. „Пилот подршка мјерама IPARD типа у БиХ“ – 3 милиона евра

За средства из ових програма потписан је Оквирни споразума, али њихова имплементација још није почела. Сложено институционално и политичко окружење, првенствено непостојање договора у вези модела система за плаћање у БиХ, одгодиле су почетак спровођења одобрених пројеката под 1. и 3.

Предвиђено је да се почетком 2011. године започне са имплементацијом једне компоненте пројекта из IPA 2008 и то оне која представља техничку помоћ УзЗЗБ БиХ. Главни циљ пројекта је успостављање интегрисане националне фитосанитарне службе способне да креира и имплементира политику здравља биља БиХ у складу са ЕУ законодавством, међународним обавезама и стандардима у овој области.

Такође, при Сектору пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја МСТЕО БиХ, почетком 2011. године започеће имплементација компоненте из IPA 2009 „Припрема IPARD секторских анализа у БиХ.

Инструмент техничке помоћи Европске комисије - TAIEХ

TAIEХ - Technical Assistance and Information Exchange - TAIEХ је техничка помоћ и инструмент за размјену информација у оквиру Генералног директората за проширење Европске комисије. Циљ TAIEХ-а је да земљама новим чланицама ЕУ, земљама у процесу приступања, земљама кандидатима и земљама Западног Балкана пружи краткорочну техничку помоћ у складу са општим циљевима политика Европске комисије, у пољу приближавања, аплицирања и увођења ЕУ легислативе.

У БиХ је током 2010. године у областима пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја одржано 4 TAIEХ радионице, 5 студијских путовања и 1 експертска мисија. Корисници су обука су представници МСТЕО БиХ, представници министарстава пољопривреде ентитета, Одјелјења за пољопривреду БД БиХ, АЗБХ БиХ, УзЗЗБ БиХ, КЗВ БиХ и представници других институција и организација чији је рад непосредно везан за област пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја (ветеринарски инспектори, лабораторијско особље итд.).

Радионице, студијска путовања и експертска мисија су организовани од стране корисника и у сарадњи са TAIEХ канцеларијом из Брисела.

Пољопривреда и рурални развој

- Студијско путовање у Аустрију „Organic Food Production“

Безбједност хране

- Радионица “Вишегодишњи контролни планови“ у организацији Агенције за безбједност хране
- Радионица “Узорковање и анализа у сврху службене контроле контаминаната у хране”
- Семинар о декларисању хране
- Студијско путовање „Workshop on feed safety, marketing and use of feed”, Бугарска
- Студијско путовање „Прехрамбени адитиви– употреба и контрола у Ирској“

Ветеринарство

- Експертска мисија за оцјену и припрему упутства за успјешно увођење стандарда ISO 17025 у ветеринарским лабораторијама;
- Радионица за израду плана хитних мјера за класичну свињску кугу;
- Радионица о Директиви 2006/88 Европског Парламента и Савјета о условима у погледу здравља водених животиња и њихових производа и превенцији и контроли одређених болести водених животиња.

Заштита здравља биља

- Студијско путовање – Инспекција заштите здравља биља у земљи поријекла и земљи пошиљаоцу производа, Словенија
- Студијско путовање – Званичне контроле и праћење болести кромпира, Француска

Инструмент техничке помоћи SIGMA OECD/EU

Службеници МСТЕО БиХ, МПШВ РС и ФМПВШ су корисници програма “Стратешко планирање и развој јавних политика“. Током 2010. године спроведена је друга фаза програма којег имплементира UNDP кроз радионице, рад са ментором и студијска путовања.

Овај пројекат се састоји од три компоненте:

1. Управљање јавним финансијама,
2. Компонента стратешког планирања и
3. Компонента развоја јавних политика.

UNDP, Владе Холандије и Норвешке, те Делегације Европске комисије у БиХ финансијски подржава овај програм јачања институционалних капацитета за стратешко планирање, аналитички рад и управљање јавним ресурсима, као и јачање веза између планирања и буџетирања министарстава на државном и ентитетским нивоима.

Билатерални и мултилатерални програми и пројекти међународне помоћи

У БиХ се имплементирају и други програми и пројекти међународне помоћи за сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја. Према подацима које располаже Министарство у 2010. години они су били финансирани од стране билатералних донатора: Шведска/SIDA, USA/USAID, Италија/IC, UK/DFID, Јапан/JICA, Норвешка, Холандија, Шпанија/AECID, Швајцарска/SDC/SECO, Република Чешка/CzDA и мултилатерални донатори: EBRD, UNDP и Свјетска банка и FAO.

У реализацији програма и пројеката учествовало је више агенција за имплементацију: Италијанска кооперација за развој, НВО ACS, НВО CEFA/COSPE/ARCS, НВО CESVI, НВО UCODEP/CEFA, НВО Re.Te./CESVI, НВО OXFAM, НВО IPERRA, EPIC, JICA, USAID, SIDA, Јединице за имплементацију пројеката (PIU).

Значајно је нагласити да су Република Словенија и Република Чешка, у својим стратегијама развојне сарадње, предвидјеле средства развојне помоћи за БиХ. Кроз имплементацију програма и пројеката који се заснивају на принципима партнерства, ефикасности и транспарентности, ове двије земље су се укључиле у заједницу активних донатора у БиХ.

Насупрот томе, из заједнице донатора који су били активни у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја повукле су се Краљевина Шпанија и Швајцарска Конфедерација.

Због непостојања договора у вези модела система за плаћање у БиХ и сложеног институционалног и политичког окружења, имплементација одобрених пројеката из програма IPA 2008 и 2009 још није започела.

Осјетно је смањен интерес донатора за улагање у БиХ, а планови за наредни период су врло неизвијесни те је уочено је да су билатерални донатори, који се углавном руководе програмским циљевима својих влада, у 2010. години исказали већи интерес за стварне потребе и стратешке приоритете БиХ у области пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја.

И даље је исказана велика потреба за изградњом институционалних капацитета на свим нивоима власти као и у невладином сектору.

Стога је потребно:

- Усмјерити донаторску помоћ за израду свеобухватне стратегије за усклађивање са *acquis-ем* у области пољопривреде и руралног развоја и јачање капацитета за креирање политике на државном нивоу.
- Донаторска средства користити за успостављање структуре за спровођење компоненте IPA-е за рурални развој и припрему IPARD програма, као кључног документа за повлачење предприступних средстава намијењених руралном развоју.
- Интензивирати припреме у области пољопривреде и руралног развоја, безбједности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике уз помоћ донаторске заједнице.
- Усмјерити међународну финансијску и техничку помоћ у ефикасно спровођење законодавства у области ветеринарства, безбједности хране и фитосанитарне области ради остваривања значајнијег напретка ка достизању стандарда ЕУ у пољопривредно-прехрамбеним погонима у БиХ.

МЈЕРЕ ПОЛИТИКЕ У ПОЉОПРИВРЕДИ, ИСХРАНИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ И НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ У 2011. ГОДИНИ

Припремити Закон о органској производњи у Босни и Херцеговини.

Задужени: МСТЕО БиХ-Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлуке СМ БиХ

Статус извршења: Законска процедура

Припремити Закон о измјенама и допунама Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју Босне и Херцеговине.

Задужени: МСТЕО БиХ-Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлуке СМ БиХ

Статус извршења: Законска процедура

Израдити законом предвиђене подзаконске акте ради спровођења Закона о дувану Босне и Херцеговине.

Задужени: МСТЕО- Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлуке СМ БиХ

Статус извршења: Законска процедура

Израдити законом предвиђене подзаконске акте ради спровођења Закона о вину Босне и Херцеговине.

Задужени: МСТЕО- Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлуке СМ БиХ

Статус извршења: Законска процедура

Израдити Мапу пута за предприступни период у сектору пољопривреде и руралног развоја БиХ.

Задужени: МСТЕО БиХ-Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлуке СМ БиХ

Статус извршења: Законска процедура

Израдити акциони план за усклађено дјеловање система робних резерви у БиХ за пољопривредно-прехранбене производе.

Задужени: МСТЕО-Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој, надлежна ентитетска министарства и ентитетске Дирекције за робне резерве

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлуке СМ БиХ

Статус извршења: Законска процедура

Спровођење и стриктна примјена прописа и процедура за утврђивање царинске вриједности приликом царињења увозних роба у Босну и Херцеговину за производе: житарице, воће, поврће, млијеко и млијечни производи, месопрерађевине, мед, воду и пиво.

Задужени: Управа за индиректно опорезивање, Спољнотрговинска комора, МСТЕО-Сектор за међународне трговинске односе, ентитетски инспекторати

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Примјена прописа и процедура

Покретање процедуре за доношење заштитних мјера за одређене домаће пољопривредне и сточарске производе, посебно оних који су предмет прекомјерног увоза.

Задужени: СТК и МСТЕО-Сектор за спољнотрговинску политику и страна улагања

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Примјена прописа и процедура

Извршити неопходне измјене и допуне прописа у вези са заштитом домаће производње од прекомјерног увоза како би се поједноставиле процедуре и поступци доказивања и предлагања мјера заштите. Надлежне институције требају бити сервис у поступку.

Задужени: МСТЕО-Сектор за спољнотрговинску политику и страна улагања у сарадњи са СТК

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Законска процедура

Успоставити фитосанитарну инспекцију на основу Закона о заштити здравља биља који је у потпуности усаглашен са захтјевима ЕК, са јасно дефинисаним задацима, овлашћењима и мјерама које предузимају инспектори на нивоу ентитета и БД БиХ.

Задужени: МСТЕО-Управа БиХ за заштиту здравља биља, ентитетска министарства пољопривреде и ентитетски инспекторати.

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Законска процедура

Осигурање одговарајућих услова за инспекцијску ветеринарску контролу на граничним прелазима ради осигурања увоза здравствено исправних и квалитетних производа.

Задужени: МСТЕО-Канцеларија за ветеринарство

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Примјена прописа и процедура

Осигурање задовољавајућег здравственог статуса популације животиња у Босни и Херцеговини када се ради о болестима, појава којих има утицаја на међународну трговину у смислу забране извоза.

Задужени: МСТЕО-Канцеларија за ветеринарство БиХ у сарадњи са ентитетским министарствима пољопривреде и ентитетским инспекторатима

Задужени: МСТЕО-Канцеларија за ветеринарство

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Примјена прописа и процедура

Покренути процедуру преговарања ради потписивања уговора за међусобно признавање листе лабораторија и сертификата о квалитету у оквиру СЕФТА земаља.

Задужени: МСТЕО-Канцеларија за ветеринарство и Управа БиХ за заштиту здравља биља

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Примјена прописа и процедура

Анализирају структуру и намјену директних страних инвестиција које су пласиране у дистрибутивне ланце, и дати препоруке на основу које ће Савјет министара БиХ и Владе ентитета донијети одговарајуће одлуке.

Задужени: Спољнотрговинска комора у сарадњи са ентитетским привредним коморама, МСТЕО- Сектор за спољнотрговинску политику и страна улагања и Сектор за међународне трговинске односе, ентитетским министарствима пољопривреде и трговине те надлежним инспекторатима за израду анализе, а Министарство финансија и трезора у координацији са ентитетским министарствима финансија за реализацију.

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Законска процедура

Хармонизација подстицајних мјера-дефиниције комерцијалних фарми, утврђивање критеријума и коефицијената ради развијања јединственог система подршке у пољопривреди БиХ која је у складу са системом директних плаћања у ЕУ, усмјерити подршке на регистрована пољопривредна газдинства у циљу раздвајања тржишно оријентисаних произвођача од произвођача који производе за сопствене потребе.

Задужени: МСТЕО-Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој у координацији са ентитетским министарствима пољопривреде и Брчко Дистрикта БиХ.

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Законска процедура

Успоставити систем мониторинга и евалуације у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја, те јачати аналитичке способности у циљу детаљних анализа ефикасности спроведених стратегија, програма и мјера.

Задужени: МСТЕО- Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој у координацији са ентитетским министарствима пољопривреде и Брчко Дистрикта БиХ.

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Законска процедура

Побољшање постојећег ИТ система који користи гранична ветеринарска инспекција ради брже и ефикасније размјене информација, докумената и провјере пошилки.

Задужени: МСТЕО- Канцеларија за ветеринарство у координацији са ентитетским инспекторатима

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Примјена прописа и процедура

Приоритетно ускладити ентитетске прописе и прописе БД БиХ у складу са Законом о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ (према наведеном Закону, ентитетски закони и други прописи се требају ускладити у року од годину дана од дана ступања Закона на снагу, тј. до јуна 2009. године).

Задужени: МСТЕО- Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој, ентитетска министарства и БД БиХ.

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Законска процедура

Приоритетно ажурирати и усвојити Оперативне програме ентитета и Брчко Дистрикта БиХ у циљу имплементације Стратешког плана БиХ за хармонизацију пољопривреде, исхране и руралног развоја 2008-2011.

Задужени: МСТЕО- Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој, ентитетска министарства пољопривреде.

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Законска процедура

Ускладити мјере руралног развоја у оквиру постојећег програма субвенција у ентитетима и БД БиХ и развити мјере руралног развоја у складу са ЕУ мјерама, подстицати усвајање стандарда квалитета и јачање конкурентности произвођача и боље кориштење и заштиту природних ресурса.

Задужени: МСТЕО- Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој, ентитетска министарства и БД БиХ

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Законска процедура

Интензивно радити на реализацији активности и успостављању органа и структуре у циљу преузимања IPARD фондова-успостава органа за праћење програма; успостављања система плаћања.

Задужени: МСТЕО- Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој, ентитетска министарства пољопривреде и БД БиХ и друге релевантне институције на државном и ентитетском нивоу

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације

Статус извршења: Законска процедура

Интензивно радити на реализацији Акционог плана активности Мале пута са циљем стварања услова за извоз производа, са извршитељима и роковима.

Задужени: МСТЕО БиХ у сарадњи са надлежним институцијама

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлуке СМ БиХ

Статус извршења: Примјена прописа и процедура, законска процедура

Интензивно радити на успостављању Пољопривредног информационог система.

Задужени: МСТЕО БиХ-Сектор за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој, ентитетска министарства, БД БиХ, Канцеларија за ветеринарство БиХ, Агенција за статистику БиХ

Начин извршења: Комуникације, координације и консултације, доношење одлука СМ БиХ

Статус извршења: Примјена прописа и процедура